

ВК.

К 331-2

Σφοδραταξ Διμνημα

απὸ τοῦ Κρατοῦ

τῆς Ἀνω.

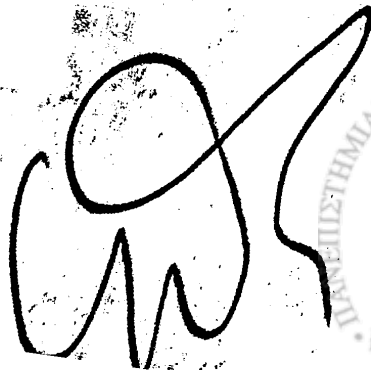
Ἐμο πρὸς τοὺς

Παῖς

Δαμιανὸς Σερφονοῦχος

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΔΑΥΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ

B
K

Περιεχόμενα

α. ἡ αναμνηστική

β. κατὰ τὴν ἀρχιόμην τῶν δομισσοφῶν.

Η ΑΝΑΣΚΕΥΗ

II

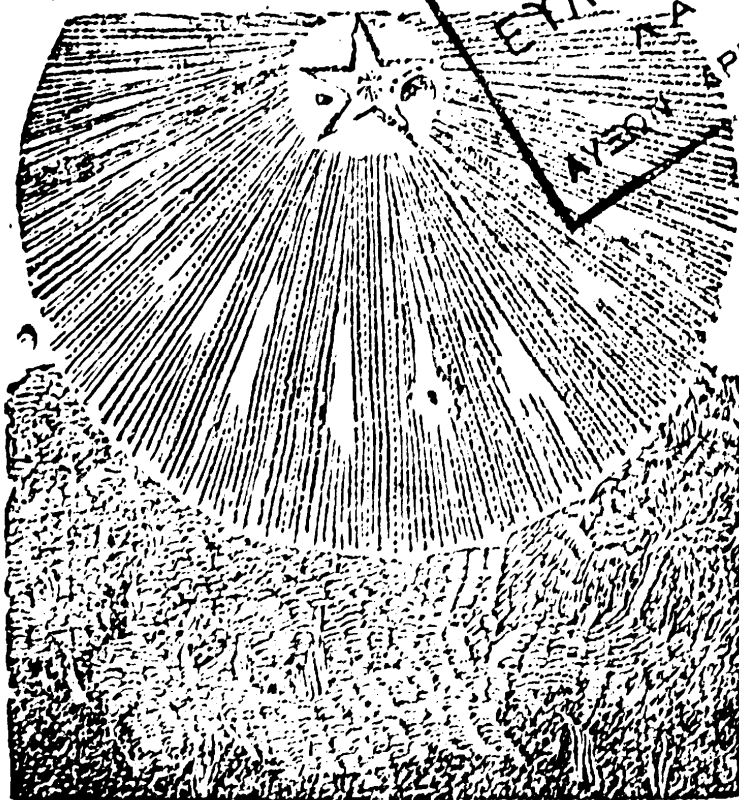
Ἀπάντησις εἰς τὴν ἐπισολὴν τοῦ Ἰωνᾶ Κληγῆ
ἀπευθυνθεῖσαν εἰς τὸν ἐπίσκοπον Καρυστίας, ἀπέ-
ναντι τῆς ὑπ' αὐτοῦ συνταχθείσης πραγματείας,

«ΟΙ ΔΥΟ ΚΛΗΡΙΚΟΙ.»

ΥΠΟ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΑΡΥΣΤΙΑΣ

ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΚΑΛΑΙΔΕΧΟΥ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΤΥΠΟΙΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΡΤΟΦΤΑΛΗ,

(Ἐν ὁδῷ Νικίᾳ, ἀριθ. 74.)

1863

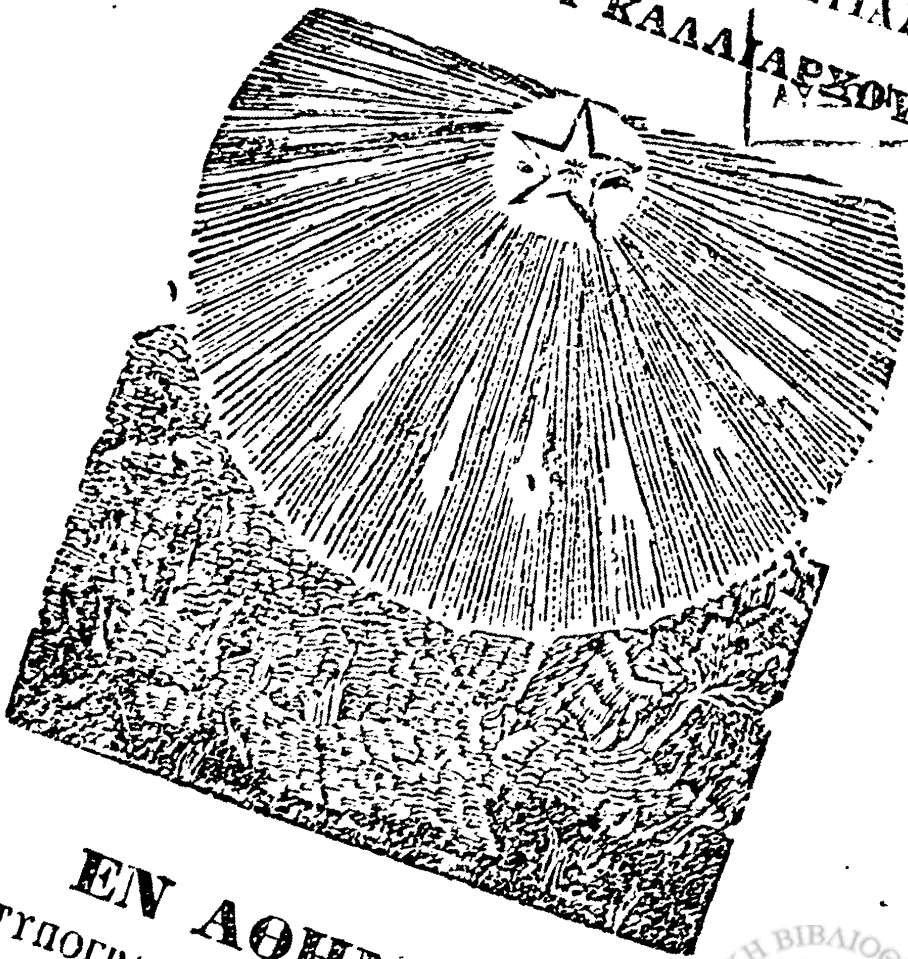

Η ΑΝΑΣΚΕΥΗ

Ἡ
Ἀπάντησις εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Ἰωανᾶ Κίνγ, ἀπευθύν-
θεῖσαν εἰς τὸν ἐπίσκοπον Καρυστίας, ἀπέναντι
τῆς ὑπ' αὐτοῦ συνταχθείσης πραγματείας,

ΟΙ ΔΕΟ ΚΑΛΗΡΕΙΟΙ

ΥΠΟ ΤΟΥ ΔΕΙΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΑΡΥΣΤΙΑΣ ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΥ ΑΥΡΙΩΤΟΥ ΑΥΣΟΥ ΑΡΙΘ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΡΓΟΦΥΛΛΗ.
(Ἐν ἑδρῇ Νικίᾳ, ἀρ. 71.)
1863.

«Ἔσται γὰρ καιρὸς ὅτε τῆς ὑγαινούσης διδασκαλίας οὐκ ἀνέ-
»ξονται· ἀλλὰ κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τὰς ἰδίας ἑαυτοῖς ἐπισωρεύ-
»σουσι διδασκάλους, κνηθόμενοι τὴν ἀκοήν· καὶ ἀπὸ μὲν τῆς
»ἀληθείας τὴν ἀκοὴν ἀποστρέψουσιν, ἐπὶ δὲ τοὺς μύθους ἐκτρα-
»πήσονται· σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσι, κακοπάθησιν, ἔργον ποιήσον Εὐαγ-
»γελιστοῦ, τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον.» (Παῦλ. Τιμόθ. Β΄
δ. 3—6.)

Ο

ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΑΡΥΣΤΙΑΣ

ΑΝΤΕΠΙΣΤΕΛΑΩΝ

ΤΩ ΚΥΡΙΩ ΙΩΝΑ ΚΙΝΓ.

Περιήλθεν εις χείρας ἡμῶν τὸ ὑμέτερον φυλλάδιον ἐπιγραφομενον «ἀπάντησις Ἰωνᾶ Κίνγ, πρὸς τὴν πραγματείαν τὴν ἐπιγραφομένην «οἱ Δύο κληρικοὶ» ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Καρυστίας Μακαρίου Καλλιάρχου». Τὸ φυλλάδιον τοῦτο, ὡς ψεύδους καὶ ἀμαθείας γέμον, καὶ κινάβρας ὁλῶς ἀπόζον Ὀρησκευτικῆς δὲν ἐθεώρησα τὸ κατ' ἀρχάς, ἄξιον τῆς τιμῆς τῆς ἀνταπαντήσεως· ἀλλ' ὠριμώτερον σκεφθεὶς ἔγνων ἐπὶ τέλους καλὸν νὰ τῷ ἀπονείμω τὴν τιμὴν ταύτην, ἵνα μὴ παρεξηγηθῆσθε τῆς σιωπῆς μου σκανδαλισθῆτε τις τυχὸν ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν ἀπλουστέρων ὀρθοδόξων· ὑμεῖς δὲ ὁρασυνθέντες ἔτι μᾶλλον ἐν τῇ σιγῇ μας ταύτῃ, αὐθαδέστερον θηρεύητε τὸν προσγλυτισμὸν, ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἐλληνικῷ ἐδάφει· τοῦτου ἔνεκεν εὐλόγον ἐκρίναμεν νὰ σᾶς ἀπευθύνωμεν, λέγω, τὰς παρατηρήσεις μας, ἀπέναντι τῆς, ἣν ἐλάβετε τὴν καλωσύνην νὰ μᾶς ἀποστείλητε ἐπιστολῆς· καὶ δὴ ἀρχόμενοι τῶν παρατηρήσεων τούτων, σημειοῦμεν ἐν τῷ περιόρειῳ ἡμῶν τὰς σελίδας τοῦ ὑμετέρου φυλλάδιου, πρὸς ἃς ἀνταποκρίνονται αἱ παρατηρήσεις μας αὐταὶ· οὕτω δὲ ποιοῦντες γινόμεθα σαφεῖς πρὸς τε ὑμᾶς, καὶ τοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν. Ἐῖρῶσθε.

Ἀρχόμενοι τῆς ἐπιστολῆς σας λέγετε Κ. Κίνγ.

Σελ. 3. "Ὅτι ὀνομάσαντες (ἡμεῖς διγλ.) ἀμφότερα τὰ δύο βιβλία σας βλάσφημα καὶ λίαν κακοδοξα, ἀντὶ τοῦ ν' ἀποδείξωμεν εἰς τί συνίσταται ἡ βλασφημία καὶ κακο-

δοξία αὐτῶν ἀρχίζομεν νὰ ὀμιλῶμεν «Κεφ. Α'. περὶ τοῦ ἀειπαρθένου τῆς Θεοτόκου.»

Ἀπάντησ. Ταῦτα λέγοντες Κ. Κίνγ, φαίνεται ὅτι δὲν ἀνεγνώσατε ἐσκεμμένως τὴν πραγματείαν μας ταύτην, διὸ καὶ ἐκφοράζεσθε οὕτω· τὰ ἐν τῇ εἰρημένῃ πραγματείᾳ ἡμῶν εἶχον πρὸ πολλοῦ συζητητῆ ἄλλοτε μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τοῦ Κ. Ἄνζ, πρεσβυτέρου τῆς καθ' ὑμᾶς ἐκκλησίας καὶ αἰρέσεως, ἱερέως δὲ ἡ ἐφημερίου τῆς πρότερον βασιλίσσης Ἀμαλίας· καὶ εἶχε διὰ τοῦτο προσυνταχθῆ ἡ πραγματεία αὕτη πρὸ τῆς λήψεως τῶν ἡμετέρων δύο βιβλιαρίων· προκειμένου δὲ νὰ τυπωθῆ αὕτη, συνέβη νὰ περιέλθωσιν εἰς χεῖρας ἡμῶν τὰ βιβλία σας ταῦτα, ἅτινα, ὡς προσῆρέθη, εἶχατε δωρήσει εἰς τοὺς ἡμετέρους ἱεροδιακόνους· τοῦτο μᾶς ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ μιτησθῶμεν ὑμῶν ἐκεῖ, καὶ τῶν φυλλαδίων σας, εἰπόντες ὅτι τὰ φυλλαδία ταῦτα ἔχουσι σχέσιν, κατὰ τινα τρόπον, μὲ τὰ προδιαπραγματευθέντα ζητήματα ἐν τῇ πραγματείᾳ ἐκείνῃ, ὡς τῆς αὐτῆς φύσεως, καὶ ἐκ τῆς αὐτῆς αἰρέσεως ἀπορρέοντα, καὶ τὰς αὐτὰς κακοδοξίας καὶ βλασφημίας περιέχοντα· ἐπράξαμεν δὲ τοῦτο ἵνα δείξωμεν ὅτι καὶ ὑμεῖς καὶ εἰ ὅμοιοι ὑμῖν τοσοῦτον ἀδαίῳς ὀτρτεύετε ἐν Ἑλλάδι τὸν προσηλυτισμὸν, ἐναντίον τῆς ἠθικῆς, ὥστε πολυμᾶτε νὰ διαφθείρητε καὶ τοὺς κληρικούς ἡμῶν ἔτι, διανέμοντες τὰ βλάσφημα ὑμῶν βιβλία κ.τ.λ. ἀλλ' ἔστω ταῦτα· ἀπαντῶντες δὲ ἤδη εἰς ἐκεῖνο, ὅπερ εἶπετε ὅτι «ὡς εἴλομεν ν' ἀποδείξωμεν εἰς τί συνίστατο ἡ βλασφημία καὶ κακοδοξία τῶν βιβλίων τούτων» λέγομεν ὅτι, ὡς ἀποδεδειγμένα καὶ καταφανῆ εἰς τὴν κακοδοξίαν, δὲν ἔχρηζον ἐτέρας ἀποδείξεως· διότι ἐκ τῆς πρώτης αὐτῶν σελίδος, μέχρι τῆς ἐσχάτης ὡς πλήρη ἀνταποστολικῶν καὶ ἀντευαγγελικῶν δοξασιῶν εἰσὶν ἀφ' ἑαυτῶν αὐταπόδεικτα, ὡς αἰρετικά καὶ βλάσφημα καὶ τοῦ πυρὸς ἄξια· καὶ τοῦτο μὲν ἐπράξαμεν ἔκτοτε, τουτέστι παρεδῶκαμεν αὐτὰ τῷ πυρὶ, ὅπερ δὲ ἐλείψαμεν τότε, νὰ πράξωμεν, του-

τέστι νὰ ἀκολουθήσωμεν κατὰ πόδας τὰς κακοδοξίας ὑμῶν, ἐκπληροῦμεν ἤδη τοῦτο προθύμως ἐν τῇ παρουσίᾳ.

Ἐξακολουθοῦντες δὲ ἐν τῷ προλόγῳ ὑμῶν, λέγετε ὅτι «δὲν ἐννοεῖτε τί βλάσφημον ἢ κακόδοξον περιεῖχον τὰ προειρημένα βιβλία σας» εἰς τοῦτο, σᾶς κάμνομεν τὴν παρατήρησιν, ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ἀπορῆτε· διότι πῶς εἶναι δυνατὸν Κ. Κίνγ, νὰ ἐννοήσητε τὰς βλασφημίας καὶ κακοδοξίας, ἐν αἷς ἀνετράφητε, καὶ πρὸς ἃς μάλιστα τοσοῦτον ὠκειώθητε, ὥστε ἔχετε ἔργον νὰ μεταδίδητε ταύτας καὶ εἰς ἄλλους; διὰ νὰ ἐννοήσητε λοιπὸν ταύτας, χρήζετε μιᾶς ὀρθῆς καὶ εὐσεβοῦς διδασκαλίας, καὶ τοιαύτη δὲν εἶναι, εἰμὴ ἡ ἀλάνθαστος ἐρμηνεία τῶν θείων Γραφῶν ὑπὸ τῶν θεοπνεύστων Πατέρων, ὡς προεβρέθη ἐν τοῖς προγεγραμμένοις, ὅπως χειραγωγήσῃ ὑμᾶς εἰς τὴν ὀρθὴν κατάληψιν τῆς Γραφῆς, ἐξάρῃ ὑμᾶς ἐκ τῆς ἀγνοίας καὶ ἐκ τῆς πλάνης ἐν ἣ ἔστε βεβυλισμένοι, καὶ ὁδηγήσῃ ὑμᾶς εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἐν Χριστῷ ἀληθείας· τοῦτο δὲν ἔλειψε νὰ γίνῃ κατὰ τι καὶ ἐκ μέρους ἡμῶν, καθῆκον χριστιανικῆς ἀγάπης ἐκπληρούντων, καὶ καταδειξάντων ἐν μέρει εἰς ὑμᾶς ἐρμηνείας τινὰς τῆς θείας Γραφῆς, ἐκ τῆς τῶν θεοφόρων πατέρων· ἀλλ' ὑμεῖς ἐθελόκακως τοὺς ὀφθαλμοὺς μύοντες οὐκ ἠθελήσατε πρὸς τὸ φῶς ἀντοφθαλμεῖσαι· καὶ ἐπληρώθη λοιπὸν εἰς ὑμᾶς τὸ τοῦ Ἡσαίου ἐκεῖνο «ἀκοῆ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε, καὶ βλέποντες βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε·» ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶν αὐτῶν βαρέως, ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν, μήποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσι, καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς·» (α) διὰ τοῦτο, λέγω, οὐ δύνασθε πιστεῦειν· ὅτι πάλιν εἶπεν Ἡσαίας «τετύφλωκεν αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ πεπώρωκεν αὐτῶν τὴν καρδίαν,

(α) Ἡσαίας σ'. 9. 11.

ἵνα μὴ ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ νοήσωσι τῇ καρδίᾳ, καὶ ἐπιστραφῶσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς·» (α) Ἐμβρυόνι-
τες ἔπειτα εἰς τὴν οὐσίαν τῶν συζητήσεων λέγετε· «περὶ
αὐτῆς (τῆς μητρὸς τοῦ Χριστοῦ) οὔτε ὑμεῖς (ἐγὼ δηλ.),
οὔτε ἐγὼ γνωρίζομέν τι περισσότερον, παρ' ὅσα εἶναι
γεγραμμένα εἰς τὰ τέσσαρα εὐαγγέλια, καὶ εἰς τὸ πρῶ-
τον κεφάλαιον τῶν πράξεων τῶν Ἀποστόλων· διότι εἰς
ὅλας τὰς ἐπιστολάς ὧν τῶν ἀποστόλων πρὸς ὅλας
τὰς ἐκκλησίας δὲν ἀναφέρεται τὸ ὄνομα αὐτῆς οὐδὲ
ἄπαξ· καὶ περὶ αὐτῆς οὐδὲ λέγουσιν οἱ πρῶτοι πέντε
ἀποστολικοὶ πατέρες εἰς τὸν πρῶτον αἰῶνα μετὰ Χρι-
στὸν, περισσότερον παρ' ὅτι εὐρίσκεται εἰς τὸ Εὐαγγέ-
λιον.» καὶ τί ἄλλο περισσότερον χρειαζόμεθα Κ. Κίνη,
παρ' ὅσα τὰ τέσσαρα εὐαγγέλια, καὶ τὸ πρῶτον κεφά-
λαιον τῶν Πράξεων ἀναφέρουσι περὶ αὐτῆς (τῆς μητρὸς
τοῦ Χριστοῦ;) τί παρέλιπον οἱ ἱεροὶ Εὐαγγελισταὶ καὶ
τὸ βιβλίον τῶν Πράξεων, ἐξ ὧν ἔπρεπε νὰ λεχθῶσι περὶ
αὐτῆς, καὶ δὲν τὸ ἀνεπλήρωσαν οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι,
καὶ οἱ πέντε ἀποστολικοὶ πατέρες τοῦ πρώτου μετὰ Χρι-
στὸν αἰῶνος; προσέθεντο τάχα νὰ διδάξωσι τὸν κόσμον
οἱ ἱεροὶ Εὐαγγελισταὶ καὶ λοιποὶ ἀπόστολοι περὶ τῆς
Μαρίας τῆς μητρὸς τοῦ Χριστοῦ, ἢ περὶ τῆς θεότητος
τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς αὐτοῦ ἐνανθρωπήσεως ἐκ τῆς Θεο-
τόχου Μαρίας; τί λοιπὸν ἀφήκαν καὶ δὲν τὸ εἶπον; τὰ
τέσσαρα ἱερά Εὐαγγέλια σκοπὸν εἶχον νὰ διδάξωσι τὸ
μυστήριον, ὡς εἴρηται, τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας· ἀνε-
φερον καὶ ἐδιηγῆθησαν ὅσα ἦσαν ἀπολύτως μένον ἀναγκ-
αῖα περὶ τῆς Θεοτόκου· οἷον ὅτι ὑπῆρξεν ἡ μήτηρ τοῦ
Ἰησοῦ Χριστοῦ· ὅτι ἐχρημάτισε μηστὴ τοῦ Ἰωσήφ· ὅτι
παρθένος οὔσα συνέλαβε τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἀσπόρως
καὶ ὑπερφυῶς ἐν τῇ ἀγράντῳ αὐτῆς νηδύϊ, τῇ ἐπισκιά-
σει καὶ θυγᾶμει τοῦ Παναγίου Πνεύματος· ὅτι καὶ μετὰ

(α) Ἰωάν. 13'. 40.

τὸν τόκον αὐτῆς ἔμεινε παρθένος καὶ ἄφθορος· τί ἄλλο περισσότερον ζητεῖς νὰ μάῃς ἀπὸ τοὺς ἐπιλοίπους ἀποστόλους καὶ πέντε ἀποστολικοὺς Πατέρας τοῦ πρώτου αἰῶνος ; Ὁρειλὸν τάχῃ νὰ μᾶς διδάξωσι τὰ περὶ τῆς γεννήσεως Αὐτῆς, τὰ περὶ τοῦ θανάτου Αὐτῆς, τὰ περὶ τῆς ἐργασίας Αὐτῆς καὶ ὅλα τὰ τοῦ λοιποῦ βίου της ; ἀλλὰ ταῦτα δὲν ἦσαν ἀναγκαῖα πρὸς σωτηρίαν τοῦ χριστιανοῦ· ὅπερ ἦν ἀναγκαῖον, ἐκεῖνο δὲν παρέβλεψαν, ὅπερ ἦν ὠφέλιμον καὶ συστατικὸν τῆς πίστεως, ἐκεῖνο δὲν ἐσιώπησαν· ἀπόλυτος ἀνάγκη καὶ πᾶσα ἀνάγκη ἦτο νὰ καταδειχθῇ τὸ ὑπερφυέστατον μυστήριον τῆς εὐσεβείας, ἐξ Αὐτῆς, τῆς Θεοτόκου, λαβὸν τὴν ὑπόστασίν του, τοῦτο καὶ ἐγένετο· τί ἄλλο λοιπὸν ἀπαιτεῖς ;

Μετὰ ταῦτα διατεινόμενος νὰ ἀποδείξῃς ὅτι ἡ Παρθένος κόρη εἶχε νομίμως δῆθεν νυμφευθῆ τὸν Ἰωσήφ λέγεις :

Σελ. 6. «Τὸ νὰ γενεαλογῆται ὁ Χριστὸς διὰ τοῦ Ἰωσήφ, ἐὰν δὲν ἦτο νομίμως νενυμφευμένη ἡ Μαρία μετ' αὐτὸν ὡς γυνὴ αὐτοῦ, ἤθελεν εἶσθαι ἀπάτη καὶ ψεῦδος.»

Ἄπαντ. Σὺ αὐτὸς εἶπας καὶ ἀποδέχεσαι (σελ. 9.) τοῦ τεύχους σου, ὅτι ἡ μνηστεία ἢ μνήστευσις κατ' οὐδὲν σχεδὸν διέφερε μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων τοῦ τελείου γάμου, φέρων εἰς τοῦτο μαρτυρίαν αὐτοῦ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου τὴν ἐξῆς «ἀνέβη δὲ καὶ Ἰωσήφ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, ἐκ πόλεως Ναζαρέτ, εἰς τὴν Ἰουδαίαν, εἰς πόλιν Δαβίδ, ἣτις καλεῖται Βηθλεέμ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατριάς Δαβίδ, ἀπογράψασθαι σὺν Μαριάμ τῇ μεμνηστευμένῃ αὐτῷ γυναικὶ οὓση ἐγκύω.» (α) προστιθέμενος μάλιστα καὶ παραδείγματα ἑλληνικὰ διὰ νὰ ὑποστηρίξῃς περισσότερον τοῦτο, λέγων αὐτολεξεῖ «ἀπαντῶ ὅμως ὅτι ἡ μνήστευσις ἦτοι ὁ ἀρράβων μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων ἐθεωρεῖτο σχεδὸν ἴση μετ' ὃν γάμον.»

(α) Λουκ. Β'. 4.

Αὐτὸ δὴ τοῦτο λέγομεν καὶ ἡμεῖς Κ. Κίνγυ· ὅτι δηλαδὴ
 τούτου ἕνεκα ἐγενεαλογήθη ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα,
 διὰ τοῦ νομιζομένου πατρὸς αὐτοῦ Ἰωσήφ «καὶ αὐτὸς
 »ἦν ὁ Ἰησοῦς ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα ἀρχόμενος ὢν, ὃς
 »ἐνομιζέτο, υἱὸς Ἰωσήφ,» (α) διὰ τὸ εἶναι λέγω μνη-
 στηρα τῆς Θεοτόκου, καὶ λογιζόμενον ὡς νόμιμον αὐτῆς
 σύζυγον· αὐτὸ τοῦτο πάλιν φημι ἔδωκε τὴν εὐλογον
 ἀφορμὴν τοῦ νὰ γενεαλογηθῇ ὁ Χριστὸς ἐκ σπέρματος
 Δαβὶδ καταγόμενος, οἰκονομησάσης τὴν μνηστείαν ταύ-
 την τῆς θείας Προνοίας, ὡς μὴ οὔσης τῆς συνηθείας
 παρὰ Ἰουδαίους τοῦ γενεαλογεῖν ἐκ τῶν γυναικῶν, ὡς
 ὄρας ἐν τῇ Βίβλῳ τῆς γενέσεως τοῦ κατὰ Ματθαῖον καὶ
 Λουκᾶν. Τούτου λοιπὸν οὕτως ἔχοντος δὲν εἶναι οὔτε
 ψεῦδος, οὔτε ἀπάτη, ὡς λέγετε, τὸ νὰ γενεαλογῆται ὁ
 Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα διὰ τοῦ Ἰωσήφ μνηστήρος ἄν-
 τος· οὐδεμιᾶς ὑπαρχούσης διαφορᾶς εἰς τὴν γενεαλο-
 γίαν ταύτην καὶ ἂν καθ' ὑπόθεσιν (κατὰ τὴν σὴν δοξα-
 σίαν) εἶχε νυμφεύσῃ ὁ Ἰωσήφ τὴν Παρθένον· μὴ ὄντος
 φυσικοῦ πατρὸς τοῦ Χριστοῦ· καθεκατέραν λοιπὸν τῶν
 περιστάσεων εἰς τὴν γενεαλογίαν ταύτην οἰκονομικῶς
 λαμβάνεται παρὰ τῶν θείων εὐαγγελιστῶν τὸ ὄνομα τοῦ
 Ἰωσήφ, ὡς νομιζομένου μὲν οὐκ ὄντος δὲ πατρὸς αὐ-
 τοῦ· ἐπομένως καὶ ἐδύνατο νὰ ταξιδεύσῃ, ἢ Θεοτόκος
 εἰς Αἴγυπτον ἀνυπόπτως, καὶ ἡ ὁδοιπορία αὐτῶν οὐδὲν
 ἐπροξένει σκάνδαλον μεταξύ τῶν γνωρίμων αὐτῶν.

Προβαίνων ἔπειτα προσπαθεῖς ν' ἀποδείξῃς, δι' ἐπι-
 σωρεύσεως μαρτυριῶν ὅτι ὠνομάζετο ἡ Μαρία καὶ γυνὴ
 τοῦ Ἰωσήφ, καὶ διὰ τοῦτο «δὲν εἶναι τάχα ἁμαρτία τὸ
 νὰ ὑποθέσῃ τις ὅτι ἐγέννησε καὶ ἄλλα τέκνα, μετὰ τὴν
 γέννησιν τοῦ Χριστοῦ.» οὐδεὶς ἀρνεῖται ὅτι ἡ ἀνύμφευ-
 τος καὶ ἄσπιλος κόρη ὠνομάζετο ἐν Εὐαγγελίοις καὶ
 γυνὴ τοῦ Ἰωσήφ, ἀλλ' εἶδομεν ἐκ τῶν προλεχθέντων,

(α) Λουκ. Γ'. 23.

καὶ σὺ αὐτὸς ὠμολόγησας, ὅτι ἡ μνηστεία ἐλογίζετο παρὰ Ἰουδαίοις ὡς τέλειος σχεδὸν γάμος· ὅθεν καὶ ἐχρησίμευσεν, ὡς προεῖρηται, ἡ περίστασις αὕτη διὰ τὴν γενεαλογίαν τοῦ Χριστοῦ· σημείωσε ὅμως ὅτι καὶ πρὸ τῆς συλλήψεως αὐτῆς καὶ μετὰ τὴν σύλληψιν, καὶ μετὰ τὴν πλήρωσιν τῶν ἡμερῶν τοῦ τοκετοῦ καὶ πάντοτε μνηστὴ ὠνομάζετο ἡ Θεοτόκος Μαρία, ἅπαξ δὲ μόνον ὠνομάσθη ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου γυνὴ τοῦ Ἰωσήφ, διὰ τὴν πληροφορήσασθαι αὐτὸν, περὶ τῆς ἀμιάντου συλλήψεως αὐτῆς, καθότι οὐκ ἦν δυνατὸν ἄλλως, ἥτοι ἐν περιστάσει κλεψιγαμίας, τῷ ἐντίμῳ ὀνόματι τῆς γυναικὸς ἢ συζύγου ὀνομασθῆναι, κατὰ τὸ ἔθος τῶν Ἰουδαίων· διὸ καὶ ὠνόμασεν αὐτὴν γυναῖκα αὐτοῦ «μὴ φοβηθεὶς (Ἰωσήφ) παραλαβεῖν Μαρίας μνηστὴν γυναῖκα σου· τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ Πνεύματος ἁγίου» (α) μετὰ ταῦτα ὅμως ὠνόμασεν αὐτὴν οὐχὶ πλέον γυναῖκα τοῦ Ἰωσήφ, ἀλλὰ μητέρα τοῦ παιδίου (τοῦ Χριστοῦ) «ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ» (β) καὶ πάλιν παρακατιῶν «ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτὸς, καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον» (γ) παρατηρεῖς ὅτι δὲν ὠνόμασεν πλέον γυναῖκα αὐτοῦ, οὔτε ὁ ἀγγελος, οὔτε ὁ ἱερός Εὐαγγελιστής; ἀλλ' ἐξηκολούθει, ὡς εἴρηται, τὴν ὀνομαζομένην μητέρα τοῦ Χριστοῦ, καὶ μνηστὴ τοῦ Ἰωσήφ, μέχρι τουλάχιστον τοῦ ἀλοχεύτου τόκου αὐτῆς «ἀνέβη δὲ καὶ Ἰωσήφ... ἀπογράψασθαι σὺν Μαρίας τῇ μνηστευμένη αὐτῷ γυναικί... ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ, ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτὴν» ἀλλ' ἐνταῦθα φθάσαντες, ἐρωτῶμεν ὑμᾶς τὰς εἰρηται, πότε νομίζετε ὅτι ἐνυμφεύθη νομίμως τῷ Ἰωσήφ, ὡς λέγετε, πρὸ τῆς συλλήψεως, ἐν τῇ συλλήψει, ἢ μετὰ τὸν τοκετὸν αὐτῆς; ἀλλ' οὐκ ἔχεις εἰπεῖν, Κ. Κίνγ' ἐπειτα λοιπὸν καὶ συμπεραίνεται βεβαίως ὅτι μνηστὴ αείποτε

(α) Ματθ. ε. 20--21. (β) Ὁ αὐτὸς ε. 13. (γ) Λυτὸν 14.

διετέλεσεν ἡ Θεοτόκος τῷ Ἰωσήφ, καὶ ἀνύμφευτος κόρη ὀρθῶς παρὰ τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν ὀνομάζεται, ὅθεν ὄχι μόνον ἀμαρτία εἶναι τὸ ὑποθέτειν καὶ φρονεῖν ὅτι ἔτεκε καὶ ἄλλα τέκνα, μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ ἄρρητος βλασφημία· ἀλλ' ἐπιμενόντων ὑμῶν εἰς τὴν περὶ νυμφεύσεως ἰδέαν σας, ἐρωτῶμεν προσέτι ὑμᾶς νὰ μᾶς εἴπητε, πῶς ὁ Ἰωσήφ οὗτος ἐτήρει τὴν ἑαυτοῦ σύζυγον (καθ' ἡμᾶς δὲ μνηστῆν) παρθένον καὶ ἄσθρονον ἐκ τῆς τοῦ γάμου προσομιλίας, οὐδεμίαν ἔχων εἰδῆσιν περὶ τοῦ τελεσθησομένου ἐν αὐτῇ φρικτοῦ μυστηρίου, μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης, καθ' ἣν εὐηγγελίσθη τοῦτο ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου; ποῖος ὁ λόγος τῆς τοιαύτης ἐγκρατείας; ἀλλ' ἴσως ἐτήρει αὐτὴν παρθένον, ἀποκρίνομαι ἐγὼ ἀνθ' ὑμῶν, ὡς δίκαιος καὶ ἐνάρετος, κατὰ τινα, ἣν εἶχον ἴσως τότε συνήθειαν, τινὲς τῶν ἀνθρώπων, τοῦ τηρεῖν τὰς ἑαυτῶν συζύγους παρθένας, καὶ ἴσως τοῦτο ἐννοεῖ καὶ ὁ Παῦλος λέγων «...εἰ δέ τις ἀσχημονεῖ ἐπὶ τὴν »παρθένον αὐτοῦ νομίζει, ἐὰν ἦ ὑπέραχμος, καὶ οὕτως εὐφραίνει γίνεσθαι· ὁ θέλει ποιεῖτω, οὐχ ἀμαρτάνει. . . » ὅς δὲ ἔστηκεν ἐδραῖος ἐν τῇ καρδίᾳ, μὴ ἔχων ἀνάγκην, »ἐξουσίαν δὲ ἔχει περὶ τοῦ ἰδίου θελήματος, καὶ τοῦτο »κέκρικεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, τοῦ τηρεῖν τὴν ἑαυτοῦ »παρθένον, καλῶς ποιεῖ· ὥστε καὶ ὁ ἐκγαμίζων, καλῶς »ποιεῖ· ὁ δὲ μὴ ἐκγαμίζων κρεῖσσον ποιεῖ.» (α) ὅπως δὴποτε δὲ καθ' ἑκατέραν τῶν περιστάσεων τοῦτό ἐστι βέβαιον ὅτι ὁ Ἰωσήφ ἕως τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ ἐτήρει παρθένον τὴν θεομήτορα· πῶς δὲ ὁ τηρῶν ταύτην παρθένον ἕως τότε, ὠρμήθη ἔπειτα εἰς ἐπιθυμίαν γάμου, καί τοι δίκαιος καὶ ἅγιος, καὶ περ παρηκμακῶς τὴν ἡλικίαν καὶ ἀσθενεῖς ἔχων τὰς φυσικὰς δυνάμεις, καὶ ταῦτα μετὰ τὴν πληροφορίαν τοῦ ἀκαταλήπτου τόχου, τοῦτό ἐστι τὸ ἄπορον! λέγομεν δὲ ὅτι ἦτον ἤδη προβεβηθείας

(α) Παῦλ. Κορινθ. Α. γ'. 29—40.

ἡλικίας, ἐξάγοντες τὸ συμπέρασμα τοῦτο ἐκ τῶν ἑαυτοῦ υἱῶν καὶ (υἱατέρων, ὠρίμων ἐχόντων ἀπάντων καὶ ἀνδρικὴν τὴν ἡλικίαν, ὡς γνωρίμων τότε τοῖς πᾶσι, καὶ μάλιστα τοῦ Ἰακώβου ἐπισκόπου ὄντος, ὡς ἐν ταῖς Διαταγαῖς τῶν ἀποστόλων ἀναφέρεται.

Διίσχυριζόμενος δὲ περὶ τῆς κατὰ σάρκα ἀδελφότητος τοῦ Κυρίου, φέρεις μαρτυρίαν ἐκ τῶν εἰρημένων Διαταγῶν ἐκεῖνο τὸ τοῦ Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου λεγομένου «καὶ γὰρ Ἰάκωβος ἀδελφὸς μὲν κατὰ σάρκα τοῦ Χριστοῦ, »δοῦλος δὲ ὡς Θεοῦ μονογενοῦς, ἐπίσκοπος δὲ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Κυρίου κ.τ.λ.» εἰς τοῦτο σοι ἀπαντῶμεν ὅτι, πρῶτον τὸ βιβλίον τῶν διαταγῶν, ἂν καὶ συναριθμῆται ἐν τοῖς κανονικοῖς βιβλίοις ὑπὸ τοῦ πη'. κανόνος τῶν ἀποστόλων, ἀποβάλλεται ὅμως ὑπὸ τῆς σ'. οἰκουμενικῆς Συνόδου, καὶ τάττεται μετὰ τῶν ἀποκρύφων, διὰ τὰ ἐν αὐτῷ παρεσφύσαντα κακόδοξα καὶ αἰρετικά φρονήματα, τοῦ τότε καιροῦ, ὡς ἡ Σύνοδος αὕτη λέγει αὐταῖς λέξεσιν «ἐπειδὴ δ' ἐν τούτοις τοῖς κανόσιν ἐντέτχεται »δέχεσθαι ἡμᾶς, τὰς τῶν αὐτῶν ἀγίων Ἀποστόλων διὰ »Κλήμεντος διατάξεις, αἷς τισι πάλαι ὑπὸ τῶν ἑτεροδόξων ἐπὶ λύμῃ τῆς ἐκκλησίας νόθα τινα καὶ ξένα τῆς »εὐσεβείας παρενετέθησαν, τὸ εὐπρεπὲς κάλλος τῶν »θείων δογμάτων ἡμῖν ἀμαυρώσαντα τὴν τῶν τοιούτων »διατάξεων προσφόρως ἀποβολὴν πεποιήμεθα πρὸς τὴν »τοῦ χριστιανικωτάτου ποιμνίου οἰκοδομὴν καὶ ἀσφάλειαν οὐδαμῶς ἐγκρίνοντες τὰ τῆς αἰρετικῆς ψευδολογίας κτήματα, καὶ τῇ γνησίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ ὁλοκλήρῳ διδασχῇ παρενείροντες.» (καν. Β'.) δεύτερον, καὶ ἐπὶ τῇ ὑπολέσει ὅτι ἡ ἐκφρασις αὕτη εἶναι τοῦ Ἰακώβου γνησία, λέγει τοῦτο ὁ Ἰάκωβος διὰ τὴν συγγένειαν τῆς μνηστείας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, λογιζομένης, ὡς προεῖρηται, ἴσης μὲ τὸν γάμον· παρομοίως τούτῳ λέγει καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος «περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ (τοῦ Θεοῦ) τοῦ

ἠγενομένου ἐκ σπέρματος Δαβὶδ κατὰ σάρκα.» (α) εἶναι λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐκ σπέρματος Δαβὶδ κατὰ σάρκα; ἦτοι υἱὸς αὐτοῦ τοῦ Δαβὶδ; οὐχὶ βέβαια· ἀλλ' εἶναι υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Παρθένου Μαρίας· λέγει λοιπὸν τοῦτο ὁ Παῦλος, διὰ τὴν ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Δαβὶδ καταγωγὴν τῆς παρθένου Μαρίας, εἰς ἣν φυλὴν ἐδόθη ἡ ἐπαγγελία τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ· καὶ διὰ τὴν μνήστευσιν μετ' αὐτῆς τοῦ ἐκ τῆς αὐτῆς φυλῆς ὀρμωμένου Ἰωσήφ· τοῦτ' αὐτὸ ἐννοεῖ καὶ ὁ Ἰάκωβος· ἰδοὺ δὲ πῶς ὁ αὐτὸς ἀπόστολος ἐκφράζεται εἰς τὴν καθολικὴν αὐτοῦ ἐπιστολὴν « Ἰάκωβος Θεοῦ καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ δοῦλος ταῖς δώδεκα φυλαῖς ταῖς ἐν τῇ διασπορᾷ χαίρειν.» (β) οὐδαμῶς λέγει ἐνταῦθα εἰς τὴν γνησίαν αὐτοῦ ἐπιστολὴν ὅτι ἐστὶν ἀδελφὸς τοῦ Χριστοῦ· ἐνῶ ἤθελεν εἶσθαι πολὺ φυσικὸν, ἐὰν ἦτον ἀδελφὸς τοῦ Κυρίου κατὰ σάρκα, νὰ εἶπῃ οὕτω « Ἰάκωβος Θεοῦ καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ δοῦλος καὶ ἀδελφὸς αὐτοῦ » καθολικὴν μάλιστα γράφων ἐπιστολὴν· ὡσαύτως καὶ ὁ ἀπόστολος Ἰούδας ἀδελφὸς αὐτοῦ γράφων καθολικὴν ἐπίσης ἐπιστολὴν οὕτω λέγει « Ἰούδας Ἰησοῦ Χριστοῦ » δοῦλος, ἀδελφὸς δὲ Ἰακώβου.» (γ) βλέπε τὴν διαστολὴν Κ. Κίνγ· ἤθελεν εἶσθαι ἐπίσης φυσικὸν νὰ εἶπῃ καὶ οὗτος « Ἰούδας Ἰησοῦ Χριστοῦ δοῦλος καὶ ἀδελφὸς αὐτοῦ » δὲν εἶπεν ὅμως οὕτω· ἀλλ' Ἰησοῦ Χριστοῦ δοῦλος, ἀδελφὸς δὲ Ἰακώβου· ἐκ τῆς διαστολῆς λοιπὸν ταύτης, καθὼς καὶ ἐξ ἐκείνης τοῦ εὐαγγελιστοῦ Μάρκου « πόθεν » τούτω ταῦτα; οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τέκτων, ὁ υἱὸς τῆς » Μαρίας, ἀδελφὸς δὲ Ἰακώβου καὶ Ἰωσῆ καὶ Ἰούδα καὶ » Σίμωνος;» (δ) καταφαίνεται ἡ διαφορὰ καὶ διάκρισις τῆς κατὰ σάρκα συγγενείας ἦτοι ἐξ αἵματος, καὶ ἐκείνης τῆς ἐξ ἀγχιστείας ἐκ τῆς μνηστεύσεως τοῦ Ἰωσήφ·

(α) Παῦλ. Ῥωμ. α. 3. (β) Ἰάκωβ. καθ. ἐπιστολ. Α. 1.

(γ) Ἰούδ. καθ. ἐπιστ. Α. 1. (δ) Μάρκ. 5. 3.

καθότι, ἂν ἄλλως εἶχε τὸ πρᾶγμα, ὡς σὺ λέγεις, ἐδύ-
 νατο καὶ ὁ ἱερός Μάρκος ὁ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀγίου Πνεύ-
 ματος φωτισθείς, νὰ εἶπη «...οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τέκτων,
 εἰς τῶν υἱῶν τῆς Μαρίας; ἀλλ' εἶπε καὶ οὗτος ὅπως
 εἶχε τὸ πρᾶγμα, δηλαδὴ διέστειλε τὸν υἱὸν τῆς Παρθέ-
 νου Μαρίας, ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ Ἰωσήφ. Ἄλλ' ἐπειδὴ λέ-
 γομεν ταῦτα, μᾶς κατηγορεῖς ὅτι ἀποδίδομεν μολυσμὸν
 εἰς τὸν γάμον· ἄπαγε! καὶ πρότερον καὶ ἤδη ἀποφαινό-
 μεθα μετὰ τοῦ θείου Παύλου, ὅτι «τίμιος ὁ γάμος ἐν
 πᾶσι καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος.» ὁ δὲ εἶπομεν τότε, καὶ ἤδη
 ἐπαναλαμβάνομεν, τείνει ν' ἀποδείξωμεν Κ. Κίνγ, ὅτι
 διεκρίθη καὶ διακρίνεται εἰσέτι διαφορὰ ἐπὶ τὸ κρεῖττον
 μεταξὺ τῆς παρθενίας καὶ τοῦ τιμίου γάμου· μολυσμὸν
 ἀποδίδει ὁ ἀπόστολος Παῦλος εἰς τὸν γάμον ὁ εἰπὼν τὸ,
 «τίμιος ὁ γάμος ἐν πᾶσι...» ὅταν διακρίνη, ὡς ἀνω-
 τέρω εἴρηται, μεταξὺ τοῦ γάμου καὶ τῆς παρθενίας, καὶ
 λέγη «ὁ τηρῶν τὴν ἑαυτοῦ παρθένον, καλῶς ποιεῖ· καὶ,
 » ὁ δὲ μὴ ἐκγαμιζῶν κρεῖσσον ποιεῖ;» ὁ λέγων «μὴ ἀπο-
 » στερεῖτε ἀλλήλους, εἰμή τι ἂν ἐκ συμφώνου, ἵνα σχο-
 » λάζητε τῇ νηστεία καὶ τῇ προσευχῇ, καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ
 » αὐτὸ συνέρχεσθε, ἵνα μὴ πειράζη ὑμᾶς ὁ Σατανᾶς διὰ
 » τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν;» (α) μολυσμὸν ἀποδίδει ὅταν λέ-
 γη «ἡ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ Κυρίου, ἵνα ἡ ἅγια καὶ
 σώματι καὶ πνεύματι;» (β) (ἐντεῦθεν ὠρμήθησάν τινες
 τῶν γυναικῶν ν' ἀσπασθῶσι τὴν παρθενίαν, ἢ τὸν μονα-
 χικὸν βίον· ἅς χλευαστικῶς ὑμεῖς ὀνομάζετε καλογραΐας)·
 μολυσμὸν τέλος πάντων καὶ ἀκαθαρσίαν θεωρεῖ τὸν γά-
 μον ὁ Παῦλος ὅταν λέγη περὶ τῆς χήρας γυναικὸς ὅτι
 «μακαριωτέρα δέ ἐστιν, ἐὰν οὕτω μείνη, κατὰ τὴν ἐμὴν
 » γνώμην· δοκῶ δὲ καὶ γὼ πνεῦμα Θεοῦ ἔχειν;» (γ) ὅταν

(α) Παῦλ. Κορινθ. Α. ζ'. 5. (β) Αὐτόλ'. 31,

(γ) Παῦλ. Κορινθ. Α. ζ'. 40.

λέγει «οὐχ ἵνα βρόχον ὑμῖν ἐπιβάλω, ἀλλὰ πρὸς τὸ εὐ-
 »σχημον, καὶ εὐπρόσεδρον τῷ Κυρίῳ ἀπερισπάστως;» (α)
 »τί δέ ἐστι τὸ, εὐσχημον;» μολυσμὸν νομίζει τὸν γάμον
 ὅταν ὁ αὐτὸς λέγει «νεωτέρας δὲ χήρας παραιτοῦ· ὅταν
 »γὰρ καταστρηνιάτωσι τοῦ Χριστοῦ, γαμεῖν θέλουσιν·
 »ἔχουσαι κρῖμα ὅτι τὴν πρώτην πίστιν ἠθέτησαν;» (β)
 κ.τ.λ. κ.τ.λ. μολυσμὸν καὶ ἀκαί. αῤ. σίαν ἐθεώρησαν τὸν γά-
 μον οἱ πολλοὶ τῶν προφητῶν, οἵτινες διήγαγον τὸν βίον
 αὐτῶν ἐν ἀγαμίᾳ; μολυσμὸν τέλος ἀπέδωκεν εἰς τὸν
 γάμον καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος νομοθέτης τούτου Θεός, ὁ προ-
 σταζων τὸν Μωϋσῆν νὰ καθαγίση τὸν λαὸν, μέλ-
 λοντα νὰ προσεγγίση εἰς τὸ ὄρος Σινά; «εἶπε δὲ Κύ-
 »ριος πρὸς Μωϋσῆν· καταβάς διαμάρτηραι τῷ λαῷ καὶ
 »ἁγνίσον αὐτοὺς σήμερον καὶ αὔριον, καὶ πλυνούσι τὰ
 »ἱμάτια αὐτῶν καὶ ἔστωσαν ἕτοιμοι εἰς τὴν ἡμέραν τὴν
 »τρίτην· τῇ γὰρ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ καταβήσεται Κύριος ἐπὶ
 »τὸ ὄρος Σινά, ἐναντίον παντὸς τοῦ λαοῦ. . . κατέβη
 »δὲ Μωϋσῆς ἀπὸ τοῦ ὄρους πρὸς τὸν λαὸν, καὶ ἠγίασεν
 »αὐτούς· καὶ ἔπλυναν τὰ ἱμάτια αὐτῶν· καὶ εἶπε τῷ λαῷ·
 »γίνεσθε ἕτοιμοι τρεῖς ἡμέρας, μὴ προσέλθητε γυναι-
 »κί;» (γ) τί ἐρεῖς καὶ περὶ τῶν καθαρισμῶν καὶ σαραντι-
 σμῶν τῶν ἐπιλοχείων γυναικῶν τὰ διὰ τοῦ αὐτοῦ Μωϋ-
 σέως ἐντελλόμενα τοῦ ἰδίου Θεοῦ «. . . καὶ εἰς τὸ ἁγια-
 »στήριον οὐκ εἰσελεύσεται (ἡ γυνὴ) ἕως οὗ πληρωθῶσιν
 »αἱ ἡμέραι καθάρσεως αὐτῆς. . . καὶ ὅταν ἀναπληρωθῶσιν
 »αἱ ἡμέραι καθάρσεως αὐτῆς ἐφ' υἱῷ ἢ ἐπὶ θυγατρὶ, προ-
 »σοίσει ἄμνόν ἐνιαύσιον ἄμωμον εἰς ὄλοκαύτωμα, καὶ
 »νεοσσὸν περιστερᾶς ἢ τρυγόνα περὶ ἁμαρτίας. . . καὶ
 »ἐξιλάσεται περὶ αὐτῆς ὁ ἱερεὺς, καὶ καθαρῆι αὐτὴν
 »ἀπὸ τῆς πηγῆς τοῦ αἵματος αὐτῆς· οὗτος ὁ νόμος τῆς
 »τικτούσης ἄρσεν καὶ θῆλυ.» (δ) μολυσμὸν λοιπὸν ὁ

(α) Αὐτόθι. (β) Ὁ αὐτὸς Τιμόθ. Α. ε. 11.

(γ) Ἐξοδ. 19. 10—15. (δ) Λευίτ. 15.

Θεός θεῶρεϊ τὸν γάμον καὶ διατάσσει τὴν περὶ ἁμαρτίας
θυσίαν εἰς τὴν τεκνοποιίαν; δὲν ἀναγνωρίζετε ἤδη καὶ ὑ-
μεῖς τὴν διαφορὰν μεταξὺ τοῦ νομίμου γάμου, καὶ τῆς
ἀγαμίας ἢ παρθενίας; δὲν δικαιούμαι λοιπὸν ἐγὼ εἰπὼν
ὅτι ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ἡ ἐκκλησία τέλος πάντων
ἀσπάζεται τὴν παρθενίαν ὡς κρείττονα τοῦ γάμου, καὶ
εὐαρεστοτέραν εἰς τὸν Θεὸν θυσίαν;

Περὶ δὲ τοῦ ἀποστολικοῦ ῥήτου, ὅτι «ἐν ὑστέροις και-
»ροῖς ἀποστήσονται τινες τῆς πίστεως.... κωλυόντων
»γαμεῖν κτλ.» ὅπερ κακῶς ἐφαρμόζετε καθ' ἡμῶν, λέ-
γομεν ὅτι εἰς ὑμᾶς δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ μᾶλλον ὡς
ἀπορεύσαντας ἐκ τῆς ἀποσχισθείσης ἀφ' ἡμῶν Δυτικῆς
ἐκκλησίας, ἀπαγορευούσης τὸν γάμον ἐν γένει τοῦ Κλή-
ρου τῆς, ἀπεναντίας τῶν Συνοδικῶν διατάξεων· μεθ' ἧς
συνεφρονήσατε πολυετῶς καὶ συνεμεθέξατε δι' αἰῶνων
τῆς αὐτῆς κακοφροσύνης, ἐν ἧ καὶ ἡ τοῦ γάμου γενικὴ
τοῦ Κλήρου ἀπαγόρευσις· ἐνῶ ἡμεῖς τοῖς ἱεροῖς κανόσι
τῶν Συνόδων στοιχοῦντες, οὐχὶ μόνον ἀναγνωρίζομεν
καὶ σεβόμεθα, καὶ φρονοῦμεν καὶ δεχόμεθα τὸν γάμον ὡς
τίμιον καὶ ἀμίαντον, ἀλλὰ καὶ μυστήριον αὐτὸν πρε-
σβεύομεν καὶ καλοῦμεν, ὡς ὁ Παῦλος φησὶ «τὸ μυστή-
ριον τοῦτο (τοῦ γάμου) μέγα ἐστὶ» ἐνῶ ὑμεῖς, τουναν-
τίον, συμβόλαιον καὶ συνάλλαγμα πολιτικὸν ἀποκαλεῖτε·
διὸ καὶ δικαίως καὶ ἐπαξίως δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ καθ'
ὑμῶν τὸ προειρημένον ἀποστολικὸν ῥητόν· ἀλλ' ὅπως
τὰ πάντα διαστρέφετε πρὸς τὸ ὑμῶν συμφέρον, οὕτω
καὶ τὸ ῥητὸν τοῦτο στρέφετε καθ' ἡμῶν καὶ κατὰ τῶν
Πατέρων ἡμῶν, λέγω δὴ, τῶν θεοπνεύστων Συνόδων,
αἵτινες, ὅσον αὐταί, καθὼς καὶ ἡμεῖς οἱ ὀπαδοὶ αὐτῶν
οὐ μόνον δὲν ἀρνούμεθα, οὔτε βδελύσσομεθα τὸν γάμον,
ἀλλὰ λέγομεν συμφώνως αὐταῖς «εἴ τις τὸν γάμον μέμ-
»φοιτο, καὶ τὴν καθεύδουσαν μετὰ τοῦ ἀνδρός αὐτῆς,
»οὔσαν πιστὴν καὶ εὐλαβῆ, βδελύσσοιτο, ἢ μέμφοιτο,
»ὡς ἂν μὴ δυναμένην εἰς βασιλείαν (τῶν οὐρανῶν) εἰ-

»σελλεῖν, ἀνάθεμα ἔστω·» (καν. α'. τῆς ἐν Γάγγρα Σύ-
νόδῳ) ὡσαύτως «εἴ τις διακρίνοιτο παρὰ πρεσβυτέρου
»γεγάμηκός τις, ὡς μὴ χρῆναι λειτουργήσαντος αὐτοῦ,
»προσφορᾶς μεταλαμβάνειν, ἀνάθεμα ἔστω·» (καν. δ'.
τῆς αὐτῆς) ἐπίσης «εἴ τις παρθενεύει, ἢ ἐγκρατεύοιτο,
»ὡς ἂν βδελυττόμενος τὸν γάμον ἀναχωρήσας, καὶ μὴ
»δι' αὐτὸ τὸ καλὸν, καὶ ἄγιον τῆς παρθενίας ἀνάθεμα
»ἔστω·» (καν. θ'. τῆς αὐτῆς Συνόδου). ἀκούεις Κ. Κίγγ;
δύνασαι νὰ ἐφαρμώσῃς ἐναντίον ἡμῶν τὸ προειρημένον
ῥητὸν, οἵτινες οὐ μόνον δὲν κωλύομεν τὸν γάμον, ἀλλὰ
καὶ φρικτῶ ἀναθέματι καθυποβάλλομεν τὸν κωλύοντα;
δὲν εἶπε λοιπὸν ὁ θεῖος Παῦλος τὸ ῥητὸν τοῦτο δι' ἡ-
μᾶς, ἀλλὰ προεῖπεν αὐτὸ προφητικῶς περὶ τῶν αἰρετι-
κῶν Μανιχαίων καὶ Εὐσταθιανῶν, οἵτινες ἐμελλον νὰ
ἐγερθῶσιν ἐν ὑστέροις καιροῖς, ἦτοι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῶν
ἀγιωτάτων Συνόδων, καὶ οἱ ὅποιοι ἀναφανέντες καὶ ἐβδε-
λύσσοντο καὶ ἀπεκήρυττον τὸν γάμον, καὶ ἔργον τοῦ
Σατανᾶ ἀπεκάλουν τινες ἐξ αὐτῶν, οἷος ὁ Σαρτολῖνος·
(κατὰ τὸν ἄγιον Ἐπιφάνιον, αἰρέσ. κγ'.) ὥστε εὐκόλως
παρατηρεῖτε ὅτι τὸ ῥητὸν τοῦτο οὐδόλως ἔχει τόπον παρ'
ἡμῖν οἵτινες οὐδὲν ἄλλο ποιοῦμεν, εἰμὴ ὑποτασσόμενοι
εἰς τὴν ἀγιωτάτην οἰκομενικὴν ΣΤ'. Σύνοδον ἀρονούμεθα
μόνον τὸν γάμον εἰς τὴν τελειοτάτην καὶ ἀνωτάτην τά-
ξιν τῆς Ἀρχιερωσύνης, οὐ διὰ βδελυρίαν, ἀλλὰ δι' ἄ-
σκησιν καὶ ἐγκράτειαν, καὶ σύμφωνα πρὸς τὸ «εὐσχήμως
καὶ εὐπροσέδρως τῷ Κυρίῳ ἀπερισπάστως» ἀποστολικὸν
θέσπισμα (Παυλ. Κορινθ. Α'. ζ'.)

Ἐχρονοτριβήσαμεν δὲ ὑπὲρ τὸ δέον ἴσως εἰς τὸ πρὸς
γάμου, διότι καὶ ὑμεῖς τὸ αὐτὸ ἐποιήσατε· θέλοντες δη-
λονότι ν' ἀποδείξητε δι' ἐσφαλμένου συμπεράσματος καὶ
δι' ἀπλῆς εἰκασίας, ὅτι ἐπειδὴ ὁ γάμος εἶναι τίμιος καὶ
ἀμίαντος, ἄρα καὶ ἡ Θεοτόκος Μαρία δὲν ἤθελε μιανθῆ,
ἐὰν ἤθελε γεννήσῃ καὶ ἕτερα τέκνα, μετὰ Χριστὸν, καὶ
ὅτι ἐπομένως δὲν εἶναι ἁμαρτία τὸ φρογεῖν καὶ λέγειν

ταῦτα περὶ αὐτῆς· καὶ ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶχε τάχα ἀδελφοὺς κατὰ σάρκα· προσφέροντες εἰς ὑποστήριξιν τῆς ιδέας σας σωρείαν ἀνισχύρων παραδειγμάτων, ἐν οἷς καὶ τὸ ἐξῆς· «ὄθεν ὤφειλε κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῆναι, ἵνα ἐλεήμων γένηται κ.τ.λ.» (α) καὶ λοιπὸν διότι ἔλαβεν ὁ Χριστὸς τὴν φύσιν ἡμῶν, καὶ ἐγένεν ὁμοίος μὲ ἡμᾶς κατὰ πάντα (χωρὶς ἁμαρτίας) ὤφειλε νὰ ἔχη καὶ ἀδελφοὺς; ὅλοι ἔχομεν ἀδελφοὺς; καὶ ἄνευ τῶν ἀδελφῶν τοῦ Χριστοῦ δὲν ἐδυνάμεθα νὰ σωθῶμεν; ὦ τέ ὠραῖος συλλογισμὸς Κ. Κίνγ, καὶ ἐξήγησον θαυμασίᾳ τῶν Γραφῶν!

Μεταβαίνων ἔπειτα εἰς τὸ περὶ ὑπεροχῆς τῆς Θεοτόκου (Β'. κεφ. τοῦ ἡμετέρου συλλαδίου) ὡς πρὸς τὴν υπερβάλλουσαν αὐτῆς ἀγιότητα ὑπὲρ πάντας καὶ πάσας ἀγίους, καλῶς καὶ περὶ τῆς ὀφειλομένης Αὐτῇ τιμῆς· καὶ παραδραμῶν σχολιῶς ὅλα τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην Εὐαγγελικὰ ῥητὰ, οἷον τὸν χαιρετισμὸν τοῦ Ἀγγέλου «χαῖρε κεχαριτωμένη,» τὸν ἀσπασμὸν τῆς ὑπὸ Πνεύματος ἀγίου πλησθείσης Ἑλισάβετ «εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί,» τὴν βεβαίωσιν τοῦ μακαρισμοῦ τῆς ἐκφωνησάσης γυναικὸς «μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά σε, καὶ μαστοὶ οὗς ἐθήλασας.» ταῦτα πάντα, λέγω, παρατρέξας καταφεύγει εἰς μαρτυρίαν Πατέρων τινῶν (οὗς ἄλλοτε ἀποσκυθαλίζεις ὡς μὴ θεοπνεύστους) τοῦ Χρυσοστόμου καὶ Ἐπιφανίου, λέγων:

Σελ. 17. «Εἰς τοῦτο διαφέρετε (ἐγὼ δηλ.) πολὺ ἐπιφανῶν τινῶν Πατέρων τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, οἷων Χρυσοστόμου, καὶ Ἐπιφανίου· ὁ Χρυσόστομος λέγει «— Καὶ ἡνίκα δὲ ἐβόησεν ἡ γυνὴ λέγουσα, μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά σε, οὐκ εἶπεν, οὐκ ἔστι μου μήτηρ, ἀλλ' εἰ βούλεται μακαρία εἶναι τὸ θέλημα ποιείτω τοῦ πατρός μου· ὁ γὰρ τοιοῦτος, καὶ ἀδελφός, καὶ ἀδελφή,

(α) Παῦλ. Ἐβρ. β'. 16.

»καὶ μήτηρ ἐστίν· βαβαὶ τῆς τιμῆς· βαβαὶ τῆς ἀρετῆς·
 »εἰς ὅσῃν ἀνάγει κορυφὴν τὸν μετιόντα αὐτήν! πόσαι
 »γυναῖκες ἐμακάρισαν τὴν ἁγίαν Παρθένον ἐκείνην, καὶ
 »τὴν νηδὺν καὶ τῦξαντο τοιαῦται γενέσθαι μητέρες, καὶ
 »πάντα προέσθαι· τί τοίνυν τὸ κωλύον; ἰδοὺ γὰρ εὐρεῖαν
 »ἔτεμεν ἡμῖν τὴν ὁδὸν, καὶ ἔξεστιν οὐ γυναιξὶ μόνον,
 »ἀλλὰ καὶ ἀνδράσιν ἐπὶ τῆς τοιαύτης γενέσθαι τάξεως·
 »μᾶλλον δὲ καὶ ἔτι πολλῶ μείζονος· τοῦτο γὰρ πολλῶ
 »μᾶλλον μητέρα ποιεῖ, ἢ αἱ ὠδῖνες ἐκείναι· ὥστε ὡς
 »μακαριστὸν ἐκεῖνο, πολλῶ μᾶλλον τοῦτο, ὅσω καὶ
 »κυριώτερον· μὴ τοίνυν ἀπλῶς ἐπιθύμει, ἀλλὰ καὶ τὴν
 »ὁδὸν τὴν φέρουσαν σε ἐπὶ τὴν ἐπιθυμίαν βιάδιζε μετὰ
 »πολλῆς τῆς σπουδῆς.—»

Ἄπαντ. Ἐκ τῶν ἐκτεθέντων χρυσοστομικῶν τούτων
 ἐξάγει βεβαίως τὸ συμπέρασμα σου ὅτι ἡ Παρθένος Μα-
 ρία δὲν εἶχε δῆθεν ἔξοχον καὶ ὑπερβάλλουσαν τὴν ἀγιό-
 τητα ὑπὲρ ὅλους ἁγίους κ.τ.λ. καὶ ὅτι εἰς τοῦτο βασι-
 ζεσαι βεβαίως εἰς τὸ, «εἰ θέλει μακαρία εἶναι τὸ θέλη-
 »μα τοῦ πατρός μου ποιείτω» καθὼς καὶ ἐκ τοῦ, «μᾶλ-
 »λον δὲ καὶ ἔτι πολλῶ μείζονος» χρυσοστομικῶν ῥη-
 τῶν· ἡμεῖς ὅμως ἐξ ὅλης ταύτης τῆς περικοπῆς τῶν τοῦ
 Χρυσοστόμου ῥημάτων ἐξάγομεν τὸ ἐναντίον νόημα παρ'
 ὅ,τι ὑμεῖς, τουτέστιν ὅτι ἡ Θεοτόκος ἁγία καὶ μακαριστή,
 ὅτι Παρθένος, καὶ ὅτι εἶχεν ἔξοχον καὶ ὑπερβάλλουσαν
 τὴν ἀρετὴν καὶ ἀγιότητα αὐτῆς· ὁ θεῖος Πατὴρ θέλων
 νὰ προτρέψῃ εἰς τὴν ἀρετὴν τοὺς ἀκροατάς του, φέρει
 τὸ παράδειγμα τῆς Θεοτόκου ὡς τύπον καὶ ὑπογραμμὸν
 τῆς ἀρετῆς· λέγει λοιπὸν ὅτι οὐ τοσοῦτον κατέστησε
 τὴν ἁγίαν Παρθένον, ἁγίαν καὶ μακαριστήν, τὸ, διότι
 ἐγένε μήτηρ Θεοῦ, ἀλλ' ἡ ἀρετὴ τὴν ὁποίαν εἶχε καὶ
 ἣτις ἀνεβίβασεν αὐτήν εἰς αὐτὸ τὸ ὕψος τῆς δόξης, τοῦ
 νὰ γίνῃ μήτηρ Θεοῦ· διὸ καὶ θαυμάζει εὐθὺς καὶ ἀπορεῖ
 καὶ ἐξίσταται ἐκφωνῶν τὸ, «βαβαὶ τῆς τιμῆς·» «βαβαὶ
 »τῆς ἀρετῆς, εἰς ὅσῃν ἀνάγει κορυφὴν τὸν μετιόντα

»αὐτήν!» δηλονότι βαβαί τῆς τιμῆς καὶ τῆς δόξης εἰς ἣν ἀνύψωσε τὴν Θεοτόκον ἢ ἀρετὴ αὐτῆς· καὶ εἰς ὅσον ὕψος τιμῆς καὶ δόξης ἐπίσης ἀνάγει τὸν μιμούμενον τὴν Θεοτόκον κατὰ τὴν ἀρετὴν· «εἰς ὅσῃν κορυφὴν ἀνάγει τὸν μετιόντα αὐτήν!» ἢ καθὼς καὶ ὑμεῖς τὸ μεταφράζετε, τὸν βαδίζοντα κατ' αὐτήν· διὰ δὲ τοῦ «εἰ βού-
 »λεται μακαρία εἶναι, ποιείτω τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου» δὲν ἐννοεῖ μὲ τοῦτο ὁ Χρυσόστομος ὅτι ἡ Θεοτόκος δὲν ἐποίει τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου (διότι ἂν τοῦτο ἦτο, δὲν ἤξιούτο νὰ γίνῃ μήτηρ τοῦ Θεοῦ), ἀλλ' ἐὰν θέλῃ νὰ ἦναι μακαρία, ὅπως καὶ εἶναι, ἐξακολουθεῖτω ποιεῖν διὰ παντός, ὅπως καὶ νῦν ποιεῖ, τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· καὶ γὰρ ἄνθρωπος ἦν καὶ ἡ Θεοτόκος, καὶ οὐ Θεός· καὶ τρεπτῆς φύσεως· καὶ ἐξῆν ἐπὶ τὸ χειρόν τραπήναι, εἰμὴ προσεῖχε τὸν νοῦν πάντοτε ἐπὶ τὸ ἀγαθόν, καὶ εἰμὴ διεύθυνε τὸ προαιρετικὸν τῆς ψυχῆς ἐπὶ τὸ κρεῖττον καὶ σύμφωνον πρὸς τὸ θεῖον θέλημα, νοῦν ἡγεμόνα κατὰ τοῦ ἀλόγου μέρους τῆς ψυχῆς ἀείποτε ἐφιστῶσα· συνεργούσης αὐτῇ καὶ τῆς θείας χάριτος· ἐπειδὴ τῷ Θεῷ μόνῳ τὸ φύσει ἄτρεπτον, καὶ τὸ τέλειον· τοῦτο εἶναι μοι φαίνεται, τὸ νόημα τοῦ εἰρημένου Πατρός· καὶ διὰ τοῦτο ἐπέφερε τὸ «εἰ θέλει μακαρία εἶναι κ.τ.λ.» παρακατιῶν δὲ ἐπέφερον ἐπίσης καὶ τὸ, «μᾶλλον δὲ καὶ ἔτι πολλῶ μείζονος,» διὰ νὰ ἐνθαρρύνῃ τοὺς ἐξασκοῦντας τὴν ἀρετὴν, καὶ δείξῃ ὅτι δύνανται οἱ ἄνθρωποι νὰ φθάσωσιν εἰς τὸ ὕψος τῆς ἀρετῆς, ὡς ἡ Θεοτόκος ἐὰν θέλωσι καὶ ὅτι θέλουσι τιμηθῆ καὶ οὗτοι ὡς ἡ Θεοτόκος ἐν τῇ ἐπουρανίῳ Βασιλείᾳ· καὶ συναγάλλεσθαι μετ' αὐτῆς καὶ συγχορεύειν ἐν τοῖς οὐρανοῖς· μετεχειρίσθη δὲ ὁ ἅγιος ὑπερβολικὴν τὴν φράσιν «καὶ ἔτι πολλῶ μείζονος», διὰ νὰ διεγείρῃ εἰς ἀμίλλαν τῆς ἀρετῆς τοὺς ἀκρουτάς αὐτοῦ, μιμούμενος τὸ εὐαγγελικὸν ἐκεῖνο, οἷον τοῦ Κυρίου λέγοντος «ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ, ἃ καὶ ἐκεῖνος ποιήσει· καὶ μείζονα τού-

»των ποιήσει.» (α) ἔστιν ἄρα γέ τις μείζων τοῦ Κυρίου ; «οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ Κυρίου αὐτοῦ.» καὶ δύναται ἐπομένως νὰ ποιήσῃ μεγαλύτερα θαύματα αὐτοῦ ; οὐχὶ βέβαια· ἐχρήσατο· δὲ τῇ ὑπερβολικῇ ταύτῃ φωνῇ ὁ Κύριος, διὰ νὰ στηρίξῃ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἰς τὴν στερεὰν καὶ ἀκλόνητον εἰς αὐτὸν πίστιν, καὶ νὰ τοὺς ἐμψυχώσῃ ὅσον τὸ δυνατόν καὶ εἰς τὴν μίμησιν τῶν εὐαγγελικῶν αὐτοῦ ἔργων· οὕτως ἔχει καὶ τὸ νόημα τοῦ «ὁ δὲ »μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, μείζων Ἰω. τοῦ »Βαπτιστοῦ.» (β) καίτοι μείζονος πάντων πρότερον ὑπ' αὐτοῦ μαρτυρηθέντος «ἀμὴν λέγω ὑμῖν οὐκ ἐγειγερται ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζων Ἰω. τοῦ Βαπτιστοῦ.» ἀποβλέποντος δηλονότι τοῦ λόγου τοῦ Σωτῆρος εἰς τὸ νὰ ἐγειρῇ τὴν ἄμιλλαν τῆς ἀρετῆς, καὶ φέροντος τὸν Βαπτιστὴν Ἰω. εἰς παράδειγμα· κατὰ μίμησιν λοιπὸν τῶν εὐαγγελικῶν τούτων ὑπερβολικῶν ἐκφράσεων μετεχειρίσθη καὶ ὁ θεῖος Πατὴρ τὸ ἀνωτέρω «μᾶλλον δὲ καὶ ἔτι πολλῶ μείζονος.» Ἰδοὺ ἡ ἀληθὴς ἐρμηνεία καὶ ἐξήγησις Κ. Κίνγ, τῶν λόγων τοῦ Χρυσοστόμου ἐν τῇ ἀνωτέρω περικοπῇ, ἣν ἔφερες εἰς παράδειγμα, τῆς δοξασίας σου· ἐπομένως ἔξοχος καὶ ὑπερβάλλουσα ἡ ἀγιότης τῆς Παρθένου καὶ ἡ τιμὴ αὐτῆς, ἐπομένως ἀσύγκριτος !

Μεταβαίνων ἔπειτα εἰς τὸ περὶ προσκυνήσεως αὐτῆς ἀναφέρεις μαρτυρίαν τοῦ Ἐπιφανίου, διαστρέφων καὶ ταύτην οὐχ ἤττον καὶ παραμορφῶν τὴν ἀλήθειαν· λέγει λοιπὸν ὁ Πατὴρ οὗτος, ὅπως ἐχθέτεις αὐτὸς σὺ, τὰ ἐξῆς· «ναὶ μὴν ἅγιον ἦν τὸ σῶμα τῆς Μαρίας, οὐ μὴν »Θεός· καὶ δὴ παρθένος καὶ τετιμημένη, ἀλλ' οὐκ εἰς »προσχύνησιν ἡμῖν δοθεῖσα (λατρευτικὴν), ἀλλὰ προ»σκυνοῦσα, αὐτῇ, τὸν ἐξ αὐτῆς σαρκὶ γεγεννημένον, ἀπὸ πούρανῶν δὲ ἐκ κόλπων πατρῶων παραγενόμενον· καὶ »διὰ τοῦτο τὸ Εὐαγγέλιον ἐπισφαλίζεται ἡμᾶς λέγον,

(α) Ἰω. ιδ'. 12. (β) Ματθ. ια'. 11. 12.

αὐτοῦ τοῦ Κυρίου φήσαντος, ὅτι τί ἐμοὶ καὶ σοὶ γύναι;
οὐπω ἤκει ἡ ὥρα μου· ἵνα ἀπὸ τοῦ, γύναι, τί ἐμοὶ καὶ
σοι; μὴ τινες νομίσωσι περισσώτερον εἶναι (ἦτοι Θεὸν)
τὴν ἁγίαν Παρθένον, γυναῖκα ταύτην κέκληκεν, ὡς
προφητεύων τῶν μελλόντων ἔσεσθαι σχισμάτων τε καὶ
αἰρέσεων χάριν· ἵνα μὴ τινες ὑπερβολῇ θαυμάσαντες
τὴν ἁγίαν εἰς τοῦτο ὑποπέσωσι τῆς αἰρέσεως τὸ ληρο-
λόγημα. . . . (διὰ τῶν σιωπηλῶν τούτων σημείων μοῖ
φαίνεται ὅτι ἐννοεῖ ὁ Πατὴρ τὸ προῤῥηθὲν, ἦτοι τὸ Θεὸν
ἢ Θεὸν νομῖσαι τὴν ἁγίαν Παρθένον· ὅπερ φλυαρίαν
καλεῖ αἰρέσεως·) ἐν τιμῇ ἔστω Μαρία, ὁ Πατὴρ, καὶ
Υἱὸς, καὶ ἅγιον Πνεῦμα προσκυνείτω· τὴν Μαρίαν
μηδεὶς προσκυνεῖτω (λατρευτικῶς)». (α) Τίνα ἄλλην θέ-
λομεν μαρτυρίαν κρείττονα ταύτης ὑπὲρ τῆς δοξασίας
ἡμῶν; ἢ τί ἄλλο εἶπομεν ἡμεῖς ἢ φρονοῦμεν ἄλλοῖον,
παρ' ὅ,τι ὁ Πατὴρ οὗτος λέγει καὶ φρονεῖ; εἶπομεν ἡμεῖς
Κ. Κίνγ, ὅτι ἡ ἁγία Παρθένος εἶναι Θεὰ ἢ Θεός; προ-
σκυνοῦμεν Αὐτὴν λατρευτικῶς; οὐχὶ βεβαίως· διότι ἡ
λατρευτικὴ προσκύνησις, ὡς προείπομεν ἀνάγεται εἰς
μόνην τὴν θεῖαν φύσιν, ἦτοι τὸν Θεόν· εἶπομεν δὲ μόνον,
σύμφωνα καὶ μὲ τὸν θεῖον τοῦτον Πατέρα, ὅτι ἅγιον ἦν
καὶ ὑπεράγιον τὸ σῶμα τῆς Μαρίας, καὶ δὴ καὶ τὸ πνεῦ-
μα αὐτῆς συνεκδοχικῶς· ὅτι Παρθένος, καὶ τετιμημένη·
καὶ ὅτι ἕνεκα τούτων πρέπει νὰ προσκυνεῖται τιμητικῶς
παρὰ πάντων τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν· ἀλλ' ὅμως καὶ
αὕτη ὡς ἄνθρωπος οὔσα, καὶ κτίσμα τοῦ ἐξ αὐτῆς σαρ-
κωθέντος Θεοῦ, ὀφείλει αὐτὸν προσκυνεῖν, καί τοι μονο-
γενῆ ὄντα υἱὸν αὐτῆς, κατὰ τὴν αὐτοῦ ἀνθρωπότητα·
ὅθεν οὐδεὶς ἐξ ἡμῶν τῶν Ἀνατολικῶν ὑπέπεσε τῇ αὐτῆς
χάριτι καὶ βοήθειᾳ εἰς τὸ εἰρημένον ληρολόγημα τῆς
αἰρέσεως, ὅπερ, ὡς εἶπομεν, ὑπαινίττεται ὁ ἅγιος Ἐπι-
φάνιος· ἀλλ' οὐδὲ εἰς τὸ ὅμοιον τούτου, τουτέστιν εἰς

(α) Λι παρενθετικαὶ παρατηρήσεις εἰσὶν ἡμέτεραι.

τὸ υπονοῆσαι ἀμιάντους συλλήψεις τῇ Θεοτόκῳ ὅπως ἡ πάλαι ποτὲ μητρική σου ἐκκλησία, ἡ Δυτική· ἀλλὰ φρονοῦμεν καὶ πρεσβεύομεν αὐτῆς φυσικὴν τὴν τε σύλληψιν καὶ τὴν γέννησιν· καὶ ὅτι οὐ Θεὸς οὐδὲ Θεὰ ἡ Παρθένος Μαρία· μήτηρ δὲ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, Κυρίου δὲ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ χρηματίσασα.

Παρατηρεῖτε λοιπὸν Κ. Κίνγ, ὅτι καὶ ὁ ἅγιος οὗτος ἐκφράζεται ἐναντίον τῶν ἰδεῶν σας καὶ τῆς δοξασίας σας; ὅτι ἀποκαλεῖ τὴν Μαρίαν, ἁγίαν, Παρθένον, καὶ τιμημένην; βλέπετε ὅτι τουναντίαν ἀπὸ ὅ,τι φρονεῖς σοι παραγγέλει νὰ τιμᾷς καὶ νὰ σέβησαι τιμητικῶς προσκυνῶν αὐτὴν «ἐν τιμῇ ἔστω ἡ Μαρία» ὁ δὲ Πατὴρ ὁ Υἱὸς καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα προσκυνεῖσθε· μηδεὶς δὲ προσκυνεῖτω, λατρευτικῶς, τὴν Μαρίαν, ἥτοι ὡς Θεάν.

Ἴδου λοιπὸν ὅπου συμφωνοῦμεν μὲ τοὺς εἰρημένους Θεῖους Πατέρας οὓς προσηγάγετε κάλλιστα, Κ. Κίνγ. Ἴδου ὅπου ὁ Χρυσόστομος καὶ ὁ Ἐπιφάνιος εἶχον σὺν τοῖς ἄλλοις Πατράσι τὰς αὐτὰς δοξασίας, ὅπως ἡμεῖς ἐξεφράσαμεν ἐν τῷ ἡμετέρῳ φυλλαδίῳ καὶ «ἄς κρίνη πᾶς τις» ἂν ἡμεῖς, ἢ ὑμεῖς λέγετε τὴν ἀλήθειαν.

Περὶ δὲ τῆς ὑπὸ τοῦ Χρυσοστόμου τούτου ἀποδιδομένης δῆθεν ἀτελείας εἰς τὴν Θεοτόκον διὰ τὴν περιττὴν δῆθεν αὐτῆς καὶ ἄκαιρον φιλοτιμίαν, ὡς λέγεις, ζητούσης νὰ λαλήσῃ τῷ Χριστῷ καὶ υἱῷ αὐτῆς ἐν ὥρᾳ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ, δὲν γνωρίζω ἐὰν ἡ Θεοτόκος ἐζήτησε νὰ ὁμιλήσῃ τὸν Χριστὸν δι' ἐπίδειξιν· ἔστω καὶ ἂν λέγῃ οὕτω ὁ Χρυσόστομος, ἢ δι' ἀπλότητα μᾶλλον καὶ φυσικὴν αὐτῆς ἀγαθότητα· τὸ δὲ τὸ τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰω. «ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς ὄχλοις» ἐμφαίνει οὐχὶ κατάκρισιν, ἀλλ' ἀπλῶς διήγησιν τῆς χρονικῆς περιστάσεως, ἀσκόπως ὑπὸ τοῦ θείου Εὐαγγελιστοῦ ἐκφρασθεῖσα· ἥτοι ἐνῶ ὁ Ἰησοῦς ὠμίλει εἰς τὸν λαὸν ἦλθεν ἡ μήτηρ αὐτοῦ ζητοῦσα λαλήσαι αὐτῷ· ὅπως δὲ καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα ἐννόησον ὅτι καὶ ἡ Θεοτόκος τὸ κατ' ἀρχὰς ἀτε-

λης ἴσως ἦν, ὡς προεῖρηται, καθὼς καὶ οἱ θεῖοι ἀπόστολοι, οἵτινες ἐζήτουν τιμὰς ἐπιγείους καὶ πρωτοκαθεδρίας· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας διεφώνησαν περὶ τῆς ὁδοιπορίας αὐτῶν· τῷ δὲ Θεῷ μόνῳ ἡ τελειότης. Καθόσον δ' ἀφορᾷ τὸ «μενοῦν γε» λέγομεν ὅτι ἔχει τὴν φυσικὴν του σημασίαν, δηλ. τὴν τῆς βεβαιότητος, ἥτοι καταφατικὴν καὶ βεβαιωτικὴν ὡς πρὸς τὸν μακαρισμὸν τῆς Θεοτόκου· ἥκιστα δέ, ὡς λέγετε, ἀντὶ τοῦ μᾶλλον· ἔστω καὶ ἂν λαμβάνῃ τοῦτο εἰς τὴν σημασίαν ταύτην ὁ Χρυσόστομος, ὡς λέγετε· εἰς τὴν χρῆσιν ταύτην τοῦ βεβαίως τὸ ἔχει πολλαχοῦ καὶ πάντοτε καὶ ὁ θεῖος Παῦλος «μενοῦν γε εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ »φθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ »ρήματα αὐτῶν.» (α) ὡσαύτως λέγει· «ἀλλὰ μενοῦν γε »καὶ ἡγοῦμαι πάντα ζημίαν εἶναι...» τὸ ὑπερέχον τῆς »γνώσεως Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ Κυρίου μου, δι' ὃν τὰ »πάντα ἐζημιώθην, καὶ ἡγοῦμαι σκύβαλα εἶναι ἵνα Χριστὸν κερδήσω.» (β) Ἐὖς δὲ «ἔως» «σημαίνει τὸ οὐδέποτε· ὅσον καὶ ἂν ἐπιμένης διαστρέφων τὴν σημασίαν αὐτοῦ· καθὼς διὰ τῶν πολλῶν ἐκείνων παραδειγμάτων τῆς θείας Γραφῆς σοι κατεδείξαμεν, εἰς τὸν οἰκεῖον τόπον· καὶ τὰ ὅποια καὶ ἐνταῦθα πρὸς χάριν ὑμῶν ἐπαναλαμβάνομεν· τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον λέγει «καὶ οὐκ ἐγένωσκεν αὐτήν, ἔως οὗ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον.» εἰς τὴν περίστασιν ταύτην λέγομεν πρῶτον ὅτι ὁ παρατατικὸς χρόνος σημαίνει βεβαίως παράτασιν ἐπ' ἀπειρον· τὸ δὲ «ἔως οὗ ἔτεκε κ.τ.λ.» εἶναι ἡ συμπλήρωσις καὶ τὸ τέλος τοῦ λόγου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ· καὶ δύναται νὰ ἐρμηνευθῇ οὕτως· ὁ μὲν Ἰωσήφ ἐν ἐγνώριζε τὴν Θεοτόκον Μαρρίαν, ἀλλ' ἐτήρει αὐτὴν ἄσπιλον καὶ παρθένον· αὐτὴ δὲ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον κτλ. ὅτι δὲ τὸ «ἔως» τοῦτο ἐξηγεῖται καὶ λαμβάνεται εἰς τὴν σημασίαν ταύ-

(α) Παῦλ. Ῥωμ. Γ'. 18. (β) Ὁ αὐτός. Φιλιππησ. Γ'. 8—9.

την ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ, ἄκουσον καὶ αὖθις τὰ παραδείγματα· εἶναι γεγραμμένον εἰς τὸ Ψαλτήριον τοῦ Δαβὶδ «εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου· κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου.» (α) κατὰ τὸν λογαριασμόν σας λοιπὸν Κ. Κίνγ, ἔπεται ὅτι, μετὰ τὸ θεῖναι τοὺς ἐχθρούς τοῦ Χριστοῦ (ἦτοι τοὺς σταυρωτάς αὐτοῦ) τὸν οὐράνιον αὐτοῦ Πατέρα ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ, θέλει ἀποχωρίσει αὐτόν; ὦ τῆς βλασφημίας! ἐκ τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ παραστάσεως; παρατηρεῖς λοιπὸν, ὅτι σημαίνει τὸ διηνεκὲς τοῦ χρόνου καὶ ἀτελεύτητον; οὕτω καὶ ὁ Παῦλος λέγει «εἰς τὸ διηνεκὲς ἐκάθισεν (ὁ Χριστός) ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ· τὸ λοιπὸν ἐκδεχόμενος ἕως τεθῶσιν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν αὐτοῦ.» (β) καὶ ἀλλαγῶ «δεῖ γὰρ αὐτόν (τὸν Χριστόν) βασιλεύειν ἄχρις οὔ (ἴσον=ἕως οὔ) ἂν θῆ πάντας τοὺς ἐχθρούς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ.» (γ) ὡσαύτως καὶ τὸ «τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης τοῦτο καὶ ἐξελθὼν οὐχ ὑπέστρεψεν, ὁ κόραξ, ἕως τοῦ ξηρανθῆναι τὸ ὕδωρ ἀπὸ τῆς γῆς.» (δ) ὑπέστρεψεν ὁ κόραξ εἰς τὴν Κιβωτὸν μετὰ τὸ ξηρανθῆναι τὸ ὕδωρ ἀπὸ τῆς γῆς Κ. Κίνγ; πιστεύω ὅχι· οὕτω ἐπίσης καὶ τὸ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου «καὶ ἰδοὺ «ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας, ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος.» (ε) σημαίνει τάχα καὶ τὸ ἕως τοῦτο, προσδιορισμὸν χρόνου, ὅτι δηλαδή ὁ Κύριος θελεῖ εἶσθαι μετὰ τοῦ αὐτοῦ μαθητοῦ ἕως εἰς τὴν συντελείαν τοῦ Κόσμου, καὶ μετὰ ταῦτα θέλει ἀποχωρισθῆ ἀπ' αὐτῶν; ὦ τοῦ ἀτοπήματος! ἀλλὰ παρατρέχων ὅλα ταῦτα, καὶ οὐδένα περὶ τῶν ῥητῶν τούτων τῆς θείας Γραφῆς ποιού-

(α) Ψαλ. ΡΘ'.

(β) Παῦλ. Ἐβρ. Ι'. 13.

(γ) Ὁ αὐτός. Κορινθ. Α'. ΙΕ'. 15.

(δ) Γένεσ. 8. 7.

(ε) Ματθ. κκ. 20.

μενος, λόγον, ἐφευρίσκεις σοφιστικῶς ἰδικόν σου γελοῖον παράδειγμα, καὶ λέγεις: «παρήγγειλα τὸν ὑπηρέτην μου νὰ μένη εἰς τὴν οἰκίαν μου ἕως οὗ ἐπιστρέψω, καὶ ἔμεινεν ἕως οὗ ἐπέστρεψε—τοῦτο βεβαίως δὲν σημαίνει ὅτι ἔμεινεν εἰς τὴν οἰκίαν μου αἰωνίως.» τοῦτό ἐστι σόφισμα καὶ ψευδοσυλλογισμός· εἶπες εἰς τὸν ὑπηρέτην σου νὰ μένη εἰς τὴν οἰκίαν σου, ἕως οὗ νὰ ἔλθῃς, καὶ ἔπειτα ν' ἀναχωρήσῃ, καὶ οὕτως ἐγένετο· ὅθεν καὶ δὲν ἔμεινεν αἰωνίως εἰς τὴν οἰκίαν σου· ἀλλ' ἐν τῷ ζητούμένῳ δὲν ἔχει οὕτως ἢ ὑπόθεσις· ἀλλ' ἔχει ὅπως εἶδομεν· ἐπίσης καταφεύγεις καὶ εἰς ἄλλο σοφιστικώτερον, οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ ἀσεβέστερον, πλάττων καὶ προσθέτων, ὧ γενναῖε, εἰς τὴν Θείαν Γραφὴν λέξεις· οὐδόλως λαμβάνων ὑπόψιν τὸ τοῦ Θεόπτου Μωϋσέως ἐκεῖνο «ἐν αὐτοῖς οὐκ ἔστι προσθεῖναι, καὶ ἀπ' αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἀφελεῖν.» (α) ἡ Θεία Γραφή λέγει «ἡ δὲ γῆ ἦν ἀόρατος καὶ ἀκατάσχευαστος, καὶ σκότος ἐπάνω τῆς ἀβύσσου· καὶ πνεῦμα Θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος.» (β) σὺ δὲ λέγεις «... ἕως οὗ πνεῦμα Θεοῦ ἐπεφέρετο κ.τ.λ.» μεταποιεῖς δηλαδὴ αὐθαιρέτως τὸν σύνδεσμον «καὶ» εἰς τὸ ἐπίρρημα ἕως οὗ· τὸσον ἀναισχύντως διαστρέφεις παντοῦ καὶ πάντοτε τὴν ἀλήθειαν. Μετὰ ταῦτα τέλος ἐπιφέρεις ὡς πρὸς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ γάμου:

Σελ. 26. «Δὲν βλέπω τί τὸ κωλύον τοὺς συζύγους νὰ τεκνοποιῶσι, κατὰ τὴν παραγγελίαν τοῦ Θεοῦ, ἐκτός ἐὰν θεωρῆται μολυσμὸς ὁ γάμος· καὶ ἡ Μαρία ἐδύνατο νὰ ἔχῃ ἄλλα τέκνα, μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ, καὶ νὰ ᾔηται ἀσπίλος καὶ ἀμίαντος, καὶ ἁγία ὡς ἡ Σάρρα, ἥτις ἐγέννησε τέκνον εἰς τὸν Ἀβραάμ· τὸν φίλον τοῦ Θεοῦ.»

Ἄπάντ. Καὶ τίς κωλύει τοὺς συζύγους τοῦ τεκνοποιεῖν Κ. Κίνγ; ὁ λόγος εἶναι μόνον διὰ τὴν Μαρίαν

(α) Δευτ. ΙΒ'. 32.

(β) Γέν. 1. 2.

(κατὰ σέ) ὑπέραγνον δὲ καθ' ἡμᾶς καὶ ὑπεράμωμον Δέσποιναν, καὶ ταύτην ὑπεδείξαμεν ἄσπιλον διαμείνασαν καὶ μετὰ τὴν κύησιν τοῦ Ἑρμανουήλ· καὶ ἄγευστον ὄλως σαρκικῆς μίξεως, καὶ αὐτοῦ τοῦ κατὰ σέ, νομίμου γάμου· καὶ ὅτι οὕτως ἔδει γενέσθαι τῇ μητρὶ τοῦ Θεοῦ, πολλῶ διαφερούση τῆς Σάρρας, ἣτις ἔτεκεν ἄνθρωπον, καὶ οὐ Θεόν· διὸ καὶ ἀγιωτέρα αὐτῆς ἐστὶν ἡ Θεοτόκος, καὶ ἀσπιλωτέρα, καὶ αὐτῶν τῶν ἡλιακῶν λαμπηδόνων καθαροτέρα, ὡς χωρήσασα ἐν ἑαυτῇ τὸν ἐν τῷ παντὶ ἀχώρητον καὶ ὑπερούσιον Λόγον.

Μεταβαίνων ἔπειτα (ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι) εἰς τὸ περὶ προσκυνήσεως τῆς Θεοτόκου, λέγεις: «ἐὰν πρέπη νὰ προσκυνῶμεν αὐτήν, διότι ἔλαβε καὶ ἐβάστασε τὸν Χριστὸν εἰς τὴν νηδὺν αὐτῆς πρέπει διὰ τὸν αὐτὸν λόγον νὰ προσκυνῶμεν καὶ τὴν γῆν, διότι ἐτάφη ἐν αὐτῇ, καὶ τὸν κόσμον, διότι ἔμεινε εἰς αὐτὸν τριάκοντα τρία ἔτη, καὶ τὸν οὐρανόν, διότι εἶναι θρόνος αὐτοῦ, καὶ τὸ πᾶν, διότι εἶναι πανταχοῦ παρῶν καὶ τὰ πάντα πληρῶν· — ἀλλ' οὐδεὶς ἀπόστολος, οὐδεὶς μαθητῆς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὐδέποτε προέτρεψεν οὐδένα ἄνθρωπον νὰ προσκυνῇ τὴν Μαρίαν κ.τ.λ.»

Ἄλλ' ὦ σοφιστὰ, εἶναι τάχα τὸ ἔμψυχον ὄργανον τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἡ ἄψυχος καὶ ἀναίσθητος κτίσις; ἔλαβεν ὁ κτίστης τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς ἐκ τῆς ἀναισθήτου ταύτης ὕλης, τῆς γῆς λέγω καὶ τοῦ οὐρανοῦ, τὴν σάρκωσιν αὐτοῦ, καὶ ὀφείλομεν διὰ τοῦτο προσκυνεῖν τὴν κτίσιν, ἢ ἐξύφανε ταύτην ἐκ τῶν ἀγνῶν καὶ παρθενικῶν αἱμάτων τῆς Θεοτόκου; σὺ αὐτὸς ἀνέφερες ἀνωτέρω τὸ ῥητὸν τοῦ Ἐπιφανίου «ἐν τιμῇ ἔστω ἡ Μαρία», καὶ ἤδη σκοτιζόμενος ὑπὸ τοῦ πάθους τῆς ἀσεβείας, ἐπελάθου αὐτό; σοὶ ὑπομιμνήσκωμεν δὲ καὶ αὔθις τὰ τὴν περίστασιν ταύτην ἀφορῶντα τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου· οἷον τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ διὰ στόματος τῆς Ἑλισάβετ αἰνέσαν τὴν Θεοτόκον, καὶ εὐλογημένην μεταξὺ ἀπαστῶν τῶν

γυναικῶν ἀποκαλέσαν «καὶ ἐπλήσθη Πνεύματος ἁγίου ἡ
» Ἐλισάβετ, καὶ ἀνεφώνησε φωνῇ μεγάλῃ καὶ εἶπεν·
» εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς
» τῆς κοιλίας σου.» (α) τί θέλει νὰ εἶπῃ «εὐλογημένη;»
ἔστι τις τάχα ἐμφαντικωτέρα καὶ σημαντικωτέρα λέξις
τιμῆς καὶ εὐλαβείας πρὸς τὴν Θεοτόκου; τὸ ἱερὸν εὐαγ-
γέλιον δὲν ὀνομάζει προσέτι αὐτὸν τὸν Θεὸν εὐλογητὸν
«σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ εὐλογητοῦ; ὁ δὲ Ἰησοῦς
» εἶπεν· ἐγὼ εἰμί.» (β) ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς δὲν εὐλογοῦμεν
διὰ τῆς λέξεως ταύτης τὸν εὐλογητὸν Θεόν; σὺ δὲ μό-
νος λέγεις βλασφήμως «τὴν Μαρίαν μηδεὶς προσκυνεί-
τω.» Ἰλεῶς σοι γένοιτο ὁ Θεός!

Λέγεις πρὸς τούτοις ὅτι «οὐδεὶς τῶν ἀποστόλων, οὐ-
δεὶς τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ οὐδέποτε προέτρεψεν οὐ-
δένα ἄνθρωπον νὰ προσκυνῇ τὴν Μαρίαν κ.λ.π.» ἀλλ'
οἱ τέσσαρες εὐαγγελισταὶ οἱ ἀναφέροντες καὶ διηγούμε-
νοι τοὺς μακαρισμοὺς τούτους τῆς Θεοτόκου, οἷος ὁ
ἀνωτέρω ἤδη ῥηθεὶς, καὶ ὁ ἐφεξῆς οὗτος «μακαρία ἡ
κοιλία ἡ βαστάσασά σε, καὶ μαστοὶ οὗς ἐθήλασας» δὲν
εἶναι ἀπόστολοι; δὲν εἶναι μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ; δὲν
ἀνέφερον τάχα τὰ περιστατικὰ ταῦτα ἵνα προτρέψωσι
καὶ ἡμᾶς πάντας εἰς τὸν μακαρισμὸν καὶ εἰς τὴν τιμὴν
τῆς εὐλογημένης Θεοτόκου; δὲν φαίνονται συνευδοκοῦν-
τες ἄρα καὶ οὗτοι καὶ ἀποδίδοντες τῇ ὑπερευλογημένῃ
Μαρίᾳ τὴν τιμητικὴν ταύτην προσκύνησιν; ψεύδεσθε
λοιπὸν λέγοντες ὅτι «οὐδεὶς τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ
προέτρεψεν οὐδένα νὰ προσκυνῇ τὴν Μαρίαν.» Παραλεί-
πομεν δὲ τὸ «μενοῦν γε» τοῦ Κυρίου, περὶ τοῦ ὁποίου
ἐρρέθησαν ἀνωτέρω τὰ δέοντα εἰς δὲ τὴν παρατήρησίν
σου ὅτι «κατὰ συνέπειαν πρέπει νὰ προσκυνῶμεν καὶ
τὴν γῆν, καὶ τὸν οὐρανὸν, καὶ τὸ πᾶν, ὡς τοῦ Θεοῦ παν-

(α) Λουκ.

(β) Μάρκ. ιδ'. 61.

ταχοῦ παρόντος, σοὶ ἀντιπαρατηροῦμεν ὅτι οὐκ ἐμάθο-
μεν προσκυνεῖν τὴν κτίσιν παρὰ τὸν κτίσαντα· διότι ἂν
καὶ ὁ Θεὸς ἦναι πανταχοῦ παρῶν καὶ τὰ πάντα πληρῶν,
εἶναι ὁμῶς ἐν τῷ παντὶ ἀχώρητος καὶ ἀπερίγραπτος,
καθὸ ὑπερούσιος· μόνη δὲ ἡ Παρθένος περιέσχεν αὐτὸν
ἐν γαστρὶ, ὑπερφυῶς καὶ ἀκαταλήπτως, καὶ διὰ τοῦτο
μόνην τὴν Παρθένον ἐμάθομεν εὐσεβῶς προσκυνεῖν· οὐχὶ
δὲ τὴν ἄψυχον ὕλην ὡς δημιουργηθεῖσαν πρὸς χρῆσιν
καὶ ὠφέλειαν τοῦ ἀνθρώπου μόνον καὶ οὐκ εἰς προσκύ-
νησιν· ἀλλ' εἶναι τάχα εὐσεβὲς καὶ ὄσιον νὰ συγκατα-
ριθμῆς τὴν ἁγίαν Παρθένον, τὴν τετιμημένην, τὸ σκῆνω-
μα τῆς θείας δόξης καὶ μεγαλειότητος, τὴν κατάλυσιν
τοῦ θανάτου, μὲ τὴν ἄψυχον καὶ ἀναίσθητον ὕλην; ὡ
τῆς κακοφροσύνης σου Κ. Κίνγ· καὶ ἂν ἤθελέ τις ὑβρίση
τὴν μητέρα σου ἤθελες ἀνεχθῆ τοῦτο ἀοργίστως;

Ἐρχόμενος ἔπειτα εἰς τὴν προσκύνησιν τῶν εἰκόνων
λέγεις:

Σελ. 27. «Ὡς πρὸς τὴν προσκύνησιν τῶν εἰκόνων καὶ
τὸ ρητὸν τοῦ ἁγίου Βασιλείου τὸ ὁποῖον ἀναφέρετε (ἐγὼ
δηλ.) «ἡγὰρ τιμὴ τῆς εἰκόνης ἐπὶ τὸ πρωτότυπον με-
ταβαίνει,» λέγω ὅτι ὁ ἅγιος Βασίλειος τὸ εἶπε περὶ τοῦ
Χριστοῦ, καὶ ὄχι περὶ ὕλικῶν εἰκόνων, τὰς ὁποίας δὲν
εἶχον οἱ χριστιανοὶ εἰς τὰς ἐκκλησίας ἐπὶ τῶν ἡμερῶν
τοῦ ἁγίου Βασιλείου.»

Ἀπάντ. Ἡ Ζ'. οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἡ ὑπὸ τριακοσίων
ἐβδομήκοντα περίπου Πατέρων συναθροισθεῖσα εἶναι βε-
βαίως σοφωτέρα καὶ ἁγιωτέρα ὑμῶν, Κ. Κίνγ· αὐτὴ συγ-
κροτηθεῖσα κατὰ τὸ 783· ἔτος Μ. Χ. ἐπλησίασε πε-
ρισσότερον ἢ ὑμεῖς τοὺς ἀρχαίους χρόνους τῆς ἐκκλη-
σίας καὶ τοὺς ἀρχαιοτέους Πατέρας, ἐν οἷς καὶ ὁ μέ-
γας Βασίλειος· αὐτὴ λοιπὸν εἶχεν ἐπομένως καὶ πε-
ρισσοτέραν καὶ ἀκριβεστέραν γνῶσιν καὶ εἰδήσιν περὶ τῶν
εἰκόνων· καὶ αὐτὴ ἐφήρμωσε τὸ ρητὸν τοῦ εἰρημένου
Πατρὸς εἰς τὴν προσκύνησιν τῶν εἰκόνων· καὶ εἶναι μὲν

ἀληθές ὅτι ὁ μέγας Πατήρ ἐξέλαβε τὸ ῥητὸν τοῦτο ἐπὶ τῆς φυσικῆς εἰκόνας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα αὐτοῦ, οὐχ ἤττον ὅμως καὶ ὁ Πατήρ οὗτος καὶ ἡ ἅγια Ζ'. Σύνοδος ἐδύνατο νὰ τὸ ἐφαρμώσῃ καὶ εἰς τὴν προσκύνησιν τῶν καθ' ἡμᾶς ἱερῶν εἰκόνων, τῶν ὁποίων ἡ τιμὴ σχετικῶς ἐπὶ τὸ πρωτότυπον καὶ ζῶν πρόσωπον τῶν ἁγίων μεταβαίνει ὡς ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ, περὶ τούτου ἱκανῶς ἐβρέθη· ὅτι δὲ καὶ ἡ Σύνοδος αὕτη καὶ ὁ μέγας Βασίλειος εἶχον ἀκριβῆ πληροφορίαν περὶ τῆς ἀρχαιότητος τῶν εἰκόνων, οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν· διότι ἰδοὺ πῶς ἡ Σύνοδος αὕτη ἀποφαίνεται περὶ τούτου, ἐν τῇ Ζ'. πράξει αὐτῆς «ὀρίζομεν σὺν ἀκριβεῖα πάση καὶ ἠμελείᾳ, παραπλησίως τῷ τύπῳ τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ, ἀνατίθεσθαι τὰς σεπτὰς καὶ ἁγίας εἰκόνας, τὰς ἐκ χρωμάτων, ἢ ψηφίδος, καὶ ἑτέρας ὕλης ἐπιτηδεύως ἐχούσης, ἐν ταῖς ἁγίαις τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις, ἐν ἱεροῖς σκεύεσι, καὶ ἐσθῆσι, τοίχοις τε καὶ σανίσιν, ποίκοις τε καὶ ὁδοῖς, τῆς τε τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰκόνας, καὶ τῆς ἀχράντου δεσποίνης ἡμῶν τῆς ἁγίας Θεοτόκου, τιμίων τε ἀγγέλων, καὶ πάντων ἁγίων· ὅσω γὰρ συνεχῶς δι' εἰκονικῆς ἀνατυπώσεως ὄρωνται, τοσοῦτον καὶ οἱ ταύτης θεώμενοι διανίστανται πρὸς τὴν τῶν πρωτοτύπων μνημην τε καὶ ἐπιπόθησιν· καὶ ταύταις ἀσπασμὸν, καὶ τιμητικὴν προσκύνησιν ἀπονέμειν· οὐ μὴν τὴν κατὰ πίστιν ἡμῶν ἀληθινὴν λατρείαν, ἣ πρέπει μόνῃ τῇ θείᾳ φύσει· ἀλλ' ὄν τρόπον τῷ τύπῳ τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ, καὶ τοῖς ἁγίοις εὐαγγελίοις, καὶ τοῖς λοιποῖς ἱεροῖς ἀναθήμασι, καὶ θυριαμάτων, καὶ φώτων προσαγωγῆν, πρὸς τὴν τούτων τιμὴν ποιῆσθαι, καθὼς καὶ τοῖς ἀρχαίοις, εὐσεβῶς εἴθισται· ἣ γὰρ τιμὴ τῆς εἰκόνας ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει· καὶ ὁ προσκυνῶν τὴν εἰκόνα, προσκυνεῖ ἐν αὐτῇ τοῦ ἐγγραφομένου τὴν ὑπόστασιν· οὕτω γὰρ κρατύνεται ἡ τῶν ἁγίων Πατέρων

ἡμῶν διδασκαλία, ἦτουν παράδοσις τῆς καθολικῆς ἐκ-
κκλησίας, τῆς ἀπὸ περάτων εἰς πέρατα δεξαμένης τὸ
»εὐαγγέλιον·» ἐδύνατο νὰ ἐκδώσῃ τοιοῦτον ὄρον ἡ Σύ-
νοδος αὕτη, ἐὰν μὴ εἶχε τὴν βεβαιότητα ὅτι τὸ εὐσεβὲς
δόγμα τῆς προσκυνήσεως τῶν εἰκόνων εἴθισται παρὰ
τοῖς «ἀρχαίοις;» ἐδύνατο νὰ εἴπῃ «οὕτω γὰρ κρατύ-
νεται τῶν ἁγίων Πατέρων ἡμῶν (ἦτοι τῶν ἀρχαίων)
»διδασκαλία, ἦτουν παράδοσις τῆς καθολικῆς ἐκκλη-
σίας;» ἀλλὰ παρεκτὸς τῆς παραδόσεως ταύτης, δὲν
εἶχε τάχα ἡ Σύνοδος αὕτη καὶ ἄλλας πληροφορίας, οἷον
ἐπιστολάς διαφόρους περὶ εἰκόνων πραγματευομένας,
ἱεροὺς ναοὺς ἀρχαίους καθιστορημένους δι' εἰκονογρα-
φιῶν, ἐπιγραφὰς περὶ εἰκόνων καὶ τὰ τοιαῦτα; ἄνευ τοιού-
των πληροφοριῶν, ἐδύνατο, λέγω, νὰ εἴπῃ «καθὼς καὶ
τοῖς ἀρχαίοις εὐσεβῶς εἴθισται; «πόθεν λοιπὸν ἐξάγετε
ὑμεῖς ὅτι «εἰς οὐδεμίαν ἐκκλησίαν τῆς Ἀνατολῆς ὑπῆρ-
χεν εἰκὼν τότε; ἐξεναντίας μάλιστα ἐκ τῆς ὁποίας φέ-
ρετε μαρτυρίας ἐξάγετε τὸ ἐναντίον, καὶ οὕτω πίπτετε
εἰς ἀντίφασιν καὶ ἀπερίσκεψίαν. Λέγετε ὅτι ὁ Εὐσέβιος
Παμφίλου «εἰς τῶν 318, θεοφόρων Πατέρων» τῶν εἰς
τὴν πρώτην ἐν Νικαίᾳ οἰκουμενικῆν Σύνοδον συναθροί-
σθέντων, τὸν ὁποῖον ὁ μέγας καὶ ἅγιος Βασίλειος ὀνομά-
ζει «ἀξιόπιστον» καὶ ὁ μέγας καὶ ἅγιος Κωνσταντῖνος
προσηγόρευσε «ἀδελφὸν ἀγαπητὸν,» ἔγραψε (κατὰ τὴν
μαρτυρίαν τῆς Ζ'. οἰκουμενικῆς Συνόδου) πρὸς τὴν Κων-
σταντιανὴν Αὐγουῤῥισταν τὴν ἀδελφὴν τοῦ μεγάλου Κων-
σταντίνου νὰ μὴ δεχθῆ ποτε εἰκόνα.» ἀλλὰ σὺ αὐτὸς
ἀνωτέρω εἶπας ὅτι ἐπὶ τοῦ μεγάλου Βασιλείου δὲν ὑπῆρ-
χόν εἰκόνας· ὁ δὲ Εὐσέβιος, ὁ γράψας πρὸς τὴν Κων-
σταντιανὴν Αὐγουῤῥισταν περὶ εἰκόνας, εἶναί εἰς τῶν Πατέ-
ρων τῆς Α'. οἰκουμενικῆς Συνόδου πολὺ ἀρχαιότερος
τοῦ μεγάλου Βασιλείου· καὶ τέλος ὁ λόγος περὶ εἰκόνων
γίνεται ἐπὶ τῆς πρώτης Συνόδου πῶς συμβιβάζεται ἡ ἀν-
τίφασις αὕτη; ὧ πόσον σκοτίζει τὸν ἄνθρωπον τὸ πείσμα

καὶ ἡ οἴησις! ἐπειδὴ λοιπὸν ἀναφέρονται εἰκόνας περὶ τὸν Γ'. μετὰ Χριστὸν αἰῶνα, ἤτοι ἐπὶ τῆς Α'. οἰκουμενικῆς Συνόδου, συμπεραίνεται ὡς βέβαιον ὅτι ἡ χρῆσις ἢ προσκύνησις τῶν εἰκόνων ἦτον ἀρχαιοτέρα τοῦ Βασιλείου, καὶ μέχρις αὐτῶν ἴσως τῶν ἀποστολικῶν χρόνων· καὶ ἰδοὺ ὁ λόγος ἐξ οὗ ὀρμώμεθα νὰ εἴπωμεν ἀποστολικὴν τὴν παράδοσιν τῶν εἰκόνων· ἀλλὰ τὰ περὶ τούτου ἀρκούντως ἀνεπτύχθησαν ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ.

Μεταβαίνων ἔπειτα εἰς τὸ περὶ θεοπνεύστου τῶν Συνόδων λέγεις:

Σελ. 32. «Λέγει ὁ Χριστὸς ὅπου γὰρ εἰσὶ δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἕμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν.» τοῦτο δύνανται ν' ἀντιποιῶνται δύο ἢ τρεῖς Ἀμερικανοί, καὶ ἀληθεύει δι' αὐτούς, ὅσον ἀληθεύει διὰ Ῥωμαίους, ἢ δι' Ἑλληνας· ὅπου εἶναι συνηγμένοι διὰ προσευχὴν, διὰ τὸ κήρυγμα τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ ψάλλωσιν ᾠδὰς πνευματικὰς, διὰ νὰ ἀποδώσωσιν εἰς αὐτὸν δόξαν, ἐκεῖ εἶναι ἐν μέσῳ αὐτῶν· ἀλλ' οὐχὶ ἐκεῖ ὅπου εἶναι συνηγμένοι ἵνα νομοθετήσωσι δι' ἄλλους· (ἀλλ' ὄρα τὴν νομοθεσίαν αὐτῶν, μεγάληαυχε Φαρισαῖε!) διότι εἰς τὴν θρησκείαν «εἷς ἐστὶν ὁ νομοθέτης» καθὼς μᾶς λέγει Ἰάκωβος «ὁ ἀδελφὸς Θεός·» καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς κατακρίνει τοὺς διδάσκοντας διδασκαλίας ἐντάλματα ἀνθρώπων (ὁμοίως ἐστὲ οἱ τοιοῦτοι) εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἀπορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετείλαμαι ὑμῖν.» τὸ ἔργον αὐτῶν ἦτο νὰ διδάσκωσι τοὺς ἀνθρώπους (τί ἄλλο ἔκαμαν οἱ Πατέρες; ἢ διδασκαλία αὐτῶν καὶ ἡ νομοθεσία δὲν ἀποβλέπει τὸν στηριγμὸν τῆς πίστεως, τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ πλησίον;) νὰ τηρῶσιν ὅσα ὁ Χριστὸς ἐνετείλατο· (τίς ἄλλος ἐτήρησε ταῦτα, εἰμὴ οἱ Πατέρες;) καὶ οὐδὲν πλέον.

(τί περισσότερον ἔκαμαν παρὰ τὰ εἰρημένα;) δὲν ἔδωσεν εἰς αὐτοὺς οὐδεμίαν ἐξουσίαν νὰ νομοθετήσωσι. (παχυλὸν ψευδός.) πᾶσαν ἐξουσίαν ἔδωσεν εἰς αὐτούς· εἰπὼν «λάβετε » Πνεῦμα ἅγιον· ὅσα ἂν ὀθήσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδε- » μένα ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ ὅσα ἂν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται » λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ» καὶ «ὁ ἀκούων ὑμῶν, ἐμοῦ » ἀκούει, καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς, ἐμὲ ἀθετεῖ· ὁ δεχόμενος » ὑμᾶς ἐμὲ δέχετε κτλ. κτλ.» βλέπεις ἐξουσίαν καὶ δύ- » ναμιν; πάντα νοῦν ὑπερέχουσιν! ἡ νομοθεσία αὐτῶν ἀποβλέπει τὸν τοῦ Θεοῦ νόμον καὶ τὰ ἐντάλματα αὐ- » τοῦ·) ἀλλὰ παρήγγειλεν εἰς αὐτοὺς νὰ κηρύττωσι τὰς παραγγελίας τοῦ Θεοῦ πρόσθεσις ἢ ἀφαίρεσις εἰς ὃ, τι ὁ Θεὸς ἐνετείλατο ἀπ' αὐτοῦ ἀπαγορεύεται (τοῦτο εἶναι τὸ ἔργον σας· τὸ προσθέτειν καὶ ἀφαιρεῖν· ὡς ἀπεδείχθη καὶ ἄνωτέρω εἰς τὴν προσθήκην τοῦ «ἔως» ἀντὶ τοῦ «καὶ» ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ·) πᾶν ἀνθρώπινον δύναται νὰ ἦναι σφαλερὸν· (βεβαιότατα, ὅπως τὰ καθ' ὑμᾶς ὡς μὴ θεόπνευστα·) εἴτε ἐνὸς ἀνθρώπου ἔργον, ἢ ὀλοκλήρου ἔθνους, ἢ ὀλοκλήρου ἐκκλησίας, εἴτε Ἰουδαϊκῆς, εἴτε χριστιανικῆς (οὐχὶ ὅμως τῆς ἡμετέρας ὡς θεοπνεύ- » στου) κ.τ.λ.»

Ἄπαντ. Ἐκτενέστερον ἀπαντῶντες εἰς τ' ἄνωτέρω λέγομεν ὡς ἐφεξῆς:

Λέγεις ὅτι τὸ «ὅπου γὰρ εἰσὶ συνηγμένοι κ.τ.λ.» προ- » σαρμόζει εἰς δύο ἢ τρεῖς Ἀμερικανούς, παρ' ὅ, τι ἀρμόζει εἰς Ῥωμαίους ἢ Ἑλληνας· καὶ καθόσον μὲν ἀφορᾷ τοὺς Ῥωμαίους δὲν ἐνδιαφερόμεθα περὶ αὐτῶν, διὸ καὶ οὐδὲν λέγομεν, καθόσον ὅμως ἀποβλέπει τοὺς Ἑλληνας, ἤτοι ἡμᾶς, σοὶ ἀπαντῶμεν ὅτι δὲν ἀληθεύει ὃ λέγεις· καὶ δύ- » νασαι νὰ πληροφορηθῆς κάλλιον ἐμοῦ, ὑπὸ τοῦ ἀξιοτίμου καὶ ἀξιοσεβάστου Νηλίου Ἀγγλου τὴν πατρίδα, θεο- » λόγου δὲ περιφανοῦς καὶ διασήμου τῆς καθ' ὑμᾶς τῶν Διαμαρτυρομένων ἐκκλησίας· φιλαληθεστέρου δὲ καὶ σο- » φοτέρου ὑμῶν, ὅστις ἀναγνωρίζει τὴν ἀρχαιότητα καὶ

ὀρθότητα τῶν δογμάτων τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας· καὶ ὁ ὁποῖος ἀποφαίνεται οὕτως· «ἡ ἐκκλησία ὀφείλει νὰ διαμένῃ ἀκλόνητος ἐν ταῖς ἀρχαῖς αὐτῆς· ἡ δὲ ἀνατολικὴ ἐκκλησία ἔμεινε στερεὰ οὐ μόνον ἐν ταῖς ἀρχαῖς, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ὁποίῳ ἔλαβεν ἐν τῇ ἀρχαιότητι τύπων· ἔνεκα τῆς ἐν τῇ ὁμολογίᾳ τῆς πίστεως σταθερότητός της, προσεκτήσατο τὸ εὐκλεές ὄνομα τῆς ὀρθοδόξου.» (ὄρα ἀριθ. 37. τῆς ἐφημερίδος «ἡ Κλειώ» ἐκδιδομένης ἐν Ἱεργέστη).

Ὅπου λοιπὸν ὑπάρχει τὸ ἀκλόνητον ἐν ταῖς ἀρχαῖς, καὶ ὁ τύπος τῆς ἀρχαιότητος ἀνέπαφος καὶ τῶν δογμάτων ἡ ὀρθότης μιᾶς ἐκκλησίας, καὶ τοιαύτη εἶναι ἡ καθ' ἡμᾶς Ἀνατολική, ἐκεῖ ὑπάρχει καὶ τὸ ἀποστολικὸν καὶ εὐαγγελικὸν κῦρος· ἐκεῖ καὶ τὸ εὐκλεές ὄνομα τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας· ἐκεῖ ἐφαρμόζεται καὶ τὸ εὐαγγελικὸν εἰρημένον βῆτον, «ὅπου γὰρ εἰσὶ δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἓν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμὶ ἐν μέτῳ αὐτῶν.» καὶ ἐκεῖ ἐπομένως καὶ τὸ θεόπνευστον· οὐχὶ δὲ εἰς δύο ἢ τρεῖς Ἀμερικανούς σκοπὸν ἔχοντας καὶ ἔργον τὸ κερδαίνειν, τὸ πλουτεῖν, τὸ εὐτυχεῖν, καὶ τὸ ἐξαπατᾶν τοὺς ἀπλουστέρους περὶ τὴν πίστιν. Ἐπειδὴ δὲ αἱ οἰκουμενικαὶ αὐταὶ Σύνοδοι αἱ ἀντιπροσωπεύουσαι τὴν καθόλου ἐκκλησίαν εἰσὶ θεόπνευστοι ὡς ἀνωτέρω ἀπεδείχθη, ἔστιν αὐταῖς καὶ νομοθετεῖν, καὶ δεσμεῖν, καὶ λύειν τὰ ἐν τῷ λαῷ συμβαίοντα, συμφώνως πάντοτε μετὰ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰς παραγγελίας αὐτοῦ, ὡς προεῖρηται· κατὰ συνέπειαν δὲ τῆς τοιαύτης δυνάμεως καὶ ἐξουσίας δύνανται νὰ συγχωρῶσι καὶ τὰς ἀμαρτίας τῶν ἐξομολογουμένων χριστιανῶν, χωρὶς νὰ λαμβάνωσιν, ὡς λέγετε, χρήματα, καὶ νὰ ἐπιτιμῶσιν ὅσας ἢ χρεῖα τὸ καλέσει οὐ μόνον τοὺς αἰρετικούς, ἀλλὰ καὶ πιστοὺς ἀμαρτάνοντας· ἔχοντες πρὸς τούτῳ ὁδηγὸν καὶ τῆς θεοπνεύστου ἐπίσης παραγγελίας τοῦ Ἀποστόλου Παύλου «ἐλεγξον· ἐπιτίμησον· παρακάλεσον κτλ.» εἰς τὰς

φρικτὰς δὲ ἀρὰς τούτων ὑποβάλλεται πᾶς αἰρετικὸς καὶ κακόδοξος, μὴ ὑπακούων εἰς τὰς θεοπνεύστους διδασκαλίας αὐτῶν καὶ νομοθεσίας· καὶ ἐπομένως ὁ τοιοῦτος ἔσεται «ὡσπερ ὁ ἔθνικὸς καὶ ὁ τελώνης» ὡς τῆς ἐκκλησίας παρακούων, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνὴν «ἐὰν» δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας παρακούση, ἔσται σοι ὡσπερ ὁ «ἔθνικὸς καὶ ὁ τελώνης.» (α) κατὰ τοῦ παρηκόου δὲ τούτου καὶ ἀπειθοῦς εἰς τὰς ἱεράς Συνόδους, ἣ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ἀπαγγέλει ἐπίσης ὁ αὐτὸς Θεὸς καὶ τὴν ἐξῆς ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ φοβερὰν ἐξίσου κατάκρισιν «ἐὰν δὲ ἀδυνατήσῃ ἀπὸ σοῦ ῥῆμα ἐν κρίσει ἀναμέσον» αἷμα αἵματος, καὶ ἀναμέσον κρίσις κρίσεως..... καὶ «ἐλεύσῃ πρὸς τοὺς ἱερεῖς τοὺς Λευίτας, καὶ πρὸς τὸν» κριτὴν, ὃς ἂν γένηται ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἐκ«ζητήσαντες ἀναγγελοῦσί σοι τὴν κρίσιν..... οὐκ ἐκ«νκλινεῖς ἀπὸ τοῦ ῥήματος, οὗ ἂν ἀναγγείλωσί σοι, δε«ξιᾶ οὐδὲ ἀριστερά· καὶ ὁ ἄνθρωπος ὃς ἂν ποιήσῃ ἐν» χειρὶ ὑπερηφανίας, ὥστε μὴ ὑπακούσαι τοῦ ἱερέως, ἣ» τοῦ κριτοῦ, καὶ ἀποθάνειται ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, καὶ» ἐξαρεῖς τὸν πονηρὸν ἐξ Ἰσραὴλ.» (β)

Ἐπιμένων δὲ εἰς τὴν δοξασίαν σου ἐπιφέρεις καὶ παράδειγμα τὴν κατάκρισιν τοῦ Εὐσεβίου Παμφίλου, ὑπὸ τῆς Ζ' οἰκουμενικῆς Συνόδου· συμπεραίνων ἐκ τούτου, ὅτι ἐπειδὴ ὑπῆρξεν ἀντίφασις μεταξὺ τοῦ Εὐσεβίου τούτου, ἐνὸς ὄντος ἐκ τῶν Πατέρων τῆς Α' οἰκουμενικῆς Συνόδου, καὶ τῶν ἐπιλοίπων Πατέρων, καὶ ἐπειδὴ ὡς ἑτεροφρονῶν κατεκρίθη ὑπὸ τῆς Ζ' οἰκουμενικῆς, ἄρα αἱ Σύνοδοι, διὰ τὸ συμβαίνειν ἐν αὐταῖς ἐνίοτε ἀντιφάσεις, οὐκ εἰσὶ θεόπνευστοι, καὶ ἰσοδύναμοι τοῖς ἀποστόλοις· εὐγε τῆς σχέψεως καὶ τοῦ συμπεράσματος ὑμῶν! ἀλλ' ὁ Ἰούδας Κ. Κίγγ, δὲν ὑπῆρξεν εἰς τοῦ χο-

(α) Ματθ. ιη. 18. 20.

(β) Δευτ. ιζ. 8—13.

ροῦ τῶν ἀποστόλων; διότι λοιπὸν ὁ Ἰούδας δὲν συνε-
φώνησε μὲ τοὺς ἀποστόλους, διότι ἐγίνε προδότης τοῦ
Χριστοῦ, καὶ διότι ἐξέπεσε τῆς χορείας τῶν ἀποστόλων,
ἄρα οἱ ἀπόστολοι δὲν εἶναι θεόπνευστοι, τὸ αὐτὸ λέγο-
μεν καὶ περὶ πάντων τῶν αἵρετικῶν τῶν κατὰ καιροῦς
ἀναφανέντων, καὶ μὴ συμφωνησάντων ταῖς ἱεραῖς Συ-
νόδοις, καὶ διὰ τοῦτο ἀποβλήτων γενομένων καὶ κατα-
κριθέντων· ἔπειτα δὲν ἐνθυμεῖσαι Κ. Κίνγ, τὸ τοῦ Παύ-
λου ἐκεῖνο, ὅτι «ἐν μεγάλῃ οἰκίᾳ οὐκ ἔστι μόνον σκεύη
»χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, ἀλλὰ καὶ ξύλινα καὶ ὀστράκινα· καὶ
»ἂ μὲν εἰς τιμὴν, ἂ δὲ εἰς ἀτιμίαν;» (α)

Παρακατιῶν δὲ λέγεις ὅτι:

Σελ. 37. «Καὶ ἂν ἔδωσεν ὁ Χριστὸς εἰς τοὺς δώδεκα
δύναμιν τινα ἢ ἐξουσίαν ἰδιαιτέραν, καθὼς δύναται τις
νὰ νομίσῃ ἀπὸ τοῦ «λάβετε Πνεῦμα ἅγιον· ἂν τινῶν ἀ-
»φῆτε τὰς ἁμαρτίας ἀφίενται αὐτοῖς· ἂν τινῶν κρατῆτε,
»κεκράτηνται.» εἰς ἐκείνους ἔδωσεν καὶ ὄχι εἰς ἄλλους,
τοὺς ὁποίους λέγουσι τινες διαδόχους· διότι διαδόχους
δὲν εἶχον οἱ δώδεκα ἀπόστολοι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ —
ἦσαν δώδεκα καὶ οὐχὶ δώδεκα χιλιάδες ἢ μυριάδες.»

Ἄπάντ. Συγχωρήσατέ μοι νὰ σᾶς εἶπω ὅτι πολὺ
σφάλλετε εἰς τοὺς συλλογισμοὺς σας Κ. Κίνγ· ὁ Παῦ-
λος τάχα ἦτον ἐκ τῶν δώδεκα; καὶ μόλα ταῦτα κορυ-
φαῖος τῶν ἀποστόλων καὶ εἶναι καὶ λέγεται· ἰδοὺ ὁποῦ
ἔλαβε καὶ ἄλλος ἐκτὸς τῶν δώδεκα τὴν αὐτὴν δύναμιν
καὶ ἐξουσίαν ὅπως αὐτός· οὗτος λοιπὸν ὁ Παῦλος, ὅπως
καὶ οἱ ἄλλοι, δὲν μετέδωκε τὰ χαρίσματα τοῦ ἁγίου
Πνεύματος διαδοχικῶς τῷ τρόπῳ διὰ τῆς χειροτονίας,
εἰς τὸν Τιμόθεον, τὸν Τίτον, κλπ. οὗτοι δὲ πάλιν εἰς ἄλ-
λους, καὶ καθεξῆς; ὅτι δὲ τὸ ἀποστολικὸν χάρισμα με-
τεδόθη διαδοχικῶς καὶ μέχρις ἡμῶν, ἀκουσον «μὴ ἀμέ-
»λει τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματος ὃ ἐδόθη σοὶ διὰ προφητείας

(α) Παῦλ. Τιμόθ. Β'. ε'. 20.

»μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου.» (α) «εἰ ἦν αἰτίαν ἀναμιμνήσκωσε ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα τοῦ Θεοῦ, ὃ ἐστὶν ἐν σοὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν μου.» (β) «χειρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει.» (γ) «τούτου χάριν κατέλιπόν σε ἐν Κρήτῃ, ἵνα τὰ λοιπὰ ἐπιδιωρθώσῃ, καὶ καταστήσῃς κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους, ὡς ἐγὼ σοὶ διαταξάμην· εἴ τις ἐστὶν ἀνέγκλητος, κριτῆς γυναικὸς ἀνὴρ, τέκνα ἔχων πιστὰ, μὴ ἐν κατηγορίᾳ ἀσωτείας, ἢ ἀνυπότακτα· δεῖ γὰρ τὸν ἐπίσκοπον ἀνέγκλητον εἶναι ὡς Θεοῦ οἰκονόμον, μὴ αὐθάδῃ, μὴ ἄδργίλον, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ· ἀλλὰ φιλόξενον, φιλάγαθον, σώφρονα, δίκαιον, ὄσιον, ἐγκρατῆ· ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾖ καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ κατὰ τὴν ὑγειαινούσῃ, καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν· εἰς γὰρ πολλοὶ καὶ ἀνυπότακτοι, ματαιολόγοι καὶ φρεναπάται. . . . οὓς δεῖ ἐπιστομίζειν· οἵτινες ὅλους οἴκους ἀνατρέπουσι, διδάσκοντες ἅ μὴ δεῖ, αἰσχροῦ κέρδους χάριν.» (δ) «ἀπὸ δὲ τῆς Μιλήτου πέμψας εἰς Ἔφεσον μετεκαλέσατο τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας· ὡς δὲ παρεγένοντο πρὸς αὐτόν, εἶπεν αὐτοῖς. . . . προσέχετε ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ὑμᾶς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔειπετο ἐπισκόπους, ποιμένειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος.» (ε) Ταῦτα Κ. Κίνγ, δὲν ἐμφαίνουσι τὴν ἀποστολικὴν διαδοχὴν εἰς τοὺς ἐπισκόπους κλπ. ; δὲν καταδηλοῦνται διὰ τούτων, οἱ διάδοχοι τῶν δώδεκα, διὰ τὰ ᾧσι καὶ οὗτοι «Θεοῦ οἰκονόμοι» ἦτο· ὑπουργοὶ τῶν μυστη-

(α) Ὁ αὐτὸς Τιμόθ. Α΄ δ. 14.

(β) Ὁ αὐτὸς Τιμόθ. Β΄ α. 6.

(γ) Ὁ αὐτὸς Τιμόθ. Α΄ ε. 22.

(δ) Παῦλ. Τίτ. κεφ. α. 5—11.

(ε) Πράξ. Ἀποστ. κ. 19—28.

ρίων τοῦ Θεοῦ, καὶ κήρυκες τῆς πίστεως, μέχρι τῆς συν-
 τελείας τοῦ αἰῶνος; καὶ πῶς ἄλλως ἐδύνατο νὰ οἰκο-
 νομηθῆται ἡ ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐπικοδομηθῆται ἡ πί-
 στις; οἱ δώδεκα ἦσαν ἄνθρωποι, καὶ ὤφειλον «ἅπαξ ἀπο-
 θανεῖν» τίς ἐμελλε λοιπὸν νὰ τοὺς διαδεχθῆ δια νὰ οἰκο-
 νομῆ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ὡς αὐτοῦ οἰκονόμος;
 εἰμὴ ἄνθρωποι πάλιν προχειρισθέντες εἰς τὴν διακονίαν
 ταύτην διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν αὐτῶν, καὶ τῆς
 μεταδοθείσης εἰς αὐτοὺς χάριτος τοῦ Παναγίου Πνεύμα-
 τος; ἔχουσι λοιπὸν διαδόχους οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι· μόνος
 ὁ Χριστὸς ἐστὶν ἀδιάδοχος κατὰ Θεός· ἐπομένως δύναν-
 ται νὰ ὦσι περισσότεροι τῶν δώδεκα· καὶ χιλιάδες καὶ
 μυριάδες. Ἄλλὰ λέγεις ὅτι «εἰάν ἰδῆς νὰ λαλῶσιν, ὡς
 καὶ οἱ ἀπόστολοι, οἱ διάδοχοι αὐτῶν ξένας γλώσσας,
 χωρὶς νὰ μάθωσιν αὐτάς, τότε δύνασαι νὰ εἰκάσῃς ὅτι
 εἶναι ἴσως καὶ οὗτοι διάδοχοι τῶν ἀποστόλων.» Ἄλλὰ
 τίς ἡ ἀνάγκη τῶν ὁποίων ζητεῖς θαυμάτων τὴν σήμερον;
 πρέπει διὰ νὰ πιστεύσῃς σὺ μόνος ὅτι ὑπάρχουσι διάδο-
 χοι τῶν ἀποστόλων, νὰ καταστῆ ὁ Θεὸς ὄργανον τῆς
 ὀρέξεώς σου; ὁποῖα ἡ ἀνάγκη τῶν ξένων γλωσσῶν, αἴ-
 τινες σήμερον μάλιστα κατήντησαν κοιναί διὰ τῆς μα-
 θήσεως; πρόκειται ἤδη νὰ ἐπιστρέψωσι τοὺς εἰδωλολά-
 τρας καὶ βαρβάρους λαοὺς διὰ τῶν θαυμάτων; ἀλλὰ
 ὑπάρχει γενικὴ σχεδὸν ἡ φιλοσοφία, καὶ ἡ γνῶσις τοῦ
 καλοῦ· τὸ δὲ εὐαγγέλιον κατέστη σχεδὸν γνωστὸν ἢ
 ἔκουστον ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν· ἀναγνωσάτωσαν αὐτὸ
 καὶ πιστευσάτωσαν «ἔχουσι Μωσέα καὶ τοὺς προφή-
 τας· ἀκουσάτωσαν αὐτῶν.» «ὁ ἔχων ὠτα ἀκούειν ἀ-
 κουέτω.» τίς ἡ ἀνάγκη λοιπὸν τῶν θαυμάτων τῶν ξέ-
 νων γλωσσῶν; ἀλλὰ μοι ἀπαντᾶτε ὅτι, ἐπειδὴ ὑπάρ-
 χουσι καὶ μέχρι σήμερόν που τῆς γῆς φυλλαὶ τίνες
 ἀνθρώπων ἄγριοι καὶ βάρβαροι, ἀνάγκη πᾶσα καὶ τῆς
 ἐνεργείας τῶν θαυμάτων, μὴ πειθομένων αὐτῶν εἰς τὴν
 διδασκαλίαν καὶ τὴν πειθὴ μόνον τοῦ λόγου· εἰς τοῦτο

λοιπὸν σὰς ἀπαντῶμεν ὅτι ὀφείλετε ὑμεῖς πρῶτον νὰ ἐνεργήσητε ταῦτα, οἵτινες προσπελάζετε περισσότερο ἡμῶν εἰς αὐτὰ τὰ βάρβαρα ἔθνη, καὶ τὰ ὁποῖα ἀνεδέχθητε «ὡς εὐαγγελισταὶ» νὰ ἐπιστρέψητε ἐκ τῆς πλάνης· τὸ ἐφ' ἡμῖν τουλάχιστον ὁμολογοῦμεν ὅτι ἀδυνατοῦμεν κατὰ τοῦτο· καθότι ἐὰν καὶ εἴμεθα ταπεινοὶ διάδοχοι τῶν ἱερῶν ἀποστόλων, δὲν πλουτοῦμεν ὅμως δυστυχῶς καὶ τῶν εὐαγγελικῶν ἔργων, καὶ τῆς ἀμώμου πολιτείας τῶν ἐνδόξων ἀποστόλων· ὁ βίος ἡμῶν δὲν εἶναι δυστυχῶς τὴν σήμερον, ὅτε ζητεῖς τὰ θαύματα, σύμφωνος μὲ τὴν ἀποστολὴν μας· ὁ ζῆλος ἡμῶν φεῦ! ἐψυχράνθη, τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον κατέστη δυστυχῶς παρ' ἡμῖν (τοῖς πολλοῖς ἴσως, ἐν οἷς καὶ ὁ ἐλάχιστος ἐγὼ) ἀργόν· ἡ ζῶσα πίστις ἐξέλιπε· καὶ ἐπληρώθη ἴσως ἤδη ἐκεῖνο τὸ τοῦ Κυρίου «καὶ ἐλθὼν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἄρα εὕρησει τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς;» (α) καὶ τὸ ἄλλο τὸ τοῦ Δαβὶδ «πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν, οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστιν ἕως ἐνός.» (β) καὶ, ὡς ἔπος εἰπεῖν, «ἐπλήσθη ἡ γῆ ἀδικίας» (γ) οὕτω λοιπὸν κατασταθείσης τῆς πίστεως ἡμῶν νεκρᾶς, κατὰ τὸν Ἰάκωβον, ἐρημωθείσης τῶν ἔργων, ζητεῖς παρ' ἡμῶν θαύματα, καὶ ξένας γλώσσας νὰ λαλῶσιν οἱ διάδοχοι τῶν ἀποστόλων; τὰ τοιαῦτα δύνασθε νὰ τὰ ζητήσητε εὐκολώτερον παρὰ τοῖς «δυσὶ ἢ τρισὶν Ἀμερικανοῖς τοῖς συνηγμένοις ἐν τῷ ὀνόματι Κυρίου, καὶ ἄδουσι καὶ ψάλλουσιν ᾠδὰς πνευματικὰς!! καὶ παρ' οἷς ὁ Κύριος, ὡς λέγετέ, ἐστι καὶ ὑπάρχει ἐν μέσῳ αὐτῶν.» παρ' ἡμῖν τουλάχιστον τοῖς Ἀνατολικοῖς ἐστὶ δύσκολον τὸ κατόρθωμα τοῦτο· διότι ἐὰν θελήσωμεν νὰ τὸ ζητήσωμεν ἀπὸ τοῦ Κυρίου, θέλει εἰπεῖ εἰς ἡμᾶς «ποῦ ἐστὶν ἡ πίστις ὑμῶν;» ἔχομεν πλέον ἡμεῖς τὴν πίστιν ἡμῶν θερμὴν καὶ ἀδιάκριτον; ἔχομεν τοιαύ-

(α) Λουκ. ιη. 8.

(β) Ψαλ. (γ) Γέν. 5. 11.

την ἀδίστακτον πίστιν ὥστε νὰ εἰπώμεν μετὰ τῶν ἀποστόλων «Κύριε θέλεις νὰ εἰπώμεν πῦρ καταβῆναι ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἀναλῶσαι τούτους;» (α) ὥστε νὰ ἐνεργηθῆ ἑἰς ἡμᾶς ὁ λόγος τοῦ Κυρίου ὃν εἶπε «ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τούτῳ, ἄρθῆτι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ μὴ διακριθῆ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ πιστεύσῃ ὅτι ἃ λέγει γίνεται· ἔσται αὐτῷ ἢ ἂν εἴπῃ;» Μόλα ταῦτα ἐνεστὶ σοι ἰδεῖν καὶ μέχρι σήμερον παρά τισι τῶν ἡμετέρων χριστιανῶν τοιαῦτα θαύματα· ἀλλ' εἰς ποίους; οὐχὶ εἰς τοὺς τὰ μαλακὰ φοροῦντας καὶ εἰς τοὺς ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων ἐνδιαιτρίβοντας, καὶ κοσμικῆς ματαιότητος καὶ σκαιότητος ἀπόζοντας· ἀλλ' εἰς τοὺς φοβουμένους τὸν Κύριον, καὶ ποιῶντας τὸ θέλημα αὐτοῦ· εἰς τοὺς ἀπλοῦς καὶ ἀπεριέργους· εἰς τοὺς ταπεινοὺς καὶ ἡσυχίους ἐν οἷς καὶ μόνοις κατοικεῖ καὶ ἐπαναπαύεται ὁ Θεὸς «καὶ ἐπὶ τίνα ἐπιβλέψω, ἀλλ' ἢ ἐπὶ τὸν ταπεινὸν καὶ ἡσύχιον, καὶ τρέμοντα τοὺς λόγους μου;» (γ) τοιούτων δὲ ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγων εὐμοίρησε κατὰ καιροῦς ἢ καθ' ἡμᾶς ἀγία τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία, οἱ ὅποιοι ὡς γόνιμα καὶ καρποφόρα ξύλα, παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων τοῦ Πνεύματος πεφυτευμένα ἀπέδωκαν τοὺς καρποὺς αὐτῶν ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν· οὗτοι λέγω θαυματουργήσαν πολλά καὶ διάφορα θαύματα, ὀνομασθέντες μάλιστα καὶ τινες ἐξ αὐτῶν «θαυματουργοί» οἷοι οἱ Σπυρίδωνες, Νικόλαοι, Γρηγόριοι, καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἐκ τῶν συγχρόνων, καὶ νεωτέρων αὐτῶν· ἀλλὰ καὶ μέχρι σήμερον δύνασαι νὰ ἴδῃς παρὰ τοῖς ὀρθοδόξοις ἡμῖν τοιαῦτα δέπως θαύματα· ἀλλ' οὐχὶ ἐν ταῖς Ἀθήναις, ὅπου ἐδρεύετε ὑμεῖς καὶ ἐν τῇ Καρυστίᾳ, ὅπου ἐγώ· ἀλλ' «ἐν τοῖς ὄρεσι, καὶ σπηλαιόις, καὶ ταῖς

(α) Λουκ. θ. 54.

(β) Μάρκ. ια. 23.

(γ) Ησαΐας ξς'. 2.

ὅπαῖς τῆς γῆς» ὅπου ἐνδυναμῶνται καὶ διατρέβουσιν «ὡς κάλαμος ἐν τῇ ἐρήμῳ ὑπὸ ἀνέμου» σαλευόμενοι, ἀπαρνηθέντες τὸν Κόσμον καὶ τὴν τοῦ Κόσμου ματαιότητα πολλοὶ τῶν ἁγίων ἀνδρῶν μόνω μόνῳ τῷ Θεῷ προσευχόμενοι, καὶ οὐκ ἔτι ζῶντες ἐν τῷ κόσμῳ, ζῶντος δὲ μᾶλλον τοῦ Χριστοῦ ἐν αὐτοῖς· εἰς τοὺς τοιοῦτους Κ. Κίνγ, δύνασαι εἰσέτι νὰ ἴδῃς θαύματα· ἀλλὰ καὶ νὰ τὰ ἴδῃς δὲν θὰ τὰ πιστεύσῃς· διὸ καὶ δὲν τὰ βλέπεις· ταῦτα μὲν περὶ τῶν θαυμάτων καὶ τῶν παρ' ἡμῖν θαυματουργῶν ἀνδρῶν· εἰς ἡμᾶς δὲ εἶθε ὁ Θεός, δι' εὐχῶν τῶν ἁγίων τούτων, «νὰ προσθέσῃ πίστιν!»

Μεταβαίνων ἔπειτα εἰς τὸ «ὑπὲρ τῶν τεθνεώτων δέεσθαι (κεφ. ς'. τοῦ ἡμετέρου φυλλαδίου) «οἱ δύο κληρικοί») λέγεις:

Σελ. 38. «Ὅτι τὸ ῥητὸν, ὅπερ ἀναφέρω εἰς μαρτυρίαν, καὶ ἐπὶ τοῦ ὁποίου στηρίζομαι, δὲν εἶναι ἐκ τινος κανονικοῦ βιβλίου τῆς Λείας Γραφῆς, ἀλλ' ἐκ τοῦ βιβλίου Β'. τῶν Μακκαβαίων, τὸ ὁποῖον δὲν εὑρίσκεται εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν κατὰ τὴν ς'. οἰκουμενικῆν Σύνοδον θεοπνεύστων βιβλίων· ἀλλ' εἶναι ἐκ τῶν ἀποκρύφων, καὶ οὕτω τὸ ἐπιχείρημα δὲν ἔχει στερεὰν βάσιν.»

Ἀπάντι. Δυστυχῶς, ἐν τῇ νήσῳ Σκύρῳ εὑρισκόμενος καὶ περιοδεύων, οὐδὲν βιβλίον ἔχω ἵνα ἴδω, ἂν τὰ βιβλία τῶν Μακκαβαίων δὲν συναριθμοῦνται μετὰ τῶν κανονικῶν καὶ θεοπνεύστων βιβλίων παρὰ τῆς ς'. οἰκουμενικῆς ταύτης Συνόδου· ἐκεῖνο δ' ὅπερ ἔστι μοι βέβαιον εἶναι, ὅτι ἐν τῷ Β'. κανόνι τῆς Συνόδου ταύτης, μεμνημένη ἢ Σύνοδος τῶν ἱερῶν ἀποστολικῶν κανόνων, καὶ ἐν καὶ τοῦ πέ τοῦ καὶ τελευταίου τῶν ἀποστολικῶν κανόνων, οὐδέποτε ποιεῖται μνησίαν περὶ τῶν βιβλίων τῶν Μακκαβαίων, ὅτινα συν τοῖς ἄλλοις ἀριθμοῦνται ὡς κανονικά, καὶ μετὰ τῶν ἄλλων σεβασμίων καὶ ἁγίων βιβλίων, τάσσονται, ὑπὸ τοῦ κανόνος τούτου· ποιεῖται δὲ μνησίαν μόνον περὶ τῶν Διαταγῶν τῶν ἀποστόλων ἁγ. καί

ἀποβάλλεται, ὡς προεῤῥέθη ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, διὰ τὰς ἐν αὐταῖς παρεισαχθείσας αἵρέσεις καὶ ψευδολογίας, ὡς αὐτὴ ἡ Σύνοδος ἀποφαίνεται· περὶ δὲ τῶν βιβλίων τῶν Μακκαβαίων οὐδὲν λέγει· ὅτι δὲ ὁ κανὼν οὗτος ὀνομάζει αὐτὰ, σεβάσματα καὶ ἅγια, ἰδοὺ ἐκτιθέμεθα αὐτὸν αὐτολεξεῖ καὶ ὅπως ἔχει· «ἔστω δὲ ὑμῖν πᾶσι κληρικοῖς καὶ λαϊκοῖς βιβλία σεβάσματα καὶ ἅγια· τῆς μὲν Παλαιᾶς »Διαθήκης, Μωϋσέως πέντε· Γένεσις· Ἔξοδος· Λευιτικόν· Ἀριθμοί· Δευτερονόμιον· Ἰησοῦ Ναυῆ ἐν Κριτῶν καὶ ἐν Ῥούθ ἐν Βασιλειῶν τέσσαρα· Παραλειπομένων »τῆς βίβλου τῶν ἡμερῶν δύο· Ἔσδρα δύο· Ἔσθῆρ ἐν »Μακκαβαίων τρία κ.τ.λ.» (καν. πέ. ἀποστ.) ὅπως δὲ καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, ἤτοι καὶ ἂν θεωρῆ τις αὐτὰ μετὰ τῶν ἀποκρύφων, δὲν ἐνδιαφερόμεθα πολὺ περὶ τούτου· ἐκεῖνο δ' ὅπερ διατεινόμεθα νὰ εἴπωμεν εἶναι ὅτι, τὰ βιβλία τῶν Μακκαβαίων εἶναι ἀρχαῖα· ὅτι γνωστὰ καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀποστόλους· ὅτι ἐν αὐτοῖς τοιοῦτοις οὖσιν ἀναφέρεται τὸ δέεσθαι καὶ μνημονεύειν ὑπὲρ τῶν νεκρῶν· ὅτι ἐπειδὴ ἡ δοξασία αὕτη εἴτε δόγμα ἐμπεριέχεται εἰς τὰ βιβλία ταῦτα, καὶ τὸ ἐν αὐτοῖς περιεχόμενον γνωστὸν εἰς τοὺς ἱεροὺς ἀποστόλους· ἄρα οἱ ἀπόστολοι καὶ ἐγνώριζον καὶ παρεδέχοντο τὴν δοξασίαν ταύτην, καὶ ἐδέοντο ὑπὲρ τῶν τεθνεώτων· καὶ οὕτως ἡ μαρτυρία τοῦ Β'. βιβλίου τῶν Μακκαβαίων, ἰσοδυναμεῖ μὲ τὴν τῶν ἱεροπνεύστων θείων Γραφῶν· ὥστε τὸ ἐπιχείρημά μας ἔχει στερεὰν βῆσιν Κ. Κίνγ.

Ἐκ περισσοῦ δὲ ἐπιπροσθέτομεν τούτοις καὶ τὴν τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου ἐτέραν μαρτυρίαν τοῦ παρακαλέσαντος μαθητοῦ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· ἵνα τῷ ἐπιτρέψῃ νὰ θάψῃ τὸν πατέρα αὐτοῦ· «Κύριε ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον ἀπελθεῖν καὶ θάψαι τὸν πατέρα μου· ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς κτλ.» τάχα ἔθαπτον τοὺς νεκροὺς ἄνευ οὐδεμιᾶς ἱερολογίας καὶ εὐχῆς; ἀπίστευτον, καὶ ἂν γυγολογτο ἐν τῇ κηδείᾳ

αὐτῶν ὑπὲρ ἀναπαύσεως αὐτῶν, εἶναι ἄρα ἀπίθανον καὶ παράλογον ὅτι ἐδέοντο ὑπὲρ αὐτῶν καὶ ἐμνημόνευον καὶ εἰς τὸ μετὰ ταῦτα ; ἀλλὰ καὶ ὑμεῖς ὅταν κηδεύητε τοὺς νεκροὺς δὲν δέεσθε ὑπὲρ ἀναπαύσεως αὐτῶν ;

Ἐρχόμενος ἔπειτα εἰς τὸ περὶ ἐξομολογήσεως λέγεις :

Σελ. 38. « Περὶ τῆς ἐξομολογήσεως λέγω μόνον (οὐκ ἔχων εἰπεῖν βεβαίως περισσότερον), ὅτι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Χρυσοστόμου ἐξομολόγησις κρυφὴ δὲν ὑπῆρχεν εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ μόνον εἰς τὴν Δυτικὴν. »

Ἀπάντ. Λέγετε ὅτι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Χρυσοστόμου δὲν ὑπῆρχεν ἐξομολόγησις κρυφὴ εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν· ἀλλ' ὁμολογεῖτε ὅτι ὑπῆρχε φανερά· ὅθεν ὑφ' ὑμῶν αὐτῶν ἐλεγχόμενοι ἀπαλάσσετε ἡμᾶς τοῦ κόπου τῆς συζητήσεως καὶ τοῦ διίσχυρισμοῦ· σὰς παρατηροῦμεν δὲ μόνον ὅτι ὁ λόγος ἡμῶν δὲν ἦτον, οὐδὲ εἶναι περὶ τῆς φανεραῦς ἢ κρυφῆς ἐξομολογήσεως, ἀλλ' ὅτι ἡ ἐξομολόγησις εἶναι δόγμα καὶ μυστήριον ἀρχαῖον τῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας· καὶ ὅτι πρέπει νὰ γίνηται διὰ ζώσης φωνῆς, εἴτε φανεραῦς, εἴτε μυστικῆς ἐνώπιον ἐνὸς πνευματικοῦ πατρὸς, εἴτε καὶ λαϊκοῦ προσώπου κατ' ἀνάγκην· καὶ οὐχὶ ἐνδόμυχος καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ μόνον· διότι ἡ τοιαύτη λέγεται συντριβὴ τῆς καρδίας μόνον, καὶ οὐχὶ ἐξομολόγησις· καὶ ἄλλο ἢ συντριβὴ, ἄλλο ἢ ἐξομολόγησις· ἀλλὰ περὶ τοῦ μυστηρίου τούτου τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίας ἐρρέθησαν τὰ δέοντα ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ, τῆς ἡμετέρας πραγματείας.

Μετὰ ταῦτα μεταβαίνοντες εἰς τὸ περὶ τῆς φορικτῆς μέτουσιώσεως δόγμα (κεφ. ι. καὶ τελευταῖον τῆς πραγματείας ἡμῶν) λέγετε :

Σελ. 39. « Δὲν παρήγγειλεν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς νὰ τρώγωμεν τὸν ἄρτον καὶ νὰ πίνωμεν τὸν οἶνον πρὸς ἀνάμνησιν αὐτοῦ ; » (Α'. Κορινθ. ια'. 24.)

Ἀπάντ. Ὡ τῆς γελοίας ἅμα δὲ καὶ δυσσεβοῦς ἐκφορά-

σεως καὶ ἐννοίας! καὶ λοιπὸν δσάκις τρώγομεν ἄρτον, καὶ πίνωμεν οἶνον, τρώγομεν καὶ πίνωμεν εἰς ἀνάμνησιν τοῦ Κυρίου; δὲν ἔχει οὔτω τὸ πρᾶγμα Κ. Κίνγ. ὁ Χριστὸς παρήγγειλε νὰ τρώγομεν καὶ πίνωμεν ὑπὸ τὰ εἶδει τοῦ ἱερουργηθέντος ἄρτου καὶ οἴνου, τὸ σῶμά του καὶ αἷμά του, εἰς ἀνάμνησιν αὐτοῦ, καὶ εἰς ζωὴν ἡμῶν αἰώνιον «λάβετε, φάγετε, τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου, πίστε »ἐξ αὐτοῦ πάντες, τοῦτο γάρ ἐστι τὸ αἷμά μου· τοῦτο »ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.»

Μετὰ τὰς ὀλίγας, ὡς ἀνωτέρω, λέξεις, λέγετε σαρκαστικῇ τῇ γλώσση, ὡς ἔθος ἐστι ποιεῖν τοῖς αἵρετικοῖς, καὶ τοι περὶ τοῦ φρικωδεστάτου μυστηρίου συνδιαλεγόμενοι, τὰ ἐξῆς «καὶ οἱ δώδεκα ὅτε μετέλαβον ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Χριστοῦ ἔφαγον αὐτὸν τάχα τότε ζωντανόν· ἐνῶ ἔξει; καὶ ἐὰν ἔφαγον αὐτὸν κατὰ λέξιν, δὲν τοὺς εἶπεν, ὅτι ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν;» (δὲν εἶναι ὡ σοφιστὰ, τὸ νόημα τοῦτο.)

Ἄπαντ. Οὔτε οἱ δώδεκα, οὔτε ἡμεῖς τρώγομεν Αὐτὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ζωντανόν· ἀλλὰ τρώγομεν τὸν ζωοποιὸν ἄρτον, ἧτοι τὸ πανάγιον σῶμα τοῦ Κυρίου μυστηριωδῶς «ὡς πνευματικὴν βρῶσιν καὶ μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον.» καὶ οἱ μὲν δώδεκα ἔφαγον εἰς πρωτύπωσιν τοῦ θανάτου αὐτοῦ καὶ τῆς ἀναστάσεως· ἡμεῖς δὲ οἱ λοιποὶ μαθηταὶ αὐτοῦ, εἰς ἀνάμνησιν τούτου, καὶ τοῦ πάθους αὐτοῦ καὶ τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ· τὸ «ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν» δὲν εἶπεν ὁ Κύριος διὰ τὴν περίστασιν ταύτην· ἀλλ' εἶπεν «ἡ γὰρ σὰρξ μου ἀληθῶς ἐστι βρῶσις· καὶ τὸ αἷμά μου ἀληθῶς ἐστι πόσις.» τὸ δὲ, «ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν,» δὲν ἀναφέρεται διὰ τὴν περίστασιν τῆς μεταλήψεως τῆς σαρκὸς τοῦ Κυρίου· διότι ἂν τοῦτο ἦτον, θὰ ἔλεγε βεβαίως ὁ Κύριος «ἡ γὰρ σὰρξ μου οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν.» δὲν εἶπεν ὅμως οὔτω· ἀλλ', «ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν.» τούτου δὲ τὸ νόημα ἔχει οὕτως· ἐπειδὴ οἱ παγυλοὶ καὶ σαρκικοὶ Ἰουδαῖοι τὸ γράμ-

μα πάντοτε τοῦ νόμου ἐπιδιώκοντες, καὶ οὐ τὸ πνεῦμα, δὲν ἐδύναντο ἐπίσης νὰ ἐννοήσωσι καὶ τὴν πνευματικὴν ἔννοιαν τῶν ὑπὸ τοῦ Κυρίου λεγομένων, ὅπως καὶ ὁ Νικόδημος μὴ δυνηθεὶς τὸ κατ' ἀρχὰς νὰ ἐννοήσῃ τὴν πνευματικὴν ἔννοιαν καὶ χάριν τοῦ ἁγίου βαπτίσματος εἶπε « πῶς δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέρων ὢν; μὴ » δύναται εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ δεύτερον » εἰσελθεῖν καὶ γεννηθῆναι; ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς· ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μὴ τις γεννηθῆ ἔξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ » Θεοῦ· τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς σὰρξ ἐστὶ καὶ » τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος, πνεῦμά ἐστι· » (α) κατὰ τὴν ἔννοιαν λοιπὸν ταύτην εἶπεν ὁ Κύριος εἰς τοὺς μὴ καταλαμβάνοντας τὴν πνευματικὴν ταύτην θεῖαν βρῶσιν καὶ σκανδαλισθέντας μαθητὰς « τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ ζωοποιῶν· ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν· τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, πνεῦμά ἐστι καὶ ζωὴ ἐστι· » οὕτω καὶ ὁ Παῦλος συμφώνως λέγει περὶ τῆς πνευματικῆς ταύτης ἐννοίας καὶ ἀλληγορίας τῶν θείων Γραφῶν « τὸ γράμμα κτείνει, τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ· » μὴ σκοπούντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα· ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα· (β) « οὐ γὰρ ὁ ἐν τῷ φανερῷ Ἰουδαῖός ἐστιν· οὐδέ » ἢ ἐν τῷ φανερῷ, ἐν σαρκὶ περιτομῆ· ἀλλ' ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ Ἰουδαῖος, καὶ περιτομῆ καρδίας, ἐν πνεύματι » οὐ γράμματι· » (γ) ὥστε δουλεύειν ἡμᾶς ἐν καινότητι πνεύματος, καὶ οὐ παλαιότητι γράμματος· » (δ) « οὐδὲν ἄρα νῦν κατάκριμα τοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, μὴ » κατὰ σὰρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα· ὁ γὰρ νόμος τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἡ-

(α) Ἰω. Γ'. 4. 6.

(β) Παῦλ. Κορινθ. Β'. δ'. 16.

(γ) Ὁ αὐτός. Ῥωμ. κςφ. β'. 28.

(δ) Αὐτόθι ζ'. β'.

»λευθέρωσέ με ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ
»θανάτου· τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦ νόμου ἐν ᾧ ἠσθένει δια-
»τῆς σαρκὸς, ὁ Θεὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώ-
»ματι σαρκὸς ἁμαρτίας, καὶ περὶ ἁμαρτίας, κατέκρινε
»τὴν ἁμαρτίαν ἐν σαρκί· ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου
»πληρωθῇ ἐν ἡμῖν τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν,
»ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα· οἱ γὰρ κατὰ σάρκα ὄντες, τὰ τῆς
»σαρκὸς φρονοῦσιν· οἱ δὲ κατὰ πνεῦμα, τὰ τοῦ πνεύμα-
»τος· τὸ γὰρ φρόνημα τῆς σαρκὸς θάνατος· τὸ δὲ φρό-
»νημα τοῦ πνεύματος ζωὴ καὶ εἰρήνη κτλ. κτλ.» (α) ἐπί-
σης καὶ πάλιν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς λέγει ἀλλοῦ τοῖς
Ἰουδαίοις «μὴ κατὰ σάρκα κρίνετε, ἢ τὸ κατοψίν· Ἔλέ-
πετε Κ. Κίνγ, τί ἐστὶ τὸ «ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν;»
καὶ ὁμως τὸ διαστρέφετε εἰς τὴν καχοδοξίαν σας ὅπως
λέτε, ὅπως ἐστρεβλώσχετε καὶ τὸ περὶ «ἐκπορεύσεως»
προσθέσαντες τολμηρῶς καὶ ἀσεβῶς τὸ, «καὶ ἐκ τοῦ
υἱοῦ.» καὶ τοι ῥητῶς αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ ἀπογαινομένου
«ὁ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται» ὅπως διαστρέψατε
καὶ μετετρέψατε τὸ θειοτατον ἀποστολικὸν βαπτισμα
τῶν ἐν τῷ ὕδατι τριῶν καταδύσεων, μεταβαλόντες αὐτὸ
εἰς ἀπλοῦν καὶ κοινὸν βάντισμόν· καὶ τοι διαβρίδην τοῦ
Εὐαγγελίου λέγοντος «καὶ εὐθέως ἀναβαίνων ἀπὸ τοῦ
ὑδατος κτλ.» Οὕτως ἀπαραλλάκτως διαστρέφετε καὶ
τὴν ἀληθῆ τοῦ πρσειρημένου ῥητοῦ ἐννοίαν· λαμβάνον-
τες αὐτὸ εἰς τὸ περὶ μεταλήψεως τῆς θείας σαρκὸς τοῦ
Κυρίου, περὶ τῆς ὁποίας ἀκουσον καὶ οὔτις πῶς ἐκφρά-
ζεται ὁ Κύριος· «ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν, ὁ ἐκ τοῦ οὐ-
»ρανοῦ καταβάς· ἐάν τις φάγῃ ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου,
»ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ ὁ ἄρτος ὁ δὲ ὢν ἐγὼ ὕψτω,
»ἡ σὰρξ μου ἐστίν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου
»ζωῆς· ἐμάχοντο οὖν πρὸς ἀλλήλους (ὅπως καὶ ὑμεῖς
»Κ. Κίνγ) οἱ Ἰουδαῖοι, λέγοντες· πῶς δύναται οὗτος

(α) Λύτθι κερ. ἡ. 1—7.

ἡτμῖν δοῦναι τὴν σάρκα φαγεῖν; εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ
ἠ'Ιησοῦς· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν
κσάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίνητε αὐτοῦ τὸ αἶ-
μα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς· ὁ τρώγων μου τὴν
κσάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἶμα, ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ
ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ· ἡ γὰρ σὰρξ
κμοῦ (βλέπε πῶς προσθέτει ἐδῶ τὴν ἀντωνυμίαν, μου)
ἠἀληθῶς ἐστὶ βρωσις, καὶ τὸ αἶμά μου ἀ-
ἠληθῶς ἐστὶ πόσις· ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ
κπίνων μου τὸ αἶμα, ἐν ἐμοὶ μένει, καὶ ἐγὼ ἐν αὐτῷ.» (α)
παρατιρεῖς Κ. Κίνγ, ποσάκις ἐπανέλαβεν ὁ Κύριος, διὰ
νὰ σὲ πιστώσῃ, τὸ περὶ τῆς ἀληθοῦς καὶ πραγματικῆς
μεταλήψεως τῆς θείας αὐτοῦ σαρκός; Αὕτη λοιπὸν ἡ
θεία σὰρξ ἀληθῶς βιβρωσκομένη οὐ μόνον τὰ μέγιστα
ὀφελεῖ τοὺς ἀξίως μεταλαμβάνοντας, ἀλλὰ καὶ ζωὴν
αἰώνιον καὶ βασιλείαν οὐρανῶν χορηγεῖ «ὁ τρώγων μου
τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἶμα ἔχει ζωὴν αἰώνιον.»

Ἐκ τῶν εἰρημένων ἐμάθετε βεβαίως Κ. Κίνγ, τὴν
ἀληθῆ καὶ ἄδοκον ἐρμηνείαν τῶν δεσποτικῶν λόγων «ἡ
σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν.» καὶ πέπεισμαι ἤδη ὅτι, δὲν θέ-
λετε πλέον ἀνάγει ταῦτα εἰς μεταφορικὴν ἔννοιαν, κατὰ
τὰ, «ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδός» «ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα» «ἡ ἀμπελος
κ.τ.λ.» τὰ ὅποια μᾶς ἀπαριθμεῖτε· καὶ τὰ ὅποια ἡμεῖς
οἱ ὀρθόδοξοι κρεῖττόν σου γνωρίζομεν, καὶ οὐκ ἔχομεν
χρείαν ὑπὸ σοῦ φωτισθῆναι· ἀλλ' ὅτι τοῦ λοιποῦ θέλεις
ἐρμηνεύει ταῦτα καὶ ἐννοεῖς ὅπως ἔχουσι, καὶ ἔχουσας
παρ' αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος, ποσάκις ἐπαναλαμβάνοντος σοι
τὸ τρώγειν καὶ πίνειν τὴν σάρκα καὶ τὸ αἶμα αὐτοῦ· καὶ
ὅτι ἡ σὰρξ αὐτοῦ ἀληθῶς βιβρώσκεται, καὶ ἐσθίεται,
καὶ τρώγεται, καὶ διαμελίζεται μηδέποτε ὀσπανωμένη,
ἀλλὰ τοὺς μετέχοντας ἀγιάζουσα, καὶ ζωὴν αἰώνιον αὐ-
τοῖς χορηγοῦσα.

(α) Ἰω. ς'. 48—57.

Τοιουτρόπως λοιπὸν ἡμεῖς ἐννοοῦντες καὶ μεταλαμβάνοντες τὰ μυστήρια τῆς ἀχράντου καὶ θείας κοινωνίας τοῦ παναγίου καὶ τεθεωμένου σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου, τὴν μετὰ τὸ πάθος αὐτοῦ καὶ τὴν ἀνάστασιν τεθεωμένην καὶ ζωοποιὸν σάρκα, ποιοῦμεν εἰς ἀνάμνησιν τοῦ δι' ἡμᾶς σταυρωθέντος· καὶ ζωὴν τὴν αἰώνιον κληρονομοῦμεν· κατὰ τὴν αὐτοῦ ἀψευδεστάτην ἐπαγγελίαν «ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἔχει ζωὴν αἰώνιον.» ἀλλ' ἐρεῖτε ἴσως ἤδη ἐκεῖνο, ὅπερ ὁ βασιλεὺς Ἀγρίππας εἶπε πρὸς τὸν Παῦλον «ἐν ὀλίγῳ μὲ πείθεις χριστιανὸν γενέσθαι.» (α) δηλαδὴ ὅτι τὸ αὐτὸ φρονεῖτε καὶ ὑμεῖς εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην· πολλοῦ γε καὶ δεῖ· ἀποκρίνομαί σοι· μεγάλη καὶ ἀσύγκριτος ἡ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ ἀπλοῦ ἄρτου καὶ οἴνου, τοῦ μὴ παντάπασιν ἱερουργημένου, τοῦ ἀντιτύπου καὶ ἀπλῶς συμβόλου τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου, καὶ τῆς πραγματικῆς δεσποτικῆς σαρκὸς τῆς ἀληθῶς μετουσιωθείσης, καὶ βιβρωσκομένης καὶ κατὰ πνεῦμα νοουμένης «ἡ γὰρ σὰρξ μου ἀληθῶς ἐστὶ βρῶσις καὶ τὸ αἷμά μου ἀληθῶς ἐστὶ πόσις.»

Καθόσον δ' ἀφορᾷ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Εὐσεβίου Παμφίλου, καὶ τὴν ἐρμηγείαν αὐτοῦ ὡς πρὸς τὴν πνευματικὴν ἐννοιαν τῆς μεταλήψεως τῆς δεσποτικῆς σαρκὸς καὶ αἵματος πλησιάζει· μὲν ἴσως εἰς τὴν ἀλήθειαν τοῦ πράγματος, ἥκιστα δ' ἀληθεύει εἰς τὴν μεταφορικὴν ἀλληγορίαν, ὅτι τὰ ῥήματα καὶ αἱ λέξεις τοῦ Κυρίου, τὰ ὄντα ἀληθῶς πνεῦμα καὶ ζωὴ, αὐτὰ ταῦτα εἰσὶ τὸ σῶμα καὶ αἷμά του· καχοδοξία ἐστὶ καὶ αἵρεσις βλάσφημος τὸ οὕτω φρονεῖν· ἡμεῖς δὲ λέγομεν καὶ φρονοῦμεν ὅτι τὰ ῥήματα ταῦτα ἐκφραστικὰ μόνον εἰσὶ τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ζωῆς, τῆς ἐνυπαρχούσης ἐν τῇ ὑπερφυεῖ μεταλήψει τοῦ Κυριακοῦ σώματος καὶ αἵματος· ἄλλως, κατὰ τοῦτον,

(α) Πράξ. Ἀποστ. κς'. 28—29.

ἐξάγεται τὸ ἀνόητον συμπέρασμα ὅτι ὅλα τὰ ῥήματα τοῦ Κυρίου ὅσα περιέχονται εἰς τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, καὶ τὰ ὅποια ἀληθῶς εἰσὶ ῥήματα ζωῆς αἰωνίου, ἀλληγοροῦνται μεταφορικῶς διὰ τῆς σαρκὸς καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου· ἢ τὸ ἀνάπαλιν ἀλληγοροῦσιν αὐτὰ τὴν σάρκα καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ· ἢ ὅτι ταῦτα εἶναι, κατὰ τὴν ἀνόητον ἐξήγησιν αὐτοῦ, τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ· τοιαύτη δὲ μεταφορικὴ ἐξήγησις ἔστω ὑμῖν φίλη, **Κ. Κίνγ** καὶ τοῖς μετὰ σοῦ.

Σελ. 53. Ἐπιλέγοντες μετὰ ταῦτα ἀποφαίνεσθε ὅτι «ἡ Ὁρησκεία σας, δῆλον, εἶναι ἀληθής· διότι ἐμάθετε αὐτὴν ἐκ βρέφους ἐκ τῶν θεοπνεύστων βιβλίων τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς νέας Διαθήκης, καὶ οὐχὶ ἐξ ἀνθρώπων· ὅτι ἐπιστηρίζεσθε ἐπὶ ῥητῶν ἐκ τῶν θείων Γραφῶν, καὶ οὐχὶ ἐξ οὐδενὸς ἀνθρώπου, οὐδενὸς ἔθνους· καὶ ὅτι ἐπιθυμεῖτε, ὅλοι οἱ ἀνθρώποι παντὸς ἔθνους νὰ ἔλθωσιν εἰς τὴν ἐπίγνωσιν αὐτῆς τῆς ἀληθείας σας κτλ.»

Ἄπάντ. Ἄπαντῶντες εἰς ταῦτα λέγομεν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν σοὶ ἀλήθεια· οὕτω φρονοῦντι, καὶ οὕτω διδάσκοντι· σὺ αὐτὸς λέγεις ὅτι τὴν ἀλήθειαν ταύτην «δὲν ἐμάθεις παρά ἀνθρώπων, ἐξ οὐδενὸς ἔθνους» ἀλλὰ τὴν ἀρυσθῆς μόνος ἐκ τῶν βιβλίων τῶν θείων Γραφῶν· καὶ καθόσον ἀφορᾷ τὴν ἀλήθειαν τὴν ἐν ταῖς θείαις Γραφαῖς, συμφωνοῦμεν πληρέστατα, καὶ ὁμολογοῦμεν μετὰ τοῦ Παύλου, καὶ πιστεύομεν ἀδιστακτικῶς «ὅτι πᾶσα Γραφὴ θεόπνευστος καὶ ὠφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν·» (α) τὴν ἰδικήν σου ὅμως ἀλήθειαν ἀρνούμεθα καὶ ἀποκρούομεν καὶ ἀποκαλοῦμεν αὐτὴν ψεῦδος καὶ ἀπάτην· διότι ὁμολογεῖς ὅτι τὴν ἐδιδάχτης ἀπὸ σοῦ αὐτοῦ· ὁ δὲ Πέτρος λέγει «πᾶσα προφητεία Γραφῆς, ἰδίας ἐπιλύσεως οὐ γίνεται·» (β) ἀλλ' ἡ λύσις αὕτη ἀπόκειται πρῶτον τοῖς θεοπνεύστοις

(α) Παῦλ. πτ'. γ'. 16.

(β) Πέτρ. Β'. α'. 20.

ἀποστόλοις, καὶ δευτέρον ταῖς ἐπίσης Θεοπνεύστοις Ἱεραῖς Οἰκουμενικαῖς τε καὶ τοπικαῖς Συνόδοις· ἐν μέρει δὲ καὶ τοῖς ἐγκρίτοις κατὰ τὴν ἀρετὴν καὶ ἀγιότητα Θεοφόροις Πατράσι παντὸς δὲ ἄλλου ἐκτὸς τούτων, «οἱ λογισμοὶ εἶσι δειλοὶ, καὶ ἐπισφαλεῖς αἱ ἐπίνοιαι αὐτῶν·» σὺ δὲ λέγεις ὅτι ἔμαθες τὴν Ὁρησκείαν σου ἀφ' ἑαυτοῦ· ἀλλ' «ὁ ἀφ' ἑαυτοῦ λαλῶν τὴν δόξαν τὴν ἰδίαν ζητεῖ καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ οὐδεὶς λαμβάνει» ὡς μὴ ἀληθῆ· ἐκ τῶν ἱερῶν βιβλίων τῆς Θείας Γραφῆς δὲν δύναται τις νὰ μάθῃ ἀπ' εὐθείας ἀκριβῶς τὴν ἀλήθειαν· διότι ὑπάρχουσιν ἐν αὐτοῖς ἐνιαχοῦ πολλὰ ἀσαφῆ μέρη, τῶν ὁποίων τὴν ἀλήθη ἐρμηνείαν δὲν δύναται νὰ εὕρῃ εἰρή· εἰς τὰς Θεοπνεύστους οἰκουμενικὰς Συνόδους· αὐταὶ εἰσὶν ὁ μόνος ἀκριβῆς γνώμων, καὶ ἀλάνθαστος ὁδηγὸς εἰς τὰς Θείας Γραφάς· αὐταὶ εἶναι, διὰ τὸ εἶπω κατὰ τὸν Παῦλον, «ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ· ἐκκλησία Θεοῦ ζῶντος· στύλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας·» (α) καὶ ὁ κατὰ ταύτην τὴν ἀλήθειαν βαδίζων οὐ μὴ προσκῆψῃ ἄλλως, περιπατεῖ ἐν τῇ σκοτειᾷ· «καὶ ὁ περιπατῶν ἐν τῇ σκοτειᾷ οὐκ εἶδε ποῦ ὑπάγει·» καὶ οὐ μόνον δύναται ὁ τοιοῦτος νὰ πλανηθῇ, ἀλλ' εἶναι ἄξιός νὰ ἀκούσῃ καὶ τὸ τοῦ Ἰησοῦ ἐκεῖνο «οὐαὶ οἱ συνετοὶ ἐν ἑαυτοῖς, καὶ ἐνώπιον ἑαυτῶν ἐπιστήμονες·» (β) οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ φοβερὰ ποινὴ καὶ τιμωρία ἐκδέχεται τὸν εἰς τὰς ἱερὰς Συνόδους τοῦτον ἀπειθοῦντα κατὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Θεοῦ, οὕτω λέγοντος ἐν τῇ Παλαιᾷ Νομοθεσίᾳ «ἐὰν δὲ ἀδυνατήσῃ ἀπὸ σοῦ ῥῆμα ἐν κρίσει ἀναμέσαι αἷμα αἵματος, καὶ ἀναμέσαι κρίσις κρίσεως. . . . καὶ ἐλεύσει πρὸς τοὺς ἰερεῖς τοὺς Λευίτας, καὶ πρὸς τὸν κριτήν, ὅς ἂν γένηται ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἐκζητήσαντες ἀναγγεῖλαι σοὶ τὴν κρίσιν. . . . οὐκ ἐκκλινεῖς ἀπὸ τοῦ ῥῆ-

(α) Παῦλ. Τιμῶν. ἁ. γ'. 15.

(β) Ἰσαΐας ε'. 21.

»ματος, οὐ ἂν ἀναγγεῖλωσοί σοι, δεξιὰ οὐδὲ ἀριστερά·
»καὶ ὁ ἄνθρωπος ὃς ἂν ποιήσῃ ἐν χειρὶ ὑπερηφανίας αὐ-
»τοῦ (ὡς ὑμεῖς οἱ Διαμαρτυρόμενοι) ὥστε μὴ ὑπακοῦσαι
»τοῦ ἱερέως, ἢ τοῦ κριτοῦ, καὶ ἀποβανεῖται ὁ ἄνθρωπος
»ἐκεῖνος, καὶ ἐξαρεῖς τὸν πονηρὸν ἐξ Ἰραήλ.» (α)

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ ἰδική σας ἀλήθεια Κ. Κίνγ, εἰς ἣν ἐπιθυμεῖτε νὰ ἔλθωσιν οἱ πάντες, δὲν στηρίζεται καλῶς ἐπὶ τῶν θείων Γραφῶν, ὡς μὴ χειραγωγηθεῖσα ὑπὸ τῶν ἱερῶν Συνόδων εἰς τὴν ὀρθὴν κατάληψιν τῶν νοημάτων αὐτῶν, δύναται δικαίως ν' ἀποκαλεσθῇ ψεῦδος καὶ ἀπάτη· καὶ ἐπομένως ἂν ὑμεῖς εὐχεσθε νὰ ἔλθωσιν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι παντὸς ἔθνους, ἐν οἷς καὶ ἡμεῖς, εἰς ταύτην, ἡμεῖς ἀντεπευχόμεθα τὸ ἐναντίον· ὅπως δηλονότι ρύ-σασαιτο ὁ Κύριος ἐξ αὐτῆς ὅλους τοὺς ἡμετέρους χριστιανούς ὀρθοδόξους!

Ἐνῶ δὲ ἐκφράζετε τὴν ἐπιθυμίαν ὑμῶν, εἰς τὸ νὰ προσέλθωσι πάντες εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἐν Χριστῷ ἀληθείας· παραπονεῖσθε κατ' ἐμοῦ λέγοντες «οὔτω πιστεύοντα καὶ πράττοντα εἶναι τάχα χριστιανικὸν ἔργον νὰ μὲ ὑβρίζετε; νὰ μὲ παριστάνετε ὡς βλάσφημον καὶ ἀντιχριστιανικόν; νομίζω ὅχι· ὅταν εἷς τῶν μαθητῶν τοῦ Ἰησοῦ εἶπε πρὸς αὐτόν, ὅτι εἶδόν τινα ἐκβάλλοντα δαιμόνια ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, καὶ ὅτι δὲν ἠκολούθει αὐτοὺς, καὶ ἐνεκα τούτου ἐμπόδισαν αὐτόν, ὁ Ἰησοῦς εἶπε «μὴ κωλύετε αὐτόν· οὐδεὶς γάρ ἐστιν ὃς ποιήσει δύναμιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, καὶ δυνήσεται ταχὺ κακολογήσαι με· ὃς γὰρ οὐκ ἔστι καθ' ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν ἐστιν.»

Ἀπάντ. Εἰς τὴν παρατήρησιν ταύτην, σᾶς ἀντιπαρατηροῦμεν Κ. Κίνγ, ὅτι ὅταν σὲ ἴδωμεν ἐκβάλλοντα δαιμόνια, καὶ δυνάμεις ποιοῦντα, τότε δὲν ἐμποδίζομεν ἴσως τὴν διδασκαλίαν σου· ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐροῦμέν σοι ὅτι «ἐν τῷ Βεελζεβούλ ἐκβάλλεις τὰ δαιμόνια,» τοιαύτης

(α) Δευτ. ιζ'. 2—8.

κακόφροσύνης μέτοχος ὢν· προσβήσομέν σοι· δέ καί τόν
 τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐκεῖνο «πολλοί ἐροῦσί μοι· ἐν ἐκείνῃ
 »τῇ ἡμέρᾳ· Κύριε, Κύριε, οὐ τῷ σῶ ὀνόματι προεφη-
 »τεύσαμεν, καί τῷ σῶ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καί
 »τῷ σῶ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν; καί τότε
 »ὁμολογήσω αὐτοῖς, ὅτι οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς· ἀποχω-
 »ρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τήν ἀνομίαν.» (α)

(Σελ. ἡ αὐτή.) Λέγεις ὅτι ἐχειροτονήθης εὐαγγελισ-
 τῆς, καί νομίζεις χρέος σου νά κηρύττης πρὸς πάντας,
 καθόσον ἔχεις εὐκαιρίαν, τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ κτλ.»

Ἄπάντ. Δὲν μᾶς λέγετε παρὰ τίνος ἐχειροτονήθητε,
 ἐνῶ δὲν ἐλάβετε τὴν θρησκείαν σας παρ' οὐδενὸς τῶν
 ἀνθρώπων, οὐδενὸς ἔθνους; καί ἐνῶ δὲν πρεσβεύετε δια-
 δόχους τῶν ἱερῶν ἀποστόλων; ἐρωτῶμέν σε λοιπὸν καί
 παρακαλοῦμεν νά μᾶς εἴπης πόθεν ἔλαβες τὴν χειροτο-
 νίαν καί τὴν ἀποστολήν τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, ἐξ οὐρανοῦ,
 ἢ ἐξ ἀνθρώπων; ἀλλ' ἐάν εἴπης ἐξ οὐρανοῦ, ἐροῦμέν
 σοι, ὅτι οὐκ εἶ ὁ Παῦλος, οὐδὲ εἷς ἐκ τῶν δώδεκα· ἐάν
 εἴπης ἐξ ἀνθρώπων· ἀλλὰ παρὰ ἀνθρώπων δὲν ἔλαβες
 ὡς λέγεις τὴν θρησκείαν καί διαδόχους τῶν ἀποστόλων
 οὐκ εἶδας· καί ἐπειδὴ «οὐ δύναται ἄνθρωπος λαμβάνειν
 οὐδὲν, ἐάν μὴ ἦ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ» (β) πῶς
 σὺ, μὴ λαβὼν παρ' οὐδενὸς, τόλμᾶς καί λέγεις ὅτι «ἐ-
 χειροτονήθης εὐαγγελιστῆς;» πῶς τόλμᾶς καί διδά-
 σκεις, μὴ κληθεῖς μηδὲ ἀποσταλεῖς εἰς τὸ ἔργον τοῦτο;
 «πῶς δὲ κηρύξουσιν ἐάν μὴ ἀποστλῶσιν;» (γ)

Ἐν τοῖς ἐπομένοις λέγεις ὅτι:

Σελ. 57. «Πιστεύεις καί ὁμολογεῖς ἐκ καρδίας καί
 ἀδισταχτῶς τὸ σύμβολον τῆς πίστεως τῆς ἐν Νικαίᾳ
 οἰκουμένηκῆς Α'. Συνόδου κτλ.»

(α) Ματθ. ζ'. 22—24.

(β) Ἰω. ι'. 27.

(γ) Παύλ. Ρωμ. ι'. 15.

Ἄπάντ. Ὁμολογεῖτε μὲν καὶ πιστεύετε τὸ σύμβολον τῆς πίστεως τῆς ἐν Νικαίᾳ οἰκουμενικῆς Α΄ Συνόδου, ἀλλὰ πιστεύετε αὐτὸ στρεβλῶς· διότι ἔχετε τὴν προσθήκην «καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ» ἢ ἀπεναντίας τοῦ ὁποίου ἀναφέρετε ἱεροῦ κανόνος τῆς ἐν Ἐφέσῳ τρίτης οἰκουμ. Συνόδου, καὶ τὸν ὁποῖον ἡμεῖς ἀντιστρέφοντες κατὰ σοῦ ἐκτιθέμεθα αὐτὸν ὡδε ὅπως ἔχει «ὠρίσεν ἡ ἁγία Σύνοδος ἑτέραν πίστιν ἢ μηδενὶ ἐξεῖναι προσφέρειν, ἢ γοῦν συγγράφειν, ἢ συντιθέναι παρὰ τὴν ὀρισθεῖσαν παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων πτῶν ἐν τῇ Νικαίᾳ συναχθέντων πόλει σὺν ἁγίῳ Πνεύματι· τοὺς δὲ τολμῶντας ἢ συντιθέναι πίστιν ἑτέραν, ἢ γοῦν προσκομίζειν ἢ προσφέρειν τοῖς θέλουσιν ἢ ἐπιστρέφειν εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, ἢ ἐξ ἑλληνισμοῦ, ἢ ἐξ ἰουδαϊσμοῦ, ἢ γοῦν ἐξ αἰρέσεως οἷας δήποτε, πταύτους, εἰ μὲν εἴεν ἐπίσκοποι ἢ κληρικοί, ἄλλοτρίους κεῖναι τοὺς ἐπισκόπους τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ τοὺς κληρικούς τοῦ κλήρου· εἰ δὲ λαϊκοὶ εἴεν, ἀναθεματίζεσθαι» (καν. ζ΄ τῆς ἐν Ἐφέσῳ Γ΄ οἰκουμ. Συνόδου.)

Ἔχει σὲ ἐρωτῶμεν τὸ σύμβολον τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου τὴν προσθήκην τῆς καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος; πιστεύω ὄχι· διὰ τί λοιπὸν σὺ τολμᾷς καὶ συντίθεσαι καὶ προστίθεις ἰδικὰς σου λέξεις καὶ ἐπινοίας ἐν τῷ συμβόλῳ τούτῳ; ὑπάγεσαι λοιπὸν εἰς τὰς ἀράς τῆς Συνόδου ταύτης καὶ τοῦ κανόνος τούτου, ἢ ὄχι; μοὶ φαίνεται, γὰρ· πάλιν ἐπαναλαμβάνων λέγεις ὅτι πιστεύεις τὸ σύμβολον τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου, καὶ ὅτι ὁμολογεῖς αὐτὸ ἐνώπιον πάντων· καὶ ὅτι ἐγὼ ὡς ἀνατολικὸς δὲν δύναμαι νὰ ἀπαίτησω ἀπὸ σοῦ περισσώτερόν τι, χωρὶς νὰ χάσω τὴν ἐπισκοπὴν μου· ἐγὼ ὁμῶς ἐπαναλέγω ὅτι δὲν τὸ πιστεύεις καθὼς ἔχει, οὔτε τὸ ὁμολογεῖς εὐσεβῶς ἐνώπιον πάντων, ὡς συνετάχθη παρὰ τῆς ἁγιωτάτης αὐτῆς Συνόδου· διότι παρεκτὸς τῆς εἰρημένης προσθήκης τῆς «ἐκπορεύσεως» βλασφημίας προσέτι καὶ εἰς τὴν Παρθένον.

νον Μαρίαν, λυμαίνων τὸ ἀειπάρθενον αὐτῆς. Τὸ ἱερὸν σύμβολον τῆς πίστεως λέγει «καὶ σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος ἁγίου, καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου.» δὲν λέγει «καὶ ἐκ Μαρίας Παρθένου.» Ἐὐ εἶστι προφέρει ἑνάρθρως τὸ ἐπίθετον τοῦτο τῆς Θεοτόκου· ὡς καὶ ὁ προφήτης Ἡσαίας· καθὼς προεῤῥέθη καὶ ἐν τῇ προτέρᾳ πραγματεία μας. Ἴδου λοιπὸν τί περισσότερον Κ. Κίνγ, ἀπαιτῶ ἐγὼ ὡς ἀνατολικὸς ἀπὸ σοῦ, τὸ ν' ἀφαιρέσης δηλονότι τὴν προσθήκην ἐκ τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως, τοῦ συνταχθέντος ὑπὸ τῆς ἐν Νικαία Οἰσιτάτης Συνόδου· καὶ νὰ ὁμολογήσης συμφώνως τούτῳ, τὸ ἀειπάρθενον τῆς Θεοτόκου Μαρίας· καὶ τότε συμφωνοῦμεν κατὰ τοῦτο· καὶ ἐγὼ δὲν ἀπαιτῶ τότε περισσότερόν τι ἀπὸ σοῦ, ὡς πρὸς τὸ σύμβολον· ἄλλως, ἐὰν μὴ τοῦτο πράξης, αἰωνίως θέλω ἀπαιτεῖν παρὰ σοῦ, καὶ δὲν πτοοῦμαι «νὰ χάσω τὴν ἐπισκοπὴν μου.» Ὑμεῖς δ' ἐξεναντίας ὡς προσθαφαιρέται ἐν τῷ συμβόλῳ τῆς ὀρθῆς πίστεως, ἐστὲ καθηρημένοι ἐν οἰωδῆποτε διατελεῖτε βαθμῶ, καὶ ὑπὸ τὰ ἐπιτίμια τοῦ ὁποίου ὑμεῖς αὐτὸς ἐξεθέσατε ἱεροῦ κανόνος.

Ἐπιλέγοντες τέλος πάντων ἐπιβεβαιοῦμεν σὺν ὑμῖν ὅτι ἀπεκδεχόμεθα τὴν φοβερὰν ἡμέραν τῆς Κρίσεως, ἐν ἣ θέλομεν ἀπολογηθῆ ἀμφοτέροι ἐνώπιον τοῦ φοβεροῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὅτι αὐτὸς θέλει μᾶς κρίνειν κατὰ τὰ γεγραμμένα εἰς τὰς ἁγίας Γραφὰς (οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς ἀποφάσεις καὶ κανόνας τῶν ἱερῶν Συνόδων) (αἱ ὁποῖαι οὐδέποτε ἀντιφάσκουσιν, ἀλλὰ θεσπίζουσι πράγματα σύμφωνα μὲ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ)· καὶ ὅτι ἐπιθυμῶ καὶ γὰρ αὐτὸς «νὰ μὴν ὑβρίζωμεθα, ἀλλὰ νὰ φερώμεθα πρὸς ἀλλήλους μὲ ἐπιείκεια» μιμούμενοι τὸν Χριστόν.» καὶ κατὰ τοῦτο ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ σᾶς διαβεβαιῶ ὅτι θέλω τὸ ἐξακολουθήσει] μὲ θρησκευτικὴν εὐλάβειαν καὶ εὐαγγελικὴν ἀνεξικακίαν, καθόσον ἀφορᾷ ἀτομικὴν κατ' ἐμοῦ ὕβριν ὑμῶν ἢ τινος ἄλλου, καὶ οἴανδῆποτε ἐτέραν βλάβην· τὴν δὲ καχοδοξίαν ὁμῶς ὑμῶν,

οὐδέποτε ἀνέξομαι· οὔτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι. Τελευτῶντες δὲ καὶ τὸ τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης χρέος μας ἐκπληροῦντες παραγγέλομέν σοι «ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τοῦ ζωοποιούντος τὰ πάντα καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ μαρτυρήσαντος ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου τὴν καλὴν ὁμολογίαν,» «μὴ ἑτεροδιδασκαλεῖν, μηδὲ προσέχειν μύθοις καὶ γενεαλογίαις, ἢ τοιαῖς αἰρεσιολογίαις, ἀπεράντοις, αἵτινες ζητήσεις παρέχουσι μᾶλλον, ἢ οἰκοδομίαν Θεοῦ τὴν ἐν πίστει· τὸ δὲ τέλος τῆς παραγγελίας μου ἐστὶν ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας, καὶ συνειδήσεως ἀγαθῆς, καὶ πίστεως ἀνυποκρίτου, ὧν τινες ἀστοχῆσαντες ἐξετράπησαν εἰς ματαιολογίαν· θέλοντες εἶναι νομοδιδάσκαλοι, μὴ νοοῦντες μήτε ἂ λέγουσι, μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται.» (α) ἄλλως ἐὰν καὶ μετὰ ταύτην τὴν δευτέραν ἡμῶν χριστιανικὴν καὶ εὐαγγελικὴν νοουθεσίαν, ἐπιμένων οὐ θέλεις «ἐκτραπέσθαι πρὸς βεβήλους κενοφωνίας καὶ ἀντιθέσεις τῆς ψευδώνυμου γνώσεως, ἣν τινες ἐπαγγελλόμενοι περὶ τὴν πίστιν ἠῆστόχησαν.» (β) διαμαρτύρομαι τότε κατὰ σοῦ, ἐγὼ, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ μέλλοντος κρίνειν ζῶντας καὶ νεκρούς κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ.» (γ) καὶ ὑπακούων εἰς τὴν φωνὴν τοῦ μακαρίου Παύλου λέγοντος «αἰρετικὸν ἄνθρωπον, μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νοουθεσίαν παραιτοῦ.» (δ) καὶ, «εἴ τις ἑτεροδιδασκαλεῖ, καὶ μὴ προσέρχεται ὑγιαίνουσι λόγοις τοῖς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῇ κατ' εὐσέβειαν διδασκαλίᾳ, τετύφωται, μηδὲν ἐπιστάμενος, ἀλλὰ νοσῶν περὶ ζητήσεις καὶ λογομαχίας· ἐξ ὧν γίνεται φθόγος, ἔρις, βλα-

(α) Παῦλ. Τιμόθ. Α'. ε'. 3—7.

(β) Παῦλ. Τιμόθ. Α'. ε'. 20.

(γ) Ὁ αὐτὸς » Β'. δ'. 1.

(δ) Ὁ αὐτὸς Τίτ. Γ'. 10.

«σφημῖαι, ὑπόνοιαι πονηραί, παραδιατριβαί διεφθαρμέ-
νων ἀνθρώπων τὸν νοῦν, καὶ ἀπεστερημένων τῆς ἀλη-
θείας, νομιζόντων πορισμὸν εἶναι τὴν εὐσεβείαν· ἀφί-
στασο ἀπὸ τῶν τοιούτων.» (α) παραιτοῦμαι σε
τοῦ λοιποῦ· καὶ πάσης μετὰ σοῦ περαιτέρω συζητήσεως.

Στρέφων δὲ τὸν λόγον μου πρὸς ὑμᾶς τοὺς οικεῖους
τῆς πίστεως, καὶ ἀδελφούς ἐν Κυρίῳ Χριστῷ τῷ Θεῷ
ἡμῶν ἀγαπητούς, τοὺς ἀνατολικούς λέγω ὁρθοδόξους,
ἐντέλλομαι καὶ νουθετῶ ὑμᾶς ἀδελφικῶς μὴ προσέχειν τῇ
παρὰ τοῦ εἰρημένου αἵρετικοῦ Κίγγ, καὶ τῶν ὁμοφρό-
νων αὐτοῦ πονηρᾶ καὶ διεφθαρμένη διδασκαλίᾳ, ἀλλὰ
«τηρεῖν τὴν ἐντολὴν τῆς πίστεως ἡμῶν ἄσπιλον, ἀνε-
πίληπτον, μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰη-
σοῦ Χριστοῦ· ἦν καιροῦς ἰδίους δείξει ὁ μακρότης καὶ
«μόνος δυνάστης, ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, καὶ
«Κύριος τῶν Κυριευόντων.» (β) παρ' οὗ θέλετε λάβει τὸν
τῆς δικαιοσύνης στέφανον, ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὡς ἀγω-
νισάμενοι τὸν καλὸν τῆς εὐσεβείας ἀγῶνα, καὶ τὴν πα-
ρακαταθήκην τῆς πίστεως ἀτριωτον καὶ ἀνόθευτον πάσης
πλάνης καὶ αἵρέσεως διαφυλάξαντες.

«Κἀγὼ δὲ ὀφείλων χάριν τῷ ἐνδυναμώσαντί με Χρι-
στῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, καὶ ὅτι πιστὸν με ἠγάσσατο
«θέμενος εἰς διακονίαν, ἀπονέμω Λύτῳ τὴν ἀνήκουσαν
«λατρείαν καὶ προσκύνησιν, δόξαν, τιμὴν, καὶ κράτος
«αἰώνιον. Ἀμήν!»

•••••

(α) Ὁ αὐτὸς Τιμόθ. Α. σ'. 3—5.

(β) Παύλ. Τιμόθ. 14—10.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.

Τῶν παραληφθέντων ἐν τῇ ἀρχῇ περὶ τοῦ

Ἀειπαροθένου.

Οὕτως ἔχουσι καὶ τὰ ἐξῆς τοῦ Δαβὶδ· «καὶ ἐν τῇ σκιᾷ
» τῶν πτερύγων σου ἐλπῶ, ἕως οὗ παρέλθῃ ἡ ἀνομία.»
(α) μετὰ παρέλευσιν λοιπὸν τῆς ἀνομίας δὲν θὰ ἐλπίζει
πλέον ὁ Δαβὶδ, τουτέστι δὲν θὰ εἶχε ἀνάγκην τῆς προ-
νοίας καὶ προστασίας τοῦ Θεοῦ; ὡσαύτως λέγει· «τοῦ
» πρᾶναι αὐτὸν (τὸν δίκαιον) ἀφ' ἡμερῶν πονηρῶν, ἕως
» οὗ ὄρυγῃ τῷ ἀμαρτωλῷ βόθρος.» (β) ἔθελαι τάχα δια-
φυλάξει ὁ Θεὸς τὸν δίκαιον ἀπὸ τῆς καχίας, καὶ ἀπὸ
τὰς πονηρὰς ἡμέρας ἕως οὗ νὰ τιμωρηθῇ ὁ ἀμαρτωλὸς,
καὶ μετὰ ταῦτα θέλει τὸν ἐγκαταλείψει νὰ πέσῃ καὶ οὗ-
τος εἰς τὸ βάραθρον τῆς ἀνομίας; ἄτοπος καὶ βλάσφη-
μος συλλογισμὸς παρὰ τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ Θεοῦ! ἐπίσης
λέγει· «ὅτι οὐκ ἀπόσεται Κύριος τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ
» τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ οὐκ ἐγκαταλείψει· ἕως οὗ δι-
» καιοσύνη ἐπιστρέψει εἰς κρίσιν, καὶ ἐχόμενοι αὐτῆς
» πάντες οἱ εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ.» (γ) θέλει τάχα ἀποβρίψει
ὁ Κύριος τὸν λαὸν αὐτοῦ καὶ θέλει ἐγκαταλείψει τὴν
κληρονομίαν του, ὅταν ὡς δίκαιος κριτῆς ἐλεύσῃται ἀπο-
δοῦναι ἐκάστῳ δικαιοσύνην, ἥτοι κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ,
καὶ ὃ καὶ τῷ λαῷ αὐτοῦ; ἀλλ' ἐπ' αὐτῷ τούτῳ ἐλεύσε-
ται ἰν' ἀνταμείψῃ τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ πάντας τοὺς εὐ-
θεῖς τῇ καρδίᾳ· οἵτινες ἐφύλαξαν τὰ κρίματα Κυρίου τὰ
ἀληθινὰ καὶ δεδικαιωμένα ἐπὶ τὸ αὐτὸ, καὶ εἰς τοὺς ὁ-
ποίους ἀπόκειται ἀνταπόδοσις πολλή.» (δ) ὁμοίως λέγει·
«ἐτοίμη ἡ καρδία αὐτοῦ (τοῦ δικαίου) ἐλπίζειν ἐπὶ Κυ-
»

(α) Ψαλ. νς'.

(β) » 93.

(γ) » ».

(δ) » 14.

πριον, ἐστήριχται ἡ καρδία αὐτοῦ, οὐ μὴ φοβηθῆ, ἕως οὗ ἐπίδη ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ.» (α) θέλει τάχα εἶναι ἡ καρδία τοῦ δικαίου ἐστηριγμένη εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, καὶ θέλει ἐλπίζει ἐπὶ τὸν Θεόν, ἕως οὗ νὰ ἴδῃ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ, ἤτοι τοὺς ἀδικήσαντας αὐτὸν τιμωρουμένους ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ μετὰ ταῦτα θέλει μετατρέψει τὴν καρδίαν ἑαυτοῦ ἐπὶ τὸ κακόν; ἄπαγε! ὡσαύτως ὁ αὐτὸς προφυτάναξ λέγει καὶ περὶ τοῦ Χριστοῦ: «ἀνατελεῖ ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ δικαιοσύνη, καὶ πλῆθος εἰρήνης, ἕως οὗ ἀνταναιρεθῆ ἡ Σελήνη.» (β) μετὰ τὴν συντέλειαν λοιπὸν τῆς Σελήνης ἢ τοῦ κόσμου, ἀρθήσεται ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ εἰρήνη ἐκ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ; οὐδαμῶς βέβαια· ὅτι οὗτός ἐστι περιεζωσμένος δικαιοσύνην ἐν τῇ ὀσφύει αὐτοῦ· δικαιοσύνη καὶ κρίμα, ἐτοιμασία τοῦ θρόνου αὐτοῦ· καὶ τῆς εἰρήνης αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ὄριον. Ὡσαύτως ἔχουσι καὶ τὰ ἐξῆς ἕτερα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης: «καὶ Ἄωδ διεσώθη ἕως ἐθορυβοῦντο.» (γ) ἀπωλέσθη τάχα ὁ Ἄωδ, ἅς οὗ ἀπεθορυβήθησαν οἱ περὶ τὸν Ἐγλωβί; τουτέστι μετὰ τὸν θόρυβον καὶ τὴν παραγῆν αὐτῶν; οὐχὶ βέβαια· διότι οὗτος τοὺς διέφυγε, καὶ ἐπέζησεν ἕτη ὀγδοήκοντα «καὶ ἠσύχασεν ἡ γῆ ὀγδοήκοντα ἔτη· καὶ ἔκοινεν αὐτοὺς (τοὺς Ἰσραηλιτίτας) Ἄωδ ἕως οὗ ἀπέθανεν.» (δ) «καὶ ἦλθεν ἡ γυνὴ πρὸς τὸ πρῶν· καὶ ἔπεσε παρὰ τὴν θύραν τοῦ πυλῶνος τοῦ οἴκου τοῦ ἀνδρός οὗ ἦν ὁ κύριος αὐτῆς ἐκεῖ, ἕως οὗ διέφρασε.» (ε) μετὰ τὸ διαφραῦσαι λοιπὸν τὴν ἡμέραν ἀνέστη ἡ γυνὴ αὐτῆ; οὐχὶ βέβαια· «καὶ εἶπε πρὸς αὐτὴν ὁ ἀνὴρ αὐτῆς· ἀνάστηθι καὶ ἀπέλθωμεν· καὶ οὐκ ἀπε-

(α) » ριά.

(β) Ψαλ. 28.

(γ) Κριτ. κερ. Γ'. 26.

(δ) Αὐτόθι. 30.

(ε) Αὐτόθι. 19'. 26.

»κρίθη αὐτῷ, ἀλλὰ τεθνήκει.» (α) Ἐπίσης ἔχουσι καὶ τὰ τοῦ προφήτου Δανιήλ ταῦτα· «ἐάν οὖν τὸ ἐνύπνιον ἢ μὴ ἀπαγγεῖλητέ μοι, οἶδα ὅτι ῥῆμα ψευδὲς καὶ διεφθαρμένον συνέθεσθε εἰπεῖν ἐνώπιον ἐμοῦ, ἕως οὗ ὁ καιρὸς παρέλθῃ.» (β) μετὰ τὸ παρελθεῖν λοιπὸν τὸν καιρὸν, ἤθελον δυνηθῆ (οἱ μάγοι καὶ ἐπασιδοί) ν' ἀπαγγεῖλωσι τῷ βασιλεῖ τὴν ἀλήθειαν, ἤτοι τὸ ἐνύπνιον καὶ τὴν ἐξήγησιν αὐτοῦ; οὐδαμῶς βέβαια· ἐπίσης καὶ τὸ ἕτερον τοῦτο· «καὶ τὴν σύγκρισιν αὐτοῦ οὐκ ἐγνώρισάν μοι ἕως ἤλθε Δανιήλ κτλ.» (γ) τίς λοιπὸν ἐξήγησε τὸ ἐνύπνιον, οἱ μάγοι, ἢ ὁ Δανιήλ αὐτός; βέβαια ὁ τελευταῖος.

Τοιαῦτα καὶ ἄλλα μυρία ὅσα ὑπάρχουσιν ἐν τῇ ἁγίᾳ Γραφῇ, ἅτινα παραλείψουμε ὁ χρόνος διηγούμενον, καὶ τὰ ὅποια λαμβάνονται, ὡς προεῖρηται, εἰς ἀπροσδιόριστον χρονικὴν σημασίαν, καὶ εἰς ἀτελεύτητον χρόνον· ὅπως ἔχει καὶ τὸ προεῖρημένον «ἕως οὗ ἔτεκε κ.τ.λ.»

Ἐν Σκύρω τὴν 10 Ἰουνίου 1863.

† Ο ΚΑΡΥΣΤΙΑΣ ΜΑΚΑΡΙΟΣ.

— 59 —

(α) Λυτόβι. 28.

(β) Δανιήλ Β'. 9.

(γ) Δανιήλ δ'. 5.

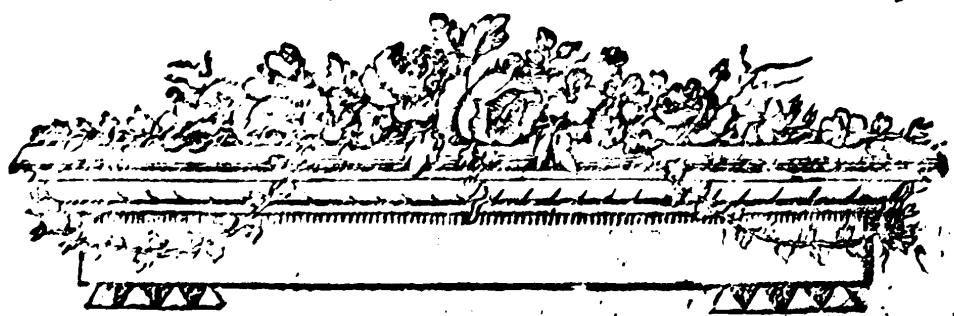
BK
K33.2

Αριθ. εισ. 134070

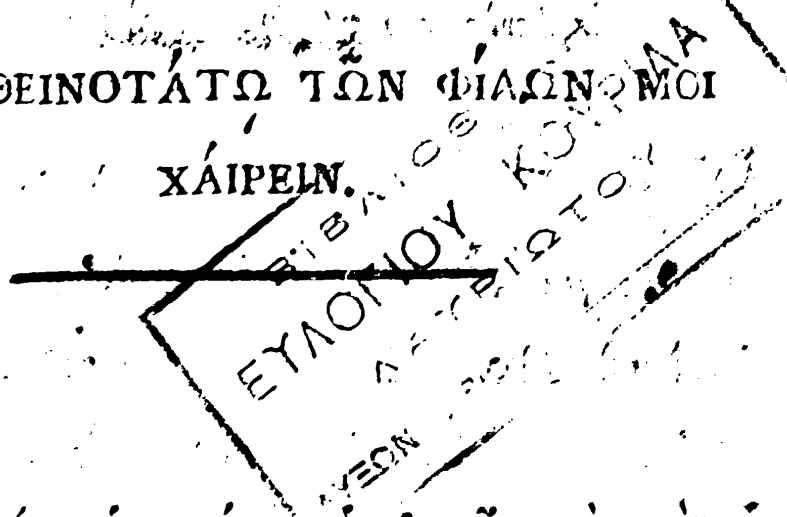
Ἡ ἀξιολογία τῶν δημοσκοποῦν
ἦλοι

ἰατρολογία ὑπὲρ τῆς ἰστορίας τῶν Χρι-
στιανῶν ὑπὸ ἀναίρεσιν κενῶν φασο-
φιστικῶν ἀληθειῶν· ἐπιστολὴ συν-
ταχθεῖσα παρὰ Κωνσταντῶν τοῦ Ρο-
δίου· Τυρνεῖω, ἐν τῇ Κωνσταντι-
νου Βασιλικῇ τυπογραφίᾳ τῆς
ἐφημερίδας 1793.

Τῷ ΠΟΘΕΙΝΟΤΑΤῳ ΤῶΝ ΦΙΛΩΝ ΜΟΙ
ΧΑΙΡΕΙΝ.

Ὅχι ὀλίγην ὑποχρέωσιν ὁμολογῶ πρὸς τὴν ὑ
μετέραν ἀγάπην, κύρ Ἰωάννη παμφίλα
τατε, διὰ τὴν φιλικὴν ἐμπίσευσιν τῶν ἀποκρύφω
σε λογισμῶν, καὶ διὰ τὴν ἔξοχον τιμὴν, ὅπερ μᾶ
δίσεις, νομιζωντάς με Ἰκανὸν νὰ σὲ κόμω τὴν λύ
σιν. Μὰ πόσον ἐπεδύμεν νὰ ὑσερῶμαι καὶ τῆς ἐμ
πισεύσεως, καὶ τῆς τιμῆς, καὶ γὰρ μὴ σὲ ἔβλεπα πο
λιορκέμενον ἀπὸ τόσους σοχισμῆς ὀλεθρίους, σο
χασμοὶ ὅπερ τῷ ὄντι ἀρπάζεν τὴν ἀνάπαυσιν τῆς
ψυχῆς, ἐμφυσῶν μίαν ἀποστρέπαιον ψυχρότητα εἰς

Β τὴν

τὴν πλήρωσιν τῶν χρεῶν μας, καὶ ὅπως εἰ ὅλα ἀγωνίζονται νὰ ἐκριζώσῃ τὴν ἀρετὴν. Ἡ πληγὴ ἔχει διὰ θεοῦ εἰς τὴν Γάγγραιναν, καὶ ἂν δὲν σερχθῆ ὁ ἀσθενὴς τὴν τομὴν, καὶ τὸ καύσιμον, εἶναι ἀπηλπισμένη ἢ θεραπεία. Πρέπει νὰ ἐξετάσῃς λοιπὸν ὅχι μὲ προκατεχημένην ψυχὴν ἐκεῖνο, ὅπῃ ἡ ἀδυναμία μὴ θέλει ἐπιφέρει πρὸς τὴν ἀπάντησιν, ἀλλὰ νὰ βάλλῃς εἰς πρᾶξιν τὴν νεθεσίαν τῆ σοφῆ Πλάτωνος = ὅτι τότε εἶναι τινὰς ὀρθὸς εἰς τὰς κρίσεις τε, ὅταν δὲν φοβεῖται τὴν ἀλήθειαν, καὶ δὲν εἶναι ἐναντίον τῆς παρωργισμένος. = Δὲν θέλω λείψῃ ὅμως ἕτε ἐγὼ, νὰ γένω καὶ αὐτῷ τῷ ἐμαυτῷ μὴ ἀνώτερος εἰς ἓνα κειρὸν, ὅπῃ ὁ κίνδυνος εἶναι τὸσον μέγας, ἓνα πρὸς δόξαν τῆς ἀληθείας, ἄλλο πρὸς ἀπαλλαγὴν τῶ φίλτατε τῶν φίλων μὴ. Ἐπειδὴ κα θῶς δὲν εὐρίσκειται ἄλλος νὰ σὲ ἀγαπᾷ περισσώτερον, ἔτσι δὲν εἶναι κινῆνας, ὅπῃ νὰ φροντίσῃ διακαέστερον ἀπὸ ἐμένα τὴν ἡσυχίαν σε, καὶ τὴν σωτηρίαν.

Τὰ ἐπιχειρήματα δὲν θέλῃς φανῆ σολισμένα

ἕτε

ἔτε μὲ ἀνθρᾶν εὐγλωττίαν ῥητορικὴν, ἔτε μὲ ταῖς ἄλλαις βαφαῖς τῆς τέχνης. Ἄλλ' εἰς τόπον αὐτῶν, θέλει φαίνεται μία κρίσις εὐθεία, καὶ συλλογισμοὶ θεμελιωμένοι ἐπάνω εἰς τὴν ἀπλευσάτην ἀλήθειαν. Καὶ τολμῶ νὰ σᾶ εἰπῶ, πῶς ἤδη σὲ ἔβαλα εἰς τὸν παράδεισον, ἂν ἀναπολήσῃς τὰ γεγραμμένα ἐλεύθερος ὀπὸ Βολταιρικᾶς, Ῥωσωνικᾶς, καὶ Τυνδαλικᾶς προλήψεως. *βλ. ο. 57 ἐν ἀρχῇ*

Ἴδιον εἶναι τῶν σφραλερῶν προτάσεων νὰ μὴ ἔρχονται γυμναὶ εἰς τὴν ἐξέτασιν ὅτι λογιῆς εἶναι, ἀλλὰ πάντοτε κεκρυμμένοι ὑποκάτω εἰς μίαν ἐσφυφωμένην λόγων πλοκὴν. Καὶ δὲν σᾶ κάμνω ἀδικον, ἂν ἔτῃ ἀποτόμως συμπαιρᾶνω, ὅτι αὐταὶ αἱ ἐδικαισε, ὅπᾶ φοβῶνται τὸ φῶς, πῶς εἶναι μία ἀπὸ ἐκείνας. Μὲ σέλλεις εἰς τὸν Ἐυγένιον νὰ διαβάσω τὸ περὶ = ΣΚΕΨΕΩΣ = καὶ ἐγὼ ἔτρεξα πρόθυμος νὰ σὲ ὑπακῶσω. Τὸ ἐδιάβασα, τὸ ἐξαναδιάβασα, ἔτε ἠμπόρεσα νὰ ἔυρω ἐκείνην τὴν πηγὴν, ἐξ ἧς τραβᾶς τὰς κανόνας, δυνάμει τῶν ὁποίων

ἔτε τὴν πραγματικὴν ἀλήθειαν δὲν χαρίζεις εἰς τὸς τῆς πίσεως κήρυκας.

Προσθέτεις ἐπακολούθως,

Ὅτι δὲν χωρῶν εἰς τὴν κατάληψίν σου ἐκείνα, ὅπῃ ἡ πίσις διδάσκει, καὶ ὅτι βιάζωντάς σε γὰ τὰ πεισεύσης αἰσάκτως ὅλα, σὲ θέλει ΤΥΦΛΟΝ.

Ἐπεμβαίνεις ἔτι κατὰ τῆς θείας χάριτος, καὶ ἐναγωνίζεσθαι γὰ ἀποδείξεως, ὅτι ὁ θεὸς δὲν ἠμπορεῖ γὰ τὴν μεταχειρισθῆ πρὸς βοήθειαν τῶν ἀνθρώπων, ἐπειδὴ ἂν ἀληθῶς τὴν μεταχειρισθῆ, ὁ θεὸς πίπτει εἰς τὴν ἀντίφασιν.

Φαίνεται ὅμως εἰς αὐτὸς ὅλκας σε τὸς συλλογισμὸς, ὅχι ἡ ἀληθῆς εὐταξία τῶν ἐπιχειρημάτων μιᾶς ὀρθῆς διαλεκτικῆς, ἀλλ' ἡ σύγκρισις μιᾶς σοφικῆς ἐπιχειρήσεως, ὅπῃ ζητᾷ τὴν ἀταξίαν διὰ κρησφύγετον.

Τῆτα ὅλα τείνου γὰ μᾶς δώσθαι γὰ καταλάσσομεν „ ὅτι δὲν εἶναι καμμία θρησκεία ἀπὸ τὸν θεὸν θελητή, καὶ ὅτι τῶν χριστιανῶν οἱ κόποι εἶναι μάταιοι.

Ἐπει-

Ἐπειδὴ ὅμως τὸ κεφάλαιον τῆς κατηγορίας κρέμαται ἀπὸ τὸ περὶ σκέψεως, θέλομεν κάμει καὶ ἡμεῖς τὴν ἀπάντησιν ἀρχινῶντες ἀπὸ ἐκείνην.

Δυστὸν θάττερον, λογιώτατε. Ἡ δὲ κυρ Ἐυγένιος νομίζει διὰ ἀληθῆ ὅσα συνηρμολόγησε καὶ ἔγραψεν εἰς τὸ ΠΕΡΙ ΣΚΕΨΕΩΣ τῆς λογικῆς τβ, ἢ ὄχι. Ἄν περὶ τῶν τοιούτων αὐτὸς ἔχει μίαν ἐντελῆ πληροφορίαν ὅτι ἀληθεύει, καὶ ἂν αὐτὸς εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν δέχεται καὶ ὁμολογῆι τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐυαγγελικῆ ὡς ἀληθῆ, ὡς θεϊαν καὶ ἐπομένως, ὡς ἐπέκεινα διασῆμῶν, ὁ κυρ Ἐυγένιος πῖπει (κατὰ σέ) εἰς μίαν ἀντίφασιν ἀπροφάσιον.

Ἐἶναι γνωστὸν καὶ εἰς τῆς ἀπλευρέως,

Ὅτι ἀπὸ δύο προτάσεις, ὧν ἡ μία ἀναιρῆι τὴν ἄλλην, δὲν ἀληθεύει ποτὲ παρὰ μία μόνη.

Ἀπὸ αὐτὰς τὰς δύο.

= Ἡ πίσις τῶν χριστιανῶν εἶναι θεία.

= Ἡ πίσις τῶν χριστιανῶν δὲν εἶναι θεία.

Ἡ μία μόνον πρέπει νὰ εἶναι ἀληθινή. Ἐπειδὴ

Ἰεῦ.

Ἰξεύρεις ὅτι τὸ — εἶναι — μὲ τὸ — δὲν εἶναι —
ἔχεν ὅλην τὴν ἐναντίωσιν, ὅπερ ἤμπορεῖ νὰ ἐννοήσῃ
ὁ ἀνθρώπινος νῆς.

Ἀλλὰ, καθὼς νομίζεις, ὁ κύρ Ἐυγένιος εἰς τὸ
περὶ σκέψεως κεφάλαιον τῆς λογικῆς δείχνει.

ὅτι

= Ἡ πίσις τῶν χριστιανῶν δὲν εἶναι θεία.

Ἐἰς τὸ αὐτὸ κεφάλαιον (ἢ εἶδέτο καλὰ) καθὼς ἢ
ἀλλαχῶ εἰς τὴν λογικὴν, αὐτὸς ὁμολογεῖ

ὅτι

= Ἡ πίσις τῶν χριστιανῶν εἶναι θεία.

Λοιπὸν ὁ κύρ Ἐυγένιος (κατὰ σέ) αὐτὸς ἑαυτὸν ἀν-
τιφάσκει. Ἐκ τῆς ἀκολουθεῖ.

ὅτι

"Ὅταν ἓνας τις δέχεται ὡς ἀληθεῖς ἐξίσως δύο
προτάσεις, ὧν ἡ μία ἀναιρῆι τὴν ἄλλην, αὐτὸς ὁ
τις, ἂν ἐν ἀγνοίᾳ τῆτο πάχει, εἶναι ἀσυλλόγιστος.

"Ἄν ἐν γνώσει, αὐτὸς εἶναι τῆ σκαιῶ κύμμα-
τος, κακόηθης δηλαδὴ, ἢ ὑποκριτῆς.

"Ἐπε-

Ἔπεται ἄρα ὅτι ὁ κύρ Ἐυγένιος (κατὰ σέ) ἢ τῆς μιᾶς μερίδος εἶναι, ἢ τῆς ἐτέρας. Μένει λοιπὸν αὐτός, ὡς ἀνωτέρω εἶπον, ἀπροφάσιτος, ἢ διὰ τὴν ἀσυλλογισίαν, ἢ διὰ τὴν ὑπόκρισιν.

Ἐδὼ σοχάζομαι ὅτι θέλεις ἐρυθριάσει, καὶ θέλεις εἰπῆ ὅτι ποτὲ δὲν ἦτον σκοπύσσει νὰ δείξης τὸν Ἀρχιερέα Ἐυγένιον ἀσυλλόγιστον, ἀλλὰ μόνον ἠθέλησες νὰ παρασήσης ὅτι τὰ ἐν τῷ περὶ σκέψεως καθάπτονται τῆς πίσεως κατὰ πάντα τρόπον. Ἄν τῆτο εἶναι, φίλε, ἐσὺ ῥίπτεις τὸν κύρ Ἐυγένιον εἰς πολλὰ πικροτέραν περίεασιν. Τὸ νὰ εἶναι τινὰς ἀσυλλόγιστος εἶναι δυσυχία ἴσως, ὅχι ἀμάρτημα, ὅχι πράξις ἀξία ποινῆς. Τὸ νὰ εἶναι ὑποκριτῆς πρόερχεται ἀπὸ ἓνα βυθὸν κακοτροπίας, καὶ διαερόφει ψυχῆς. Μὴ φαινόμενος λοιπὸν ὁ κύρ Ἐυγένιος ἀσυλλόγιστος ἐμβάινει ἐξ ἀνάγκης εἰς τὴν τάξιν τῶν κακοτρόπων. Καὶ ἴδὲ τί ἀπήλαυσε ἀπὸ τὴν λογίότητάσει, ὅπῃ τὸν ζητεῖς βοηθὸν, διὰ τὸν ἀγῶνα, ὅπῃ κατέβαλε νὰ συνεργανίσῃ τὴν λογικὴν. Τῆτο συνάγεται ἐκ τῶν ἀνωτέρω.

Ἐταύ-

Ἐθαύμασα, καὶ πάλιν θαυμάζω τὴν λογίαν ἀπερισκέπτως τινὲς προσάπτειν ἐκ πλαγίε δυσπισίαν (καὶ ἀθεΐαν ἐνίοτε) εἰς ἐκείνους, τῶν ὁποίων ἢ ὁλόκληρος ζωὴ δὲν εἶδει, παρὰ σημεῖα εὐσεβείας, ἀρετῆς, καὶ κρίσεως ὀρθοτάτης. Τοῖςτος ἐφάνη ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Βέλγαρις καὶ διὰ συγγραφῆς, καὶ διὰ φωνῆς ζώσης, εἰς κάθε καιρὸν, ὅπῃ ἔτυχεν ἀγὼν ὑπὲρ τῆς πίσεως καὶ ἀληθείας. Ἀλλ' ἡ λογίότης σε, χωρὶς νὰ κάμῃς προσοχὴν εἰς τῆτο, τὸν πρόμαχον τῆς Ἐυαγγελίε τὸν θέλεις τῆς Ἐυαγγελίου ἀντίπαλον.

Ὁμολογῶ ὅτι διὰ νὰ τὸν ἀνορθώσης ἀπὸ τὴν ἀντίφασιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀπερισκέπτως τὸν ἔρριψες, καὶ διὰ νὰ ἀθωωθῇ ἀπὸ τὴν κατηγορίαν τῆς ἀσυλλογισίας, καὶ τῆς ὑποκρίσεως, σὺ μένει πάντοτε νὰ εἰπῆς ὅτι ὁ φιλόσοφος τῆτος, ἢτε ὑποκριτής, ἢτε ἀσυλλόγιστος ἔναι, ἢτε περὶ τῶν τοιούτων πίπτει εἰς τὴν ἀντίφασιν. Ἐπειδὴ ἐκεῖνα ὅπῃ ὁμολογῆι ἀληθῆ (τὴν πίσιν δηλαδὴ) καὶ τὰ ὅποια ἀνχιρῶνται, εὐνάμει τῶν ὅσα ἔγραψε εἰς τὸ περὶ Σκέψεως (καθὼς λέγεις)

λέγεις) δὲν τὰ ὁμολογεῖ κατὰ λόγον φιλοσοφικόν, δὲν ἔχει περὶ αὐτῶν ἱκανὰς ἀποδείξεις. Πείθεται πῶς εἶναι ἔτσι, ἢ δια τί φοβεῖται τὸ μετὰ τὴν ζωὴν ἐσίμενον, ἢ διατί δὲν ἐλέπει καθαράτερα, ἢ διατί κὲ αὐτός ἔχει τὰς προλήψεις τῆς ἀναηροφῆς, κ.τ. Τοιούτους λόγους τὲς εἶπαν πολλοὶ. Καθὸ φιλόσοφος, μᾶς διδάσκων αὐτοὶ οἱ πολλοὶ, γράφει ἐκείνο, ὅπῃ φρονεῖ οἱ φιλόσοφοι. Καθὸ Χριστιανὸς λέγει τὴν πίσιντε ἀληθῆ: μ' ὅλον ὅπῃ αὐτῆ ἢ πίσις φιλοσοφικῶς ἀναιρεῖται. Κατὰ τῆσον τὸν ἔυμορφον σοχασμόν ἐγὼ σῆ λέγω, ὅτι ἔχει ὑπαρξιν κὲ ἰτραγέλαφοι. Τὶ ὑψηλοὶ νοῆς!

Ἀκολουθεῖ λοιπὸν ὅτι κατ' ἑδέναν τρόπον τὸ προσωπικὸν κύρος τῆ ἔυγενίς εἶναι πρὸς βοήθειάνσιν. Ἐπειδῆ, ἢ (ὡς ἄνωθεν) εἶναι ἀσυλλόγιστος, κὲ τότε τί κύρος ἔχει; ἢ εἶναι ὑποκριτῆς κὲ ἔπε τότε ἔχει κύρος; ἐπειδῆ εἶναι κρυπτός ἀντίπαλος, ὅχι ἀδιάφορος δικασῆς, ὅχι φιλόσοφος φιλαλήθης, ἢ εἶναι πραγματευτῆς τραπελάφων εἰς τῆσον, μ' ὅλον ὅπῃ εἰς

τὰ λοιπὰ ὀρθῶς συλλογίζεσθαι, καὶ τότε τί βάρυς ἔχει ἓνα κύριον θεμελιωμένον ἐπάνω εἰς τραγελαιφικὰς λογισμὰς;

Ἡράκλειος! εἰς τί κατὰ τὴν ἐξ ἀγίαςσε τῆς οἰκουμένης ἔνδοξος Ἀρχιερεὺς!

Ἄλλ' ἔτε τὰ ἐν τῷ περὶ σκέψεως σέ βρηθεύον, καὶ ἐξ ἀρχῆς σὸ τὸ εἶπα.

Μένει λοιπὸν, ὅτι ὅταν δείξω μὲ ἐπιχειρήματα, ὅπως νὰ ἀρκέσθαι πρὸς κάθε ἄνθρωπον, ὅπως διαλέγεσθαι φιλαλήθως, ὅτι τὸ Χριστὸν ἢ θρησκείαν δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἶναι τῶν ἀνθρώπων ἐφευρέματα, δικαίως τότε θέλεις κατὰδικασθῆναι, ὅτι ἔβλεπες τὴν δύναμιν τῶν λόγων τῶν ἑυγενῶν ἐξυγοςάλησες, ἔβλεπες ἐμριθῆ ἐπίκρισιν ἑκείνην ἐπάνω εἰς τὴν θρησκείαν. Πόσους ὁμοιοπαθεῖς ἔχεις!

Αὐτὴ ἡ ἔλλειψις τῆς ἐπικρίσεως σὲ ἠνάγκασε νὰ κάμῃς τὰς συλλογισμὰς ἐκείνας, ἅς τὰς ὀνομάσω καρκινωφύεις, οἱ ὁποῖοι, καθὼς τὰ βήματα τῶν καρκινωφύων, ἔτε ῥυθμὸν ἔχον, ἔβλεπες διοίκησιν. Ἀναιρέεις,

καλασκευάζεις, συγκλώθεις τὰ ἄκλωσα, κὺ μὲ μό-
 γην τὴν ἄκραν ἐνὸς περὶ χῆνας, μὲ τὴν ἄκραν λέ-
 γω τῷ κονδυλίῳ σὺ ἐφάνη: "Ἴσως, ὅταν μὲ ἔγρα-
 φες τὴν ἐπιστολὴν, ὅτι θέλεις δώσει μίαν θανατη-
 φόρον πληγὴν εἰς τὰ τῆς θρησκείας. Τὸ ἐπιχεί-
 ρημα δὲν εἶναι μικρὸν. Ὁ Ἡρακλῆς, φίλε, ποιεῖ
 δὲν ἔκαμε τόσον.

"Ἐνθυμῶ ὅμως, παρακαλῶ, ἄλλην φορὰν νὰ
 μὴν ἐπιφέρῃς φιλοσόφων συγγράμματα, ἂν πρῶ-
 τον ἢ λογίσις δὲν κάμῃς εἰς αὐτὰ τὴν προσήκα-
 σαν σκέψιν. Καὶ καθὼς εἰς τὰ προρηθέντα φαί-
 νεται, ἐδὼ κάμμιν δὲν ἔκαμες:

"Ἄς ἔλθωμεν εἰς τὴν ἀπόδειξιν, ὅπῃ σὺ ὑπο-
 χέθηκα, κὺ ἄς ἰδῶμεν πόσον δίκαιον ἔχεις.

"Ἄκουε.

"Ἡ αὐτὴ ἢ πίσις ἔχει ἀληθῶς τὴν ἀρχὴν τῆς
 θεόθεν, ἢ εἶναι, καθὼς νομίζεις, τῶν ἀνθρώπων ἐ-
 φέυρεμα. "Ἄν εἶναι θεία, δὲν λέγω τί πρέπει νὰ
 καρτερῶν ἐκείνοι ὅπῃ τὴν σκλητεύουν, κὺ ἀμφισβάλουν.

"Αν εἶναι ἐφεύρεμα τῶν ἀνθρώπων, τώρα θέλομεν γοῖ ἰοῖ.

Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἓνα ζῶον φύσει ὑπερήφανον, ἰδιόρρυθμον, καὶ, ὑπὲρ δὲν εὐχαριεῖται εἰς ἄλλο, παρὰ εἰς ἐκεῖνο, ὅπῃ ἔχει ἀναφορὰν μὲ τὰς πλῖσεις τε, καὶ μὲ τὰς ὀρέξεις. Ἀγαπᾷ πάντοτε νὰ ἀνεργῆ ἐλευθέρως, καὶ εἰς τὴν θέλησιν τε, νὰ μὴν ἐγνωρίζει ὄρια. Τῆτι εἶναι μία ἀλήθεια ψηλαφητὴ τὴν ὁποῖαν τὴν ἠξέυρομεν ὅλοι ἐκ τῆς ἰδίας μας πείρας. Ἡ εὐχαρίστησις τῶν παθῶν τε, ἢ ἀπολαυσις τῶν σωματικῶν ἀγαθῶν, ἐν συντόμῳ, ἢ διὰ τῶν αἰσθησέων ἡδονὴ εἶναι ὁ πρὸς ὄν ὄρος πρὸς τὸν ὁποῖον φέρεται, δηλαδὴ ἢ μόνη ἀπὸ αὐτὸν λογιζομένη εὐτυχία. Κάθε πρᾶγμα ὅπῃ ἀντίκειται εἰς αὐτὴν εἶναι διὰ τὸν ἄνθρωπον μία δυστυχία, πρᾶγμα τετέστιν ἀπορητοῦ, καὶ φευκτὸν. Ἄν τῆτο εἶναι ἀληθινὸν (καθὼς εἶναι ἀληθέστατον) πῶς ἠμποροῦμεν νὰ ἐννοήσωμεν χωρὶς ἀναρητοῦ, τῆ λογικῆ μας, καὶ ἄρνησιν τῆς ἰδίας μας πείρας, ὅτι οἱ ἐφευρεταί

τῆς Ἐρησκείας· γὰρ ἔγιναν ἐξάφνης, καὶ χωρὶς λόγου,
 τὸσον ἐχθροὶ εἰς τὴν ἰδίαν τῆς φύσιν, ὥστε γὰρ θά-
 λην ἕνα ὄρον τὸσον σενὸν εἰς τὰς ὀρέξεις τῶν, ἕνα
 ζυγὸν τὸσον ἀπότομον εἰς τὰ σκιρτήματα τῶν πα-
 θῶν τῆς, καὶ γὰρ περισφίγγεν τὴν ἀπόλαυσιν τῆ σῶ-
 ματος εἰς μίαν τὸσον μικρὰν διάμετρον; ἢ αὐτοὶ οἱ
 ἐφευρεταὶ ἦσαν ἄνθρωποι φρόνιμοι, ἢ μωροὶ. Ἐν τῷ
 δευτέρῳ, πῶς ἐδυνήθησαν γὰρ συγγράψαι καὶ γὰρ δι-
 δάξαι πράγματα τὸσον ὑψηλὰ, ἠθικὴν τὸσον ἔξο-
 χον, ὅ, φιλοσοφίας ἕναί ἐκείνη τῆ Ἐυαγγελίῳ; ἂν τὸ
 πρῶτον, πῶς ἠθέλησαν γὰρ ὑποφέρειν τὰ πάνδεινα
 διὰ γὰρ συζῆσαι ἕνα ἀπλῶς γένημα τῆ νοῦς τῶν;
 τὸ ἕκαστον ἴσως διὰ δόξαν; ἢ βέλαια διὰ πρόσκαιρον. ὅχι
 ὁμῶς διὰ αἰώνιον. Διατί μὴν ὄντας Ἐρησκεία θεῖα δὲν
 εἶναι ἢ ἴε ἀνημισθία μέλλουσα. Ἀλλὰ ποῖα ἄλλη ἐσα-
 δη ἢ δόξα τῆς, παρὰ λιθασμοὶ, φυλακαὶ, γυμνωσίς,
 πείνα, ῥαβδισμὸς, καὶ βίαιοι θάνατοι; μὰ τῆσοι οἱ ἐφευ-
 ρεταὶ ἦσαν πολλοὶ εἰς τὸν ἀριθμὸν, ἢ ὀλιγοὶ; ἂν ἦσαν
 πολλοὶ, πῶς ὁμογνώμησαν εἰς ἕνα ἔργον τὸσον πο-

λυ-

λυκίνδυνον κῆ τὸσον ἀκερδές, τὸσον ἀντιπαλον εἰς τὴν ἐσωτερικὴν κλίσιν τῶ καθ' ἑκὸς των, ὡσὰν ὅπῃ σραχίεσει τῶν ἡδονῶν ἐναντίων; "Αν ἦσαν ὀλίγοι, πῶς ἐπλήρωσαν τῆτο τὸ κήρυγμα εἰς τόσα ἔθνη διάφορα, καθὼς εἰς Ἰουδαίους, Ἕλληνας, Αἰγυπτίους κτ = εἰς ἔθνη μάλιστα σοφὰ, κῆ ὅπῃ ἤκμαζον τῶτε εἰς τόσα εἶδη παιδείας;

Δὲν ἔδωσες ποτέ, λογιώτατε, μίαν προσεκτικὴν βολὴν, ὀφθαλμῶ ἐπάνω εἰς τὴν ἰστορίαν τῶν Ἑλλήνων, τῶν Ἰουδαίων, κῆ τῶν Ῥωμαίων, διὰ νὰ ἰσῆς ἂν οἱ κήρυκες τῶ Ἐυαγγελίου ἔσπειραν τὸν λόγον τῶ θεῶ εἰς ἔθνη ἀπαιδευτά, κῆ ἀκολέθως ἔυκολα νὰ δεχθῆν τὴν ἀπάτην, ἢ ἂν ἐκήρυσσαν τὴν διδασκαλίαν τῶ Χριστοῦ ἐν μέσῳ ἀνθρώπων, ὅπῃ ἐνόμιζον νὰ ἔχεν τῆς σοφίας τὸν κολοφῶνα, κῆ ὅπῃ ἦσαν τὸσον περισσότερον δυσκατάπεισοι, ὅσον ἀξιώτερον ἐνόμιζον τὸν ἑαυτὸν τῆς; Διὰ ὅσῃς ἠξέυρην τὸ ὄξυ κῆ τὸ φίλερι τῶν Ἑλλήνων εἰς τὰς διαλέξεις, τὴν ἰσχυρογνωμίαν τῶν Ἰουδαίων εἰς τὸ νὰ δεχθῆν

κάθε

κάθε νέαν ἀλήθειαν, καὶ τὸν θηριώδη καὶ αἰμοδόρον
 χαρακτήρα τῶν τότε Ῥωμαίων, τὸ πρῶτον θαύμαί,
 ὅπερ εἰς αὐτὸς παρασάινεται, εἶναι, τί λογῆς οἱ Ἀ-
 πόστολοι ἐδυνήθησαν νὰ φέρουν εἰς τὴν τῆς ἀληθείας
 ἐπίγνωσιν ἔθνη τοιαῦτα εἰς καιρὸς τόσον διεφθαρ-
 μένους, ὅτε ἡ ἀρετὴ ἐκαλύπτετο ἀιχυνόμενη, καὶ κα-
 θε εἶδος κακίας εἶχε τὴν ἑδραν τὴν εἰς κάθε κατὰ
 σασιν ἀνθρώπων.

Ἄλλὰ πῶς αὐτοὶ οἱ κήρυκες ὄντες ὀλίγοι, καὶ
 ἀκολέθως ἀδύνατοι, δὲν ἀπεσκορακίσθησαν εἰς τὸν
 ἄδην εὐθύς ὅπερ ἀνεχάσκησαν νὰ κηρύξουν μίαν δι-
 δασκαλίαν τόσον ἀντικειμένην εἰς τὴν ἀντιλακτιζο-
 σαν φύσιν τῶν πασῶν, καὶ εἰς τὰ ἤθη τῶν καιρῶν
 ἐκείνων, πρὸ τῆς νὰ φθάσουν νὰ σερεῶσεν τὸ κήρυ-
 γμὰ των; ἂν ἡ προπλήρωσις τῆς θρησκείας ἤθελεν
 εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς ευκολυνθῆ ἀπὸ Βασιλεῖς, ἴσως
 τότε ἤθελε νομισθῆ τῆτο, ἐφευρεμα τῶν Βασιλέων
 πολιτικὸν διὰ νὰ κρατῆν τὴς λαὸς εἰς ὑποταγὴν,
 χαλινεῦντες τὴς μὲ μελλόσας ποινὰς, καὶ βραβεῖα, καὶ

μὲ

μέ μίχην πλασματικὴν θεότητε, ὄχι κατορθωμά-
 μερικῶν ἀνθρώπων. Ἀλλὰ τρεῖς εἰς τὴν Ἰσραὴλιν,
 καὶ θέλεις εἶπαι ὅτι οἱ Βασιλεῖς ἐσάθησαν αὐτοί, ὅπῃ
 εἰς τὸ διάστημα τριακοσίων καὶ τῶν χρόνων, τὴν
 κατάτρεξαν μετ' ἐπὶ τὴν θηριωδίαν. Ὅπῃ ἐφόνευ-
 σαν τὰς κήρυκὰς τῆς, καὶ ὁμολογητὰς, ὡσανύ σα-
 σιασὰς, καὶ ὡς ἐπιβέλους. Θέλεις εὐρῆ διηγήσεις
 τῶν φραγῶν, καὶ τραγικῶν θανάτων, κολαστηρίων, ὅπῃ
 φέρου εἰς φρίκην τὴν ἀνθρωπότητα. Ἐναντίον
 πόρων, ἔναντίον ἀνθρώπων ὅπῃ ἀπέθανον μετ' ἐπὶ τὸ ὄ-
 νομα τοῦ Χριστοῦ εἰς τὰ χεῖλη, καὶ τῶν ὁποίων τὸ
 μόνον ἔγκλημα ἦτον τῶν ἡθῶν τῆς ἡ ἀγιότης. Ἐἰς
 τὴν περίερον τῆς διαδόσεως τοῦ κηρύγματος, ἀν μόν-
 ον ὁ χυλὴν λαὸς ἠθέλε φανῆ ἐκεῖνος, ὅπῃ γὰ γέ-
 νη ὑπερασπιστὴς, καὶ λατρίς τοῦ Εὐαγγελίου τῆς χά-
 ριτος, ἴσως οἱ δισαγμοὶ σε εἶχον τότε μίαν πλέον
 εὐπρόσωπον ἔψιν. Ἀλλ' ὅταν βλέπω ἀνδρας πε-
 παιδευμένους, ὅταν βλέπω ἀρχιστρατήγους, ὅταν βλέ-
 πω γερυσιασὰς, ὅταν βλέπω Εὐγεῖεις διαφόρων τα-
 ξῶν,

ξεων, ὅταν βλέπω ἡγεμῶνας ὀλοκληρῶν Ἐπαρ-
 χιωῶν κὺ Ἑθνωῶν, νὰ παραιτῶνται γὰς διαφορὰς ἀξίας
 γων κὺ γὰς ἡδονὰς τῆς ζωῆς, κὺ ὄχι μόνον νὰ ἀλλά-
 σεν πολλοὶ τὸ ἔνδυμα κὺ τὰ σημεῖα τῆ ἀξιώματός
 τες μὲ ἓνα γραχὺ κιλίκιον, ἀλλὰ νὰ γρέχεν, ὅτε τὸ
 ἐκάλει ἢ χρῆια, μὲ θάρσος κὺ μὲ χαρὰν, εἰς τὴν
 σφυχὴν κὺ εἰς τὸ μαρτύριον, σὲ βεβαιῶνω, ὅτι ἀ-
 ναγκάζομαι νὰ εἰπῶ = ΔΑΚΤΥΛΟΣ ΘΕΟῦ Ἐ-
 ΣΤΙΝ ὍΥΤΟΣ.

Τὸ μεγαλύτερον δῶρον τῆς φύσεως εἶναι ἡ ζωὴ.
 Καὶ διὰ νὰ ἀποφασίσῃ γινὰς νὰ γὴν χάσῃ πρέπει
 νὰ ἔχῃ πολλὰ μεγάλας αἰτίας. Ὡσε νὰ κρῖνῃ πολλὰ
 μικροτέραν γὴν ἀπώλειαν τῆς ζωῆς ἀπὸ γὴν ἀπώ-
 λειαν τῆ πρᾶγματος, ὅπῃ τὸν ἀναγκάζει νὰ συνα-
 παντήσῃ τὸν θάνατον μὰ προθυμίαν.

Τὰ θαῦματα, ὅπῃ οἱ πρῶτοι θεμελιωταὶ τῆς
 θρησκείας εἶδον ἀπὸ τὸν Ἰὸν τῆς Παρθένου, ἢ ἀγιο-
 τῆς τῆς διδασκαλίας τε, τὸ ὁσημέραι παράδειγμα
 τῆς ζωῆς τε, ὀπρσακτικὸς τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ἔ-

D

καμε

καμε γνωσὴν ἐνίοτε καὶ εἰς αὐτὰ τὰ σοιχῆια τὴν
 θεϊαν τῆς θέλῆσιυ, αὐτὰ τῆς ἠνάγκασαν νὰ πιτεύ-
 σεν, νὰ κηρύξεν, καὶ νὰ δεχθῆν τὸ μαρτύριον. Καί
 τὰ θαύματα, ἐπεὶ διὰ τῶν τοίτων ὑπεργῶν τῆς Χρι-
 στῆ εἶδον ἀκολάθως οἱ προσερχόμενοι εἰς τὴν πίσιν,
 αὐτὰ τῆς ἠνάγκασαν νὰ μιμηθῆν ἐκείνης τῆς θεῆς
 κήρυκας, καὶ νὰ δεχθῆν ἐξίστα τὴν σφαγὴν διὰ τῆ
 Χριστῆ τὴν ἀγάπην.

"Ἄνοιξε ἐκείνον τὸν θεῖον κατάλογον, τὸν ὁ-
 ποῖον κάθε Χριστιανὸς μὲ δάκρυα χαρᾶς, καὶ μὲ σέ-
 βας ἀναγινώσκει, ἄνοιξε λέγω τὸ Μαρτυρολόγιον,
 καὶ θέλεις ἰδῆ ἐκεῖ ἐν ἔργῳ, ὄχι διὰ συλλογισμῶ,
 ἕως περὶ φθάνει ἡ δύναμις τῆς ἀληθείας. Θέλεις ἰσῆ,
 ὅτι τῶν μαρτύρων τὰ αἵματα, καὶ τὸ πλῆθος εἶναι ἡ
 ἀκαταμάχητος ἀπόδειξις ἐναντίον τῆς δυσπιστίας, καὶ
 τῆς ἀθλιότητος τῶν καλεμένων τὴν σήμερον φιλο-
 σόφων. Πόθεν τόση προθυμία νὰ τρέχεν αυτο-
 κάλεσοι εἰς τὸν θάνατον, ὄχι μόνον ἄνδρες, ἀλλὰ
 νέοι τρυφεροὶ καὶ παρθένοι καὶ τὸ δὴ θαυμασιώτερον,

νήπια

νήπια ἀπαλά, διὰ τὰ ὁμολογήσεν ἐνώπιον τῶν τυ-
 ράννων τες, καὶ τῶν διωκτῶν, ὅτι αὐτὸς ὑπὲρ τῆ ὀ-
 ποιοῦ ἀπέθνησκον εἶναι ὁ δημιουργὸς τῶν ἀπάτων;
 ἦτον μωρὸν θέλεις γὰρ εἶπης; ἀλλὰ πῶς μία τοιαύ-
 τη μωρία, μωρία, ὅπερ εἶχε διὰ ποινὴν τὰ πλέον
 φοβερά εἶδη θανάτου, διέμισινε θριαμβεύουσα τρεῖς καὶ
 ἐπέκεινα ὀλοκλήρους αἰῶνας; πῶς τῆτι ἡ μωρία, ὑ-
 σερρον ἀπὸ τοσαύτην καὶ τοιαύτην πραγμάτων ἀλλα-
 γὴν καὶ περιφορὰν, δὲν Ιατρεύθη, ἀλλὰ διαμένει ἕως
 τὴν σήμερον, καὶ εἰς πᾶσιμα ὕλης τῆς λήσσης τῶν
 νεωτέρων Ἐπικυρείων καὶ τῶν θείων, διαδίδεται καὶ
 θριαμβεύει; τί μὲ λέγεις; εἶναι φανητισμὸς; τῆτιν
 τὴν λέξιν ἐπειδὴ πολλάκις τὴν ἠκουσα ἀπὸ τούτου, καὶ
 τὴν εἶδον καὶ γραμμὴν εἰς τὰ βιβλία τινῶν ἠθέ-
 λησα γὰρ μάθω μὲ ἀκρίβειαν τί δηλοῖ. "Ἄλλος μὲ
 εἶπεν, ὅτι εἶναι μία ὁρμὴ τῆ νοῦς. "Ἄλλος, μὲ εἶ-
 πε, ὅτι δὲν ἐξεύρει τί εἶναι, ἀλλὰ ὀνομάζει φανη-
 τισμὸς ὅσους ὀνομάζον τοιούτους οἱ φιλόσοφοι. "Ἐνας
 τρίτος πάλιν, μὲ εἶπε, ὅτι εἶναι τῆ αἵματος ἕξις.

ψις ὅπῃ πειράζει τὴν φαντασίαν. Καὶ ἓνας τέταρτος, μὲ ἔειπε, τί ζητεῖς νὰ ἠξέυρης τί ἔναι; νὰ, φανησιασμός ἔναι. Ἐζήτησα εἰς τὰ βιβλία τες νὰ ἰδῶ τί ἰδέας συνάπτειν εἰς αὐτὴν τὴν λέξιν, καὶ δὲν ἔυρα τέλειον ὄρισμόν. Ἡ ἐκείνους, ὅπῃ φαίνονται ὡς ὄρισμοὶ, ἀναλύωντάς τες μὲ ἐφάνησαν καὶ ἀπὸ τές πρώτες, ὅπῃ σὺ εἶπον, χολώτεροι. Ἐγὼ ἤλπιζα νὰ μὲ διδάξεν αὐτὰ τὰ βιβλία καὶ τὰς φυσικὰς αἰτίας τῆ φανησιασμῆ, καὶ πόσον καιρὸν ἠμπορεῖ νὰ βασάξῃ, καὶ τὰ διάφορα κλίματα τῆς γῆς, οἱ διαφοροὶ καιροὶ τε χρόνε, ἢ κράσις, ἢ ἡλικία, τὰ ἴσθη, ἂν βοηθῆν τέτην, ὅπῃ αὐτοὶ λέγουσιν ἀσθενείαν, καὶ μὲ τί τρόπον τὴν βοηθῆ καθαρά νὰ μὲ κατηχήσεν. Καὶ ἔτσι νὰ γνωρόσω, ἂν ἀλόγως καὶ μαγικῶς οἱ μάρτυρες ἐφρονέυθησαν. Ἡ ἐπιθυμία μου ἐσάθη μάταιος. Συμπεράινω λοιπὸν, ὅτι ἐδῶ οἱ καλλί μας φιλόσοφοι μᾶς δίδου νὰ ἀγοράσωμεν λέξεις ἀντὶς διὰ πράγματα.

Ἄν μὲ εἰπῆς, ὅτι δὲν εἶναι θαυμαστὸν ἂν διέ-
μεινεν ἕως τῆν σήμερον τῆ Χριστῆ ἡ θρησκεία, ἐπει-
δὴ διαμένεν κὴ αἱ λοιπαὶ, ἀφ' ἧ μίαν φοράν ἐφευ-
ρέθησαν, Ἐρωτῶ, διέμειναν ποτὲ εἰς τῆν καταδρο-
μὴν;

Ἡ εἰδωλολατρεία, ὅπῃ ἦτον κοσμοκρατῆσα
θρησκεία μόλις ἐκατατρέχθη, ὅπῃ ἠφανίσθη. Δια-
μένει ὁ Μωαμεθισμὸς. Ἀλλὰ ποτε ἐκατατρέχθη;
πόσους μάρτυρας ἔχει; ποίους νόμους, ὅπῃ νὰ ἀντι-
κεινται εἰς τὰς ἀλόγους ὁρμὰς τῆς φύσεως; ὡσεὶ νὰ
ἔχεν αἰτίαν οἱ ὀπαδοὶ τῆ νὰ ἀπορρίψεν τὸν ζυγὸν τε,
κὴ μὲ ὅλον τῆτο νὰ μὴν τολμῶν γνωρίζοντες τὴν ἀ-
λήθειάν τε κὴ ἀγιότητα; διαμένει ὁ Ἰουδαϊσμὸς, κὴ
τῆτο τὸ ἔθνος εἶναι φανερόν πῶς ἐκατατρέχθη. Ἀλ-
λὰ τὰ τὰ τὰ παθήματα, ἀνεφύησαν διατὶ εἰς τὰ
λοιπὰ ἔθνη ἐφαίνετο ἕνα γένος σκολιὸν, ἀπειθεῖς;
κὴ διεσραμμένον, ὅχι διατὶ ἐζήτησε νὰ σερεύσῃ εἰς
ὅλον τὸν κόσμον μίαν νέαν θρησκείαν, καθὼς οἱ ἀπό-
στολοι. Ἐἰς τῆτο εἶναι μύριαι παρατηρήσεις, κὴ ἐ-

ξαι-

Ξαιρέσεις, ὅπῃ ἐδὼ δὲν ἔχεν ἴσπον ποσῶς. Ἀλλ' ὁ Μωαμεθισμὸς ὁμῶς κὺ αἱ ἄλλαι θρησκείαι ἔλαβον ἴσπος ἀιρεσιάρχας, ὅσοι ἀνεφύησαν ἐναντίον ἴσπος ἴσπος ἐφευρέματος, ὅπῃ πισέυσιν οἱ Χριστιανοί; ἐπολεμήθησαν ἐμφυλίως μὲ τὴν γλώσσαν, μὲ ἴσπος κάλαμον, κὺ μὲ ἴσπος μάχαιραν, καθὼς ἐπολεμήθη αὐτὸ ἴσπος ἐφεύρεμα; ἐγὼ σοχάζμαι ἔνα ἴσπος ἴσπος πόλεμον πλέον φοβερόν κὺ ὀλέθριον διὰ κάσπος ἀνθρωπίνην νομοθεσίαν, παρ' ὅσαν δὴποτε ἄλλην δυνασίαν ἐξωτερικὴν. Ἀντεσάσπος ποτὲ ὁ Μωαμεθισμὸς ἐναντίον τῶν βασιλέων ἴσπος; Ἀλλ' ἔτε ἐπολεμήθη, μὲ λέγεις, ἀπὸ τῆς βασιλείς τῆς ὁ Μωαμεθισμὸς. Ἐπιβεβαιώσπος λοιπὸν ἴσπος ἀνωτέρω, ὅτι ἄν δὲν ἐκρημνίσπος ἔως ἴσπος σήμερον, δὲν ἔχει ἄλλην ἀρετὴν εἰς ἴσπος ἔαυτον ἴσπος, παρὰ πῶς δὲν ἐκλονήσπος ἀπὸ κάνανα. Ἀλλ' ἴσπος ἴσπος (κατὰ σὲ) ἐδικόν μας ἐφεύρεμα, κὺ ἐναντίον βασιλέων, κὺ ἀναντίον ἴσπος εἰδωλολατρίας, κὺ ἐναντίον κάσπος ἄλλης γήινης δυνάμεως, ὅταν ἔκαμε χρεῖα νὰ ἀντισασπος, ἀντεσάσπος. Καὶ ἄν ἴσπος νὰ κατάσπος

σπος,

διή, ἴσον περισσύτερον ἀνεγείρετο, ὅσον μεγαλί-
 τερος ἦτον ὁ πιεσμὸς τῆ. Πλὴν τύχη κ) θέλεις νὰ
 εἶπῃς ὅτι δὲν ἐσάθησαν ἰοῖαυτα γὰ τῆς θρησκείας ὅτι-
 λογιῆς τὰ εὐρίσκομεν γεγραμμένα; ἐδὼ φίλε χρεια-
 ζεται σαφήνεια. Τί ἐννοεῖς ὅταν λέγῃς τῆτο; θέ-
 λεις ἴσως νὰ μῆ ἀναφέρῃς ὅτι μερικοὶ Χριστιανοί. κ)
 πρό πάντων μερικοὶ ἀναχωρηταὶ τῆς Θεσσαλίας, συ-
 νέγραψαν βίβλεις, ἢ ἐδιηγῆθησαν θαύματα γινά, γὰ δ-
 πῶια φαίνονται ἄτοπα; ἂν αὐτὸ εἶναι, ἄς παύσῃ ἡ
 λύπησθ. Ἡ Ἐκκλησία ἐφρόντισε πρό πολλὰ περι-
 γῶν-τοῖκτων. Ἄυτῆ τὰ ἀπέβαλλεν ἀπὸ τὰς ἀγκά-
 λας τῆς, ὡς τέκνα νῶθα, κ) ἐκμελῆ. Μία πῆσις
 ἀληθῆς, ἕνας ζήλος ὅμως ἄκριτος, ἐπαρακινῆσαν,
 τῆς τοιῦτους νὰ γράψῃν. Τὰ εὐαγγέλια τῆς ιηπιό-
 τητος περιέχουν ὄχι ὀλίγα μοθῶδη γινά κ) παράλο-
 γα. Ἄλλ' ἡ ἐκκλησία γὰ ἔβαλλεν ἐν παραβύσῳ.

"Αν πάλιν λέγωντάς μῆ ὅτι τὰ τῆς θρησκείας
 ἰοῖαυτα δὲν ἐχρημάτισαν, νοεῖς πῶς τὰ θαύματα δ-
 πῆ ὁμοφῶνως ἡ ἐκκλησία δέχεται, αἰ δωρεὰι μὲ τὰς

ὁποίας

ὁποίας ὁ ὕψιστος ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν ἦν ἐπλέτη-
 σε, αἱ σύνοδοι, καὶ αἱ πράξεις τῶν ἄλλων ἐναρε-
 των ἀνδρῶν, τὰς ὁποίας ἡ ἐκκλησία ἀσπάζεται καὶ
 τὰς βεβαιῶσι, ἂν νοεῖς, λέγω, νὰ μὲ εἰπῆς, ὅτι ὅλα
 αὐτὰ εἶναι ψευδῆ, ἢ νενοθευμένα, ὀλίγης ἀληθείας
 ἐχόμενα, ἐρωτῶσε. Ποῖον σκοπὸν ἔλαβον οἱ συγ-
 γραφεῖς τῆς θρησκείας νὰ ἀπατήσεν τὲς μεταγενε-
 εῖρες, χωρὶς ἄλλον ἴδιον κέρδος, παρὰ μόνον τὴν μοχ-
 θηρίαν τῆς συγγραφῆς; καὶ χωρὶς καμμίαν ἄλλην
 ἀπολαυσιν παρὰ τῆς ζωῆς ἦν σκληραγωγίαν; Διὰ
 νὰ συστήσεν εἰς τὲς συγκρούσεις των τῆσιν θρη-
 σκείαν, διὰ νὰ ἡμπαρῆσῃ νὰ διαμείνῃ εἰς τὲς μετα-
 γενεεῖς, καὶ νὰ διαδοθῆ, ἔπρεπεν αὐτοὶ οἱ συγγρα-
 φεῖς νὰ ζῆν μίαν ζωὴν πολλὰ σκληραγωγημένην,
 Ταντάλειον, ὅς ἐιπῆν, ἐσιωδῶς διαφορετικὴν ἀπὸ
 τῆν πρώτην. Ταπείνωσις ἐκυσία, πτωχεία, νέκρω-
 σις σαρκός, καὶ τὰ παραπλήσια, αὐτὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι
 ἡ ἑδική των μερίς. Διὰ τὴν πῶς ἠθέλαν πεισευθῆ ἀπὸ
 τὸν λαόν, ὅταν ἐφιλοδοξῆσαν καὶ ἐτροφέσαν, ἐκεῖ-

νοι ὅπῃ ἐδίδασκον δόξαι προσκαίρει ἀποτροπὴν καὶ με-
τάνοιαν; ἵνα παρ' αὐτῶν γεγραμμένα, ἢ θεω-
ρία δηλαδὴ, ἢ θελεν ἀντίκειται εἰς τὴν πράξιν εἰς
τὸν τρόπον τῆς ζωῆς τῶν, ἵνα τῆς, καὶ ἔτι, ὅχι
μόνον δὲν ἠθέλαν καταπέισθαι ἵνα, ἀλλ' ἠθέλαν μεί-
νη καταγέλαστοι, καὶ κατεσυριγμένοι.

Ἄν ἐδῶ μὲν προβάλλῃς, ὅτι πολλοὶ τῶν ἱερῶν καταλό-
γη, καὶ εἰς διαφόρους καιροὺς, ἐγνωρίσθησαν ἄνθρωποι
ἱκανοὶ, ὅχι μόνον νὰ συγγράψωσι διὰ νὰ ἀπατήσωσι,
ἀλλ' ἱκανοὶ πρὸς τῆς νὰ ἐκτελέσωσι καὶ τὰς πλέον
μιαρὰς πράξεις. Ἄν προβάλλῃς τὰς καταχρήσεις,
ὅπῃ εἰς διαφόρους καιροὺς ἔλαβον χώραν εἰς τῶν ὑψί-
σε τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ἐντέθειεν νὰ συμπερά-
νῃς ὅτι ἄλλο ἔγινε, καὶ ἄλλο οἱ μεταγενέστεροι ἐ-
σφαλμένως νομίζωσι, τὸ συμπέρασμα σε, φίλε, εἶ-
ναι ἀκέφαλον, δὲν συνάγεται ὀρθῶς. Πρὸθεν ἠξέυ-
ρομεν τὰς καταχρήσεις, καὶ τὰς ἄλλας θεμιτὰς πρά-
ξεις, ἢ ἀθεμίτους, ὅπῃ ἐσυνέβησαν; ἀπὸ τὴν Ἐκ-
κλησιαστικὴν Ἴσορίαν. Ἄυτὴ λοιπὸν ἡ Ἐκκλησιασι-

κὴ Ἰστορία, ὅπῃ σὺ ἀναφέρει ἐξίσως, κὴ γὰ καλὰ,
 κὴ γὰ κακὰ; αὐτὴ ἢ ἴδια σὺ λέγει, ὅτι γὰ κακὰ κα-
 τηργήθησαν, κὴ ἡ ἐκκλησία ἐφάνη πάντοτε ἀνωτέ-
 ρα καθε ἐπιπέδῳ, κὴ πονηρῶ μηχανήματος κατα-
 χρήσεις συμβαίνεν κὴ σήμερον. Ἀλλ' αἱ καταχρή-
 σεις μένεν καταχρήσεις, κὴ ἡ ἀλήθεια μένει ἀλή-
 θεια. Ἐδῶ ἀγαπήσα νὰ ἠξεύρω, πῶς κρέμεται ἡ
 ἀμφιβολία σὺ.

Ἀλλὰ, φίλε, νομίζεις ἀληθῆς, ὅτι ὁ ἄθρωπος
 εἶναι τοιῦτῶν γι ζωῶν, ὡς χωρὶς ἴδιον κέρδος, χω-
 ρὶς ἴδιαν δὴποτε ἀπόλαυσιν, φέρεται εἰς τὸ νὰ πλα-
 νήσῃ γὰς ἄλλας ὁμίεσ γὰς, ὅταν μάλισα αὐτὴ, ἢ πλά-
 νη, καθὼς ἀνωτέρω ἐδείχθη, πρῶτον εἰς αὐτὸν εἶ-
 ναι ὀλεθρία; ὅταν δὲν γὰς προσενεῖ, παρὰ ῥαδι-
 σμῆς, πείναν, αἰχύνην, κὴ τὸν κάμνει νὰ δοκιμάσῃ
 εἴτι τρομερὸν εἶδος ἔχει ὁ πλέον τραγικὸς θάνατος;
 Ἐιστῆτο, ἀδελφὲ, ἐγὼ γὰς ὁμολογῶ, πάσχω ἀκα-
 τηληψίαν.

Μὰ πῶς γῆτοι δι συγγραφῆς ὄντες ἰσοῦτοι εἰς
 τὸν Ἄριθμὸν καὶ συγγράψαντες εἰς διαφόρους γόπης,
 καὶ κατὰ καιρὸς διαφόρους, δὲν διαφέρουν γελείως εἰς
 τὸ ἐσιώδες γῆς διδασκαλίας τῆς; (ἐννοῶ πατέρας κ τ;) ¹¹
 δὲν διαφέρουν φίλε, ἐπειδὴ ἡ ἀλήθεια ἔσται μία καὶ
 ἀπλησάτη.

Μὰ πὸθεν προέρχεται γέλος πάντων, ὅπῃ οἱ
 Βασιλεῖς, ὅπῃ κατὰ τρεῖς, γῆτο τὸ ἐφευρεμα ¹¹ τῶν
 ἀνθρώπων ἴσον ἀπάνθρωπα, ἐσράφησαν αὐτοὶ με-
 τάπειτα, καὶ τὸ ἐνηγκαλισθῆσαν, καὶ παράιτησαν
 πολλὰ τῆν Βασιλικὴν ἀλιργίδα δια νὰ τὴν ἀλλάξουν
 μὲ ἕνα φόρημα τρίχινον; ἢμπορεῖ τινὰς νὰ ὀμιλο-
 γήσῃ τὸ ἐναντίον, χωρὶς νὰ κάμῃ βίαν εἰς τὴν ἐσω-
 τερικὴν μαρτυρίαν τῆς λαγικῆς τῆ, χωρὶς νὰ κα-
 ταυτῆ εἰς τὴν τῆ νοῦς τῆ ἀνατροπὴν, ὅπῃ ἐπρήσι-
 παμεν; Ἄλλὰ ζῆ ὁ θεὸς! Ἡ πῆς δὲν ἐφοβήθη
 ἔτε τὸς ὀρμὰς τῶν ἑυράνων, ἔτε τὴν λύσσαν, κῆ
 τὸς βασιργίας τῶν ἀριστιαρχῶν, ἔτε τὴν ἐξουσίαν
 τῶσιν βασιλείων, ἔξ ὧν ἐτρόμαξεν ὅλη ἡ υδρόγειος

σφαῖρα. Ἄλλ' εἰς ὅλας τῆς τὰς καταδρομὰς νικη-
 τρια, ἤκεσε πάντοτε ἀπὸ τοῦ σῶμα τῶ ἐκλεκτῶ τῆς
 λαῶ μελωδικὸν ἐπινῆκιον = παρὰ κυρίε ἐγένετο ἄυ-
 τη! Καὶ ἔσαι θαυμασὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν! = Καὶ
 θέλεις ὅτι νὰ φοβηθῇ τῆς παραλογισμῶς, ὅπῃ ἐ-
 ξήμεσαν πέντε ἢ ἕξ πασπαλαιωμένα πηνάκαι, ἢ
 τὰ πτερυγίσματα ἐκείνων τῶν τρισσαθλίων, ὅπῃ τῆς
 ἔγιναν μαθηταί; τὶ ἀμετακίνητος ἀλλοκοτία!

Συμπεραίνω λοιπὸν, ὅτι μόνος ἕνας θεάνθρω-
 πος ἤμπορεῖ νὰ διατάξῃ μιαν θρησκείαν. Τόσον
 ἀγίαν, νὰ τὴν κάμῃ ἀοπλος νὰ ἀντισταθῇ τῶν τρω-
 μερωτέρων τῆς γῆς τυράννων, καὶ νὰ διαμείνῃ μέχρι
 τῆς σήμερον θριαμβεύουσα, καὶ δεδοξασμένη. Μόνος
 ἕνας θεάνθρωπος ἐγεδυνάμωσε τῆς μαθητὰς τῆ νὰ
 πισεύουν καὶ νὰ κηρῦξεν, καὶ εἰς μίαν τόσον φρικώδη
 ἀλλεπαλληλίαν πραγμάτων, δὲν ἄφησε κατὰ τῶ
 ἱερῶ τῆς κηρύγματος νὰ κατιχήσῃσι πύλαι ἄδῃ. Ἐ-
 νας μόνος θεάνθρωπος, νὰι. Ἐπειδὴ κατ' ἄλλον
 λόγον, ὡς ἀπεδείχθη, εἶναι ἀδύνατον.

Πλὴν

Πλὴν ἐδὼ μᾶ φάσεται νὰ γροικῶ = μὰ καλὰ πῶς νὰ γὰ πισέυσω μὲ ἐκείνην γῆν ἀναντίρρητον ἐσωτερικὴν με, βεβαιότητα, διὰ τῆς ὁποίας εἶμαι πεπεισμένος, ὅτι γὰ δις εὖω γίνονται τέσσαρα, εἰς καιρὸν ὅπ᾽ δὲν ἤμπορῶ νὰ τὰ καταλάβω;

Ἀποκρίνομαι.

Τὸ ἠθικὸν τῆς θρησκείας, ἀγαπητὲ, ὄχι μόνον εἶναι καταληπτὸν ἀλλ' ἀκόμι παρηγορεῖ, καὶ εὐθύνει πρὸς ἀρετὴν τὴν ψυχὴν καθε ἀνθρώπου. Τὸ μυστηριώδες τῆς θρησκείας τῆτο εἶναι, καὶ πρέπει νὰ εἶναι γὸ ἀκατάληπτον. Δὲν ἤμπορῶ λέγεις νὰ καταλάβω πῶς ὁ Χριστὸς εἶναι θεὸς καὶ ἄνθρωπος ὁμᾶ, ὅθεν συμπεραίνεις ὅτι τὸ μυστήριον τῆς ἐνσάρκασι-κονομίας εἶναι εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀδυνάτων, κ τ. Μὰ τί ἄλλο φανερῶνει τὸ = δὲν ἤμπορῶ νὰ καταλάβω = παρὰ ἓνα ἐπόμενον τῆ νοός μας; παρὰ τὰ γενὰ ὄρια τῆς ἐκτάσεως τε; παρὰ τῆς φύσεως τε τὸν ὀργανισμόν; Καθε φοράν ὅπ᾽ ἐπῆς = δὲν καταλαμβάνω, = ὁμολογεῖς, μὲ φαίνεται, ὅτι εἶ-

ναι

ναι κὶ πράγματα ἀνώτερα ἀπὸ τὴν κατάληψιν σε.
 Ἡ φύσις τῶν πραγμάτων, ἀδελφὲ, δὲν κρέμεται
 ἀπὸ τὰς ἐδικὰς μας ἰδέας. Ἄυτὴ μένει ἐκείνο ὅπῃ
 εἶναι, τόσον ὅταν ὁ πεπαιδευμένος ἐννοῇ μερικὰ ἐ-
 ναργῶς τε, ἢ ἀμυδρῶς, τόσον ὅταν ὁ ἀπαιδευτος
 δὲν ἐννοῇ τίποτες, τόσον ὅταν, κὶ εἰ δὺω (καθὼς
 συμβαίνει) εἰς τὰ πλείστα εἶναι ἀσπάλακες. Ἡ κατὰ-
 ληψις λοιπὸν, ἢ ἡ ἀκατληψία, δὲν ἐπιφέρειν τε-
 λείως, ὅτι ἐξ ἀνάγκης πρέπει νὰ ὑπάρχον ὅσα κα-
 ταλαμβάνομεν, κὶ ὅσα δὲν καταλαμβάνομεν, νὰ μὴν
 ὑπάρχον. Ἄν ἀποκριθῆς, ὄχι. — Ὅσα δὲν κατα-
 λαμβάνω δὲν εἶναι = σὸ λέγω κὶ ἀγῶ, ὅτι δὲν
 ἐννοῶ, ἔτε ἠμπορῶ νὰ καταλάβω ἐναργῶς τὴν θεϊαν
 φύσιν, ἐν τρόπον ἐννοῶ ὅτι τὰς δῖς δὺω γίνονται
 τέσσαρα, λοιπὸν (κατὰ σέ) δὲν εἶναι θεός. Ἐγὼ
 ἔλεγα νὰ βάλω μεν ἐδῶ κὶ τὸ εἶπεν ἄφρων. Δὲν
 ἠμπορῶ νὰ καταλάβω, πῶς ὁ θεός ἐμόρφωσε τὴν
 ὕλην, πῶς τὴν ἐφῆυρε κὶ συνέσχεσε τὸν κόσμον, λοι-
 πὸν κόσμος δὲν εἶναι. Δὲν καταλαμβάνω πῶς ὁ

ἄν-

ἄνθρωπος λογικὸς ὢν, γεννᾶται ἔπειτα ἀπὸ ὀλίγον τι σπέρματος, ὅπῃ εἶναι ὕλη ἀπλῶς, καὶ εἰς τὸ ὁποῖον δὲν περιέχεται λογικῶ ἕτε ὅση κέγχρος. Λοιπὸν δὲν εἶναι τινὰς ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον. Μὲ ὅλον τῆτο, λογιώτατε, καὶ ζῶμεν, καὶ τρεφόμεθα, καὶ ἐσὺ μῶ εἶσαι πάντοτε φίλος. Δίδεται κατὰ τῆς λογικῆς ἄλλο σφάλμα χοντροειδέερον!

Ἄλλ' ἴσως ἔτως ἐξηγηθῶμεν σαφέερον.

Κάθε ἀπλῶς ἀνθρώπινον ἐφεύρεμα εἶναι ὑποκείμειον εἰς τελειότητα σχετικὴν, καὶ κατὰ βαθμῆς. Τοιαύτας εἶδομεν τὰς τέχνας τὰ νομοθετήματα τῶν ἐθνῶν, τὴν πολιτικὴν διοίκησιν, καὶ κ τ: καὶ τῆτα ὅλα εἶναι καταληπτὰ ἀναλόγως τῆ τῷ νοῦς διαθέσει εἰς ὅσας περὶ τὰ τοιαῦτα ἐναχολῶνται. Καταλαμβάνει ἕνας τῆς κανόνας τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, τὰς πολιτικὰς διαταγὰς τῆ Ἰουστινιανῶ, ἢ τῆ Θεοδοσίε, τὰς μαθηματικὰς ἀποδείξει, τῆ Νέουθωνος. Καὶ τῆτο ἀκολοθεῖ κατὰ λόγον. Ἐπειδὴ οἱ νοῦς τῆς αὐτῆς φύσεως ἔχον τὰς αὐτὰς ἐσιώσεις ιδιότητας. Ἐρωτῶ,

ὅχι

ὄχι μόνον ἓνα Χριστιανόν, ἀλλ' ἕκαστον ἀνθρώπον ἵπῃ
νὰ μὴν ἔχασε τὸν κοινὸν λόγον.

Πρῶτον, ἂν κατὰ πάντα ὁ θεὸς νῆς διαφέρει
ἀπὸ τὸν νῆν τῶν ἀνθρώπων.

Δεύτερον, ἂν ὅσα ὁ θεὸς νῆς ἐννοεῖ, καὶ μὲ ὅ-
σιν ἐκτασιν τὰ ἐννοεῖ, ἢ μπορεῖ ΔΙΑΤΙΝΟΣ ΜΕ-
ΣΟΥ νὰ ἐννοῆ ἄλλα τόσα, καὶ μὲ τοσαύτην ἐκτασιν,
ἔσω καὶ ὁ πλέον ὑψηλὸς νῆς παρ' ἀνθρώποις.

Τρίτον, ἂν ὑμπορεῖ νὰ δωθῇ μίᾳ κλάσιν ιδεῶν,
ἢ ὅποια κατὰ πάντα τρόπον νὰ μὴν ἔχη χέσιν, νὰ
μὴν ὁμοτάξῃ δηλαδὴ, μὲ κάμμίαν κλάσιν ιδεῶν ἀν-
θρώπων.

Ὡς πρὸς τὸ πρῶτον, εἶμαι βέβαιος, ὅτι θε-
λεῖς ὁμολογήσει τὸ ἀπειρομέγεθες διάστημα, ὅπῃ
εἶναι μεταξύ θεῶ καὶ ἀνθρώπων. Μὲ φθάνει τῆτο
(Ἡ ἀνέμαθες, ὅτι ὁ θεὸς δὲν ἐννοεῖ τίποτε, μὴνυ-
σαί με το) Καὶ ὅταν εἶναι ἔτξι, ἢ λογιότησες μῆ
ζητῆεις τὰς αὐτὰς ἐνεργείας ἀπὸ δύο δυνάμεις, ὧν
ἢ μίᾳ εἶναι ἀπείρως ὑπερτέρα ἀπὸ τὴν ἄλλην. Μῆ

ζητῆεις,

ζητῆεις, λέγω, νὰ ἡξέυρης ἐναργῶς, ὅτι λογῆς ἐννοῆεις ἢ δις δύο ἴσσοι καὶ τὸ ὕψος ἢ καθε μυσήριε, καὶ τὸν ἴσσοπον ἢς ὑπερφυσικῆς τελειώσεως ἢ, καὶ τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ἐτάχθησαν παρὰ θεῶν, ἴσοι, ἢ ἴσσοιτα μυσήρια, καὶ ὄχι, περισσότερα ἢ κατ' ἄλλον ἴσσοπον, πικραίνεσθαι καὶ ὀνομάζεις τὸν ἑαυτόνσε τυφλόν, ἐπειδὴ ὁ νῦς σε δὲν φθάνει εἰς ἴσσοτον βαθμὸν ὕψους, ὥστε νὰ ἐννοῆι ἐναργῶς, ἢ λογῆς ὁ ποιητῆς ἢ παντὸς ἔκτισεν ὅλα ἢ ἐντα, καὶ μὲ ποῖα μέσα σώζεται ἢ παντὸς ἢτε ἢ ἀρίστη καὶ θαυμασῖος ἀρμονία. Διατὶ, ὅσον τὸ κατ' ἐμέ, δὲν σοχάζομαι νὰ χρειάζεται κατωτέρα κατάληψις διὰ νὰ ἐννοῆση ἢνὰς ἐναργῶς ἑνα μυσήριον ἀπὸ ὅσων εἶναι χρεῖα, διὰ νὰ ἐννοῆση ἐναργῶς, ἢ λογῆς ἐκ ἢ μηδενός. ἔκτισεν ὁ θεὸς τὴν ὕλην. Καὶ παρακαλῶ ἐννοῆσαι καλὰ τὴν δύναμιν αὐτῆς ἢς προτάσεως.

Ἔγω ἀπὸ ἢτα συμπεραίνω, ὅτι ἐν ὅσῳ μένει ὁ ἀνθρώπινος νῦς εἰς τὴν φυσικὴν ἢ κατάστασιν,

ἢ

ἢν.

ἂν ἤθελεν ἐννοῆ ἐναργῶς τὸ ἔσιῶδες τῆς πίσεως, γὰρ μυστήρια δηλαδὴ, ἢ πίσις τότε, ἤθελεν εἶσαι ἔργον, καθὼς ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω συνάγεται, ἐνὸς νοῦς ἀνθρώπου, καὶ ἐπομένως ἀναξία ἐνὸς θεῶ σοφωτάτου, ἀνελλειπῆς, καὶ τελείας. Δὲν ἤθελε εἶσαι μάλιστα ἔτε πίσις, ἀλλὰ γνῶσις ἐναργῆς ὅτι λογῆς εἶναι τὸ, αἰς οὐκ, τέσσαρα. Ἰδὲ ὁ ἐνδόξος χαρακτήρ τῆς ὀρθοδόξου θρησκείας, ὅπερ τὴν κάμνει νὰ εἶναι ἡ πάντων ἀνωτάτη, καὶ ἀληθής, τὸ νὰ ἐννῶνει ὁμῶς μὲ τὴν ἀγιότητα τῆς ἡθικῆς, μυστήρια τὸσον ὑψηλά, ὥστε νὰ ὑπερβαίνου κάθε κατάληψιν ἀνθρώπου. Ναι, λογιώτατε. Διὰ τὰ καταλάβῃς τὰ ἀκατάληπτα, ἔπρεπε πρῶτον νὰ παχίτης νὰ γένης θεός.

Ἄς ἔλθωμεν ὀλίγον εἰς τὸν Χριστὸν, καὶ ἄς ἐρωτήσω. Διὰ τὴν οἱ πεπαιδευμένοι, καὶ ἐντιμοὶ ἄνδρες προφέρου με σέβας τὸν ὄνομα Κομψύκιος, τὸ ὄνομα Νεμᾶς πομπίλιος, τὸ ὄνομα Σόλων κ τ; Ἐγὼ σοχαζομαι χάριτι ἐκείνου τῷ ἀριθμῷ τῶν ὠφελίμων διατάξεων, ὅπερ ἄφησαν εἰς τὰς ἀθρώπους. Πῶς θε-

λεις

λεις νὰ κρίνωμεν περὶ τῆς Ἰσῆ; θέλεις νὰ τὸν σο-
 χασθῶμεν ὡς ἄνθρωπον ψιλόν; σέργω. Συνάθροι-
 σε ὅλας τὰς νομοθεσίας τῶν ἐθνῶν, βάλε πλη-
 σιον εἰς αὐτάς τὴν ἠθικὴν τῆς Ἐυαγγελίας, καὶ θέ-
 λεις ἰσῆ τῆτος ὁ ψιλὸς ἄνθρωπος πῶσον εἶναι μέ-
 γας! Τί μὲ συμβελεύεις; νὰ προσφέρω σέβας
 πρὸς ἕνα ἰσῆτον εὐεργέτην τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ
 νὰ ἐναγκαλιζομαι τὴν διδασκαλίαντα (μὲ ὅλον ὑπερ-
 μερικὰ δὲν γὰ καταλαμβάνω) ἢ ὄχι; καὶ εἰς τὸν ἑ-
 διον καιρὸν, ποῖόν σέβας μὲ παρακινεῖς νὰ ἔχω,
 πρὸς τῆτος τῆς ἐξυρισμένους τὸ κρανῆιον, καὶ τὸ γέ-
 νειον, αἱ ὁποῖοι ὀνομάζονται (καὶ δικαίως τῆς πρέπει)
 φιλοσοφικαὶ κεφαλαί, ὅταν μὲ ὑποψυρίζουν,
 νὰ κρίνω ὡς ἀπατεῶνα τὸν τελειότατον Νομοδότην,
 καὶ νὰ καταφρονῶ ὡς τινὰ λήρων συγκαταρῆραφὴν
 μίαν διδασκαλίαν, ὅπερ παρηγορεῖ τὸ ἀνθρώπινον γέ-
 νος (καὶ πρὸ πάντων τῆς δυσυχῆς) καὶ ὅπερ τὸ κα-
 τασαίνει ἐνάρετον. Ἐδῶ ἀδελφε, σὲ ὁμολογῶ τὴν
 ἀλήθειαν, ὅτι ὅταν δίδω μίαν βολὴν ὀφθαλμῷ εἰς

Γὰ πατρικὰ παραγγέλματα γῆ σωτήρος, κὺ ἀπὸ
 τὸ ἄλλο μέρος ὅταν ἀνακυκλῶνται εἰς τὴν μνήμην
 με, μερικαὶ παραδοξολογίαι ἰδέαι τῆ Βολταίρ, κὺ
 τῶν πρὸ αὐτῆ, ἢ τῶν ὁπαδῶν τῆ, ἰδέαι χωρὶς συ-
 νάφειαν, χωρὶς χέσιν, χωρὶς βάσιν, μίγμα τῶ ὄν-
 τι συνεχῶς σαθρὸν, κὺ δυσῶδες, ἴδιον κακοτεχνεσά-
 τε μαγείρε, θαυμάζω τὶ λογῆς μερικοὶ, ὄχι μόν-
 ον δαπανῶν τὸν καιρὸν τῆς, εἰς τὴν τοιαύτην μελέ-
 την, ἀλλ' ἀκόμι θεοποιῶν τῆτον τὸν καταγέλασον
 κωμικὸν, τῆτο τὸ σιμὸν μαρμολύκειον. Ἐδὼ μὴ σοχα-
 δῆς ὅμως ὅτι καταφρονῶ ὅσα εἰς τὰ συγγράμματα
 τῆ Βολταίρ εἶναι ἀληθῆ, κὺ ὠφέλιμα. Τὴν ἀπά-
 λητῃ ἀποφύγω, ὄχι τὴν ἀλήθειαν.

"Ας σοχαθῶμε ὀλιγον κὺ ἓνα θῆιον προσόν, ἢ
 θαυμασὴ Ἀρμονία τῆ παντός, αὐτὴ ἢ σαθερὰ τά-
 ξις τῆς κινήσεώς τε, τῆτη ἢ ἀλλεπάλληλος κὺ ἔυρυ-
 θμος διαδοχὴ τῶν ὄντων ἀπὸ γέννεσιν εἰς φθορὰν,
 με κηρύττεν ὅτι εἶναι ἓνα ὄν, αἴτιον, ὅλων ὅσα ὑ-
 πάρχεν. Τῆτο τὸ αἴτιον, ἐπῆ λατρεύω, κὺ τὸ ὀ-

νομά

νομάζω ΘΕΟΝ, σοχάζεσαι τάχα ὅτι νὰ μὴ προ-
νοῆ περι τῶν ἀπάντων; ἐν ὅσω οἱ θεῖσαι δὲν
μῶ δείξεν μὲ ἐπιχειρήματα ἀδιάσειστα θεμελιωμένα
ἐπάνω εἰς ἐγνωσμένας καὶ ἀναποδείκτες ἀληθείας, ὅτι
= εἶναι ἀδύνατον νὰ ἔχη πρόνοιαν ὁ θεός, = ἐγὼ λέ-
γῳ, τί ἐνδοξώτερον εἶδος προνοίας ἀπὸ ἐκείνο, μὲ τὸ ὁ-
ποῖον ἠθέλησε νὰ ὀδηγήσῃ τὸ πλάσμα τῆ, εἰς τὴν
γνώσιν τῶν θελήσεών τῆ. Ὡς τόσον ἡ λογίότησα,
ὅσον νὰ λάβεν καιρὸν οἱ θεῖσαι νὰ μᾶς δείξεν = ὅτι
δὲν εἶναι πρόνοια, = δια νὰ μὲ ἀποδείξῃς ἀσυλλόγισον
καὶ ἐμὲ, ὅπῃ φρονῶ περὶ τῶν τοιούτων, καθὼς ὅλοι
οἱ Χριστιανοὶ ὅτι = ἔσω καὶ νὰ εἶναι πρόνοια = τὸ
Ἐυαγγέλιον δὲν εἶναι διδασκαλία θεῶ, δείξαίμῃ εἰς
τὸ Ἐυαγγέλιον αὐτὸ, ἢ εἰς τὴν γραφὴν ὅλην, μίαν
πρότασιν ἀληθῶς ἀντικειμένην πρὸς τὰ καθήκοιτα
τῶ ἀνθρώπῃ. Δείξαι μῃ, ἂν τὸ ὅλον τῶ Ἐυαγγελι-
κῶ κηρύγματος (λαμβάνόμενον κατὰ τὴν ἀληθῆ, καὶ
ὀρθὴν ἐννοίαντῃ) φέρεται κατὰ τῶ ὀρθῶ λόγῃ, κατὰ
τῶ διακρίσ καὶ τῶ συμφέροντος, καὶ ἐπομένως κατὰ

τῆς θείας προνοίας, καὶ ἐγὼ σὲ ὁμολογῶ ὅτι θέλω ἐυθύς εὐρέσει τὰ νῶτα χωρὶς νὰ προσμείνω τῶν θείων τὴν ἀπόδειξιν, θέλω ἐπὶ τὰ χαίρειν τῆ τοιαύτη διδασκαλία, καὶ ἐπομένως ὀλίγον θέλω φροντίση ἂν εἶναι ἔργον ἀνθρώπου, ἢ ἂν λέγεται ἔργον θεῶ. Ἄι, λογιώτατε, ἄς μὴν ἀπατώμεθα. Εἶναι δεκαοκτὼ αἰῶνες, ὅπῃ οἱ ἀντίπαλοι, πᾶχυν νὰ φθάσυν εἰς τῆτον τὸν σκοπὸν, καὶ ἕως τὴν ὥραν δὲν ἐπλησίασαν. Τί σὲ φαίνεται; ἐγὼ λέγω, ἄς τὲς δώσωμεν ἀκόμι καιρὸν. Ἄλλ' ἰδὲ ποίας προτάσεις, ἔπρεπε πρῶτον νὰ σαφηνίσωμεν ἀναμεταξύ μας, καὶ ἔπειτα ἡ λογιότης σε νὰ ἐνοπλιθῆς ἐναντίον τῆς Ἐυαγγελικῆς ἀληθείας.

Πρῶτον. Ποία εἶναι ἡ ἀληθὴς ἰδέα, ὅπῃ πρέπει νὰ ἔχωμεν περὶ θεῶ ἐξ ἀνάγκης. Καὶ τί εἶναι ἡ φύσις.

Δεύτερον. Ἄν ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων δὲν διαφέρει ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν κτηνῶν, δηλαδή ἂν μετὰ τὸν θάνατον τῆς σαρκὸς κενεὰ εἰς αἴθνην διανήχεται ἀχῶ.

Τρίτον. Εἰς τί θεμελιῖται ἡ ἀληθὴς, εὐτυχία τῶν ἀνθρώπων. Τῆτα πρέπει νὰ συναχθῶν ἀπὸ τὸ τί ἐστὶ θεός, καὶ τί ἐστὶ φύσις. Διὰ

Διὰ νὰ σὲ ἔυκολύνω αὐτὸν τὸν κήπον, ὁ ὁποῖος, κατ' ἐμὲ εἶναι πολὺς, καὶ τῷ ὅπῳ τὸ τέρμα ἐν εἶναι τὸσον ἔυκολα πλησιασόν, πᾶχισε μόνου νὰ μῆ ἀποδείξης, ὅτι ὁ θεὸς (καθὼς ὀπισθεν εἶπα) κατ' ἀνάγκην τῆς ἑαυτῆ φύσεως, ΔΕΝ ἔΧΕΙ, Ἡ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ἔΧῃ, ΔΕΝ ΕἶΝΑΙ ΔΥΝΑΤΟΝ ΝΑ ΘΕΛῆΣῃ ΝΑ ἔΧῃ ΠΡΟΝΟΙΑΝ περὶ τῶν ἀνθρώπων, καὶ τότε ὡσὰν μὲ πέλεκυν ἐσὺ ἔκοψας εἰς μίαν βολὴν ὅλον τὸν συνυφασμὸν τῆς θρησκείας. Τότε εἶναι ἀδύνατος ἡ ἔνσαρκος οἰκονομία. Τότε εἶναι κῆρος τὰ θαύματα. Τότε αἱ ἰδέαι τῶν Χριστιανῶν περὶ ἀρετῆς καὶ κακίας, περὶ ποιότητος καὶ μιᾶς, εἶναι ἀπᾶτη. Τότε ὅσοι ἀντιφέρονται πρὸς τὸν Χριστιανισμόν εἶναι ἄνθρωποι ἀληθεῖς, καὶ ὀξυωπῆντες. Καὶ τότε ἔχεις ἐμένα πρῶτον προσήλυτον τῆς διδασκαλίας σου. Καθὼς δὲν νομίζω ἀξιολογώτερον πρᾶγμα ἀπὸ πῆν ἀλήθειαν, εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις τῆ βίης, ἔτι τὴν ἐναγκαλιζομαι εἰς ὅποιον μέρος ἤθελα τὴν εὐρώ.

Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ νομίσης, ὅτι μὲ τῆτο ἀπο-

φύγω

φένγω τὸ νὰ ἀποκριθῶ κατὰ τὸ παρὸν εἰς τὰ λοιπὰ τῆς ἐπιστολῆς σου, ἀκολοθῶ.

Ἡ πίσις, λέγεις, μὲ θέλει τυφλόν, προβάλλων-
τάς με νὰ πισεύσω τὸ ἀκατάληπτον, καὶ ἐγὼ σὲ λέγω,
ὅτι ἡ πίσις τυφλὸν δὲν σὲ θέλει. Ἐξηγῶμαι. Τὸ
τυφλὸς, λογιώτατε, εἶναι σερητικόν. Καὶ κάθε σε-
ρητικὸν πρὸ ὑποθέτει ἕξιν. Ἐπειδὴ ἐδ' ὅλως ἠδυνα-
μεθα ἔχειν ἰδέαν τινὰ ἐλλείψεως, εἰ ἠγνοῶμεν τὴν
τὸ ἐλλείπον. Ἐντῆθεν προσέρχεται ὅτι τὰ δυσμορ-
φα ἕθνη, καὶ τὰ ἀμαθῆ, δὲν ἐγνωρίζου τὴν δυσμορ-
φίαν, καὶ τὴν ἀμάθειαν, ἐπειδὴ δὲν ἠξέουρου τὴν ἐπί-
σοφίαν, καὶ κάλλος. Τὸ τυφλὸς λοιπὸν λέγεται
καθ' ἑνὸς, ὅπῃ ἠδυνατῶ μὲν νὰ ἰδῆ, ἀλλὰ κατὰ συμ-
βεβηκὸς δὲν βλέπει τελείως. Ἐπειδὴ ἂν ἡ ἀνθρώ-
πινος φύσις ἤθελε πλαθῆ χωρὶς τὴν αἰδησίαν τῆς ὀ-
ράσεως, τυφλὸς δὲν ἐλέγετο κανένας. Ἀλλ' ἀ-
πεδείχθη, ὡ βέλτισε, ὅτι τὸ νὰ ἰδῆ τὸ μὴ ὑποκεί-
μενον τῇ ὀράσει (ἦτοι νὰ καταλάβῃ τὸ ἀκατάλη-
πτον) δὲν ἐχαρίσθη εἰς τὸν ἀνθρώπου, καὶ ἐπομένως

ἔτε

ἔτε εἰς τὸν πιστὸν. Ἄρα ὁ πιστὸς ἄνθρωπος, ὅταν δὲν βλέπει τὸ μὴ ὀρατὸν δὲν εἶναι ὁ κατὰ μεταφορὰν ἐδικὸς σε τυφλὸς.

Πλὴν δὲν εἶναι σκοπὸς μετὰ τὴν ἀνασκευάσασθαι μόνον τὰς παραλογισμῶν, ἀλλὰ καὶ σὲ κάμω (ὅσον δύναμαι) καὶ ἐγκίξῃς καὶ δακτυλοειδῶς τὴν ἀλήθειαν.

Σὲ θέλει λέγεις τυφλὸν, παρακινῶντάς σε καὶ πιστεύσης τὸ ἀκατάληπτον, καὶ ἐμὲ μετὰ φαίνεται, ὅτι σὲ θέλει πεφωτισμένον.

Πεφωτισμένον. Διὰ τὴν ἔρησκέια σὲ φέρει καὶ καταλάβῃς τὸ ὑποβεβηκὸς τῆς νοῦς σε. Καὶ ἀφ' ἑκείνου, ὅπῃ εἶναι καταληπτὸν εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν Χριστιανῶν, δηλαδὴ ἡ ἡθική καὶ Ἐυαγγελία, εἶναι τὸσον ἕξοχον, τὸσον ὠφέλιμον εἰς καθεστὸν ἄνθρωπον, καὶ ἀκολούθως εἰς ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος, τὸσον οἰκτιρῶν, καὶ σύμφωνον μετὰ τὰς νόμους τῆς φύσεως, τὸσον ἀναγκαῖον διὰ μιαν καλὴν ζωὴν ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, πόσον θέλει εἶναι ὑψηλὸν, μέγα, καὶ ἄξιον εἶναι τὸσον ὅσον ἕκείνου ὅπῃ εἶναι ἀκατάληπτον!

G

Πεφω-

Πεφωτισμένον εἶπα. Διατί ἀρ' ἔγνωρίσθης
 τὴν ἀνθρώπινον ἀδυναμίαν, τὸ σενὸν τῷ νοῶς, καὶ τὸ
 βραχὺ τῷ οὖν, δέλεις, λατρεύει ἕνα ὄν ὑπέρτατον,
 καὶ τόσον εὐεργετικόν, καὶ δέλεις ἀγαπᾶ ὅλας τὰς
 ἄλλας ὁμοίως σε ὡσάν τὴν ἰδίαν ἐδικὴν σε ὑπόστασιν.
 Ἐπειδὴ ὁ σκοπὸς τῆς θρησκείας τῆ δὲν εἶναι ἄλλος,
 ὡς πρὸς τὴν παρεῖσαν ζωὴν, παρὰ νὰ ἐξασκήσῃ τὴν
 ἀρετὴν καὶ νὰ προσκολλᾶσαι εἰς τὴν ἀληθείαν, καὶ ζῆς
 διλασθῆ με ἐκείνην τὴν ἐσωτερικὴν ἐργασίαν, τὴν ὁποίαν
 κἀνενα ἀνθρώπινον συμπεριεχόμενος δὲν θαρᾶσσει, καὶ ἡ
 ὁποία εἶναι ἰδίᾳ μόνον τῶν ἀκλίων ψυχῶν. Θέλεις
 καταλάβῃς ἐκ τῆς, πῶσον εἶπαι ΤΥΦΛΗ ἌΝΤΙ
 ΣΩΤ, τῆς ἡ ὑπερήφανος φιλοσοφία, ὅπως ζητεῖ τὴν
 ἄσπρη νόμον εἰς ὅλα! Ἄυτὴ περὶ τὰ ἴσα, καὶ ἴσα
 ὅπως ἔχει ἀσυχῆρας, καὶ πρὸ ὁφθαλμῶν. καὶ τὰ ὁ
 ποῖα εἶναι εἰς τὴν γὰρ τῆς ὁριτῆς κτίσεως, ἐνὸς
 τῆ μὲν ὀνειροπολεῖ, εἴτε δὲν καταλαμβάνει ἴσο-
 τῆς, ἄλλοτε θορᾶ πάλιν συμπλέκει καὶ προσαρμόζει
 τὰ ἀπὸ μπλεκα, καὶ τὰ ἀτοπα. Ἐπειτα οἶεται τὰ

γένει

γένη διδάσκαλος, ἐπιμητρία τῶν λαῶν, κὶ μυσο-
λέκτης τῶν θείων! Τί συμφορὰ!

"Ὅθεν μῦ φαίνεται, φίλε, ὅτι ὅταν ἡ πίσις σὺ
προβάλλει νὰ πισέυσης τὸ ἀκατάληπτον ὡς ἀληθές,
σὲ φωτίζει. Σὲ κάμνει διλαδὴ γελειότερον. "Ὅταν
δύνασαι λοιπὸν (ἐπειδὴ) ἡ πίσις ἀπὸ σὲ δὲν ζητᾷ τὰ
ἀδύνατα) ὅταν σὲ θέλει, ὅταν σὲ βοηθῇ γὰ γένης
γελειότερος, δὲν σὺ κάμνει κάμμίαν ἀδικίαν καθὼς ἡ
λογιότης σου ἐμφατικώτατα προφασίζεσαι.

Ἐμπορῆσα δικαίως νὰ παραιτηθῶ ἀπὸ τῆς νὰ
ὀμιλήσω περὶ τῆς χάριτος. Ἐπειδὴ, ἀφ' ἧ τὰ ἄι-
τια ὅπῃ τὴν ἔφεραν εἰς τὸ μέσον εἶναι τόσον φρε-
δα καθὼς φαίνεται εἰς τὴν ἐπιστολήν σου, τὰ κατὰ
τῆς χάριτος λεγόμενα μὲν τῶν βάρων ἐκτός.
Πλὴν κὶ ἐγὼ, ὡ κάλλισε, δὲν ἀποφεύγομεν. Νὰ
σὺ σημειώσωμεν τὸ προσῆκον.

Χωρὶς νὰ προχωρήσωμεν εἰς μίαν ἔρευναν τό-
σον βαθύαν, κὶ ἡ ὁποία δὲν ἔχει νὰ ἔχη τόπον
εἰς τὴν διάλεξίν μας, παρὰ ἀφ' ἧ ἠθέλαν σαφηνι-

διή ὅσα σὲ εἶπα προτιότερα, χωρὶς ἐδῶ νὰ φέρω ἐμπρὸς διαιρέσεις, καὶ ὑποδιαιρέσεις, καὶ ἀντὶ μιᾶς ἐπιστολῆς νὰ γένη μία θεολογικὴ βιβλος περὶ τῆς χάριτος, ἰδὲ τί σὲ λέγω ἐν συντόμῳ.

Μὲ ὅτι τρῶπων καὶ ἂν γίνεταί τῆτο, τί ἀντίφασις εἶναι ὅταν ὁ κτίσης βοηθῆι τὸ κτίσμα τε νὰ ὑποτάτῃ τὴν κρίσιν τῆ λογικῆ τε εἰς τὴν θείαν τε διαταγὴν; τί ἀντίφασις εἶναι ὅταν ὁ θεὸς ὅπῃ εἶναι ἢ αὐτοαγαθότης κάμνει ἕνα ἔργον εὐσπλαχνίας, σερρίζωντας τὸ κτίσμα τε νὰ πισύσῃ μιαν ἀλήθειαν ὅπῃ ἐναργῶς δὲν καταλαμβάνει; τί ἀντίφασις εἶναι τέλος πάντων, ὅταν κρεμαμένη ἢ σωτηρία τῆ κτίσματος ἀπὸ τῆτην τῶν πῖσιν, καὶ ἀπὸ τὰ ἔργα, ὅπῃ αὐτὴ διδάσκει, μεταχειρίζεται ὁ θεὸς τὴν χάριν τε διὰ νὰ τὸ σερεῶσῃ εἰς αὐτὴν; τί ἀθλιότης! Ἄλλ' ἔτσι εἶναι! Τοιῶτοι εἶναι οἱ περὶ τὰ θεῖα συλλογισμοὶ ὅσων, λαμπρύνονται ἀπὸ τὸ φῶς τῆτης τῆς ὑψαύχενως φιλοσοφίας!

Ἐντρέπομαι νὰ σὲ εἰπῶ, καὶ νὰ ἀναιρέσω γὰρ ἄτοπα ὅπῃ ἀκολοῦθῃν, γοῦ = δὲν εἶναι καμμία θρησκεία ἀπὸ γοῦ θεοῦ θελητῆ = καὶ σὲ ἀφίνω νὰ τὰ λογιᾶσῃς. Διὰ τῆτο σὲ παρακαλῶ νὰ ἐξετάσῃς γὰρ ἀνθρώπινα πάθη, καὶ ἀναβαίνωντας βαθμηδὸν νὰ κάμῃς εἰς αὐτὰ μίαν ἐπαρκῆσαν ἠθικὴν ἀνάλυσιν, καὶ βλέπεις ἂν ἡ ἰδία ἀλογία ἐμπορῆσε νὰ προσφέρῃ μίαν κρίσιν γερατωδεερέαν. Καὶ ἂν ἀγαπᾷς νὰ βεβαιωθῆς περὶ τῆτον γοῦσον ἐντελῶς καθὼς εἶσαι βέβαιος ὅτι γὰρ δὲς δὴν εἶναι τέσσαρα, δὲς γινὸς ἐχθρῶς σε νὰ καταλάβῃ, ἢ ἀκόμι καὶ τῆ ἰδίῃ σε δὲλῃ, πῶς γοῦ μετὰ τὴν ζωὴν μέλλον εἶναι πλάσμα, καὶ μῦθος, καὶ θέλεις ἐγνωρίσῃ με τὴν πράξιν, ἐκείνο ὅπῃ με τὴν θεωρίαν δὲν φθάσεις νὰ ἐννοήσῃς. Ἐως ἐδῶ ἀπεκρίθην με ὅσῃ σαφήνειαν ἠμπόρεσα εἰς γὰρ σύγκεχυμένως περιεχόμενα εἰς τὴν ἐπιστολὴν σε. Ἰδὲ τῶρα, φίλε, ἐν συντόμῳ, ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ, γοῦ σοχάζομαι.

Οἱ Χριστιανοὶ προβάλλου γοῦν φιλοσόφων πράγματα. Οἱ φιλόσοφοι ἀποκρίνονται με συλλογισμὰς.

μὲς. Ἐἰς ποῖον ἔθνος οἱ συλλογισμοὶ ἀναιρῶν τὰ πράγματα, ἔν τῷ ἡξέυρω. Ὅτι Χριστιανοὶ δείχνεν καθαρώτερα ἀπὸ τῶν οἷς εἰς τέσσαρα ὅτι ἡ διδασκαλία τὰς κάμνει δίκαιον καὶ ἔντιμον ἄνδρα ὅποιον τὴν ἀκολοθεῖσει. Ἡ διδασκαλία τῶν φιλοσόφων κάμνει ἄδικον τὸν κριτὴν, τὸν πραγματευτὴν κλέπτην, τὸν Ἰατρὸν αἰχροκερῆ, καὶ ἀσυνείδητον, τὸν ἡμηνόρον ἀπατεῶνα, τὸν Νάυτην καὶ τὸν στρατιώτην διηριώδη καὶ ἀπάνθρωπον, τὴν γυναῖκα ἄπισον εἰς τὸ ἄνδρός τῆς τὴν κόιτην, τὸν υἱὸν ἀνυπότακτον, τὸν πατέρα κακὸν, καὶ ἔτις ὅλας τὰς λοιπὰς καταστάσεις. Ἰδὲ μὲ δύο λόγια ἡ διδασκαλία ἐλείνων, ὅπῃ ὀνομάζονται φιλοσοφικαὶ κεφαλὰι. Ἰδὲ οἱ καρποὶ τῶν βιβλίων, ὅπῃ τὴν σήμερον κάμνεν τόσον κρότον. "ΑΘΛΙΑ, ΠΑΡ' ΑΘΛΙΩΝ, ΠΡΟΣ ΑΘΛΙΟΤΣ, ΠΕΡΙ ΑΘΛΙΟΤΗΤΟΣ.

"Αν σοχασθῆς ὅτι τῆτι με ἡ κατηγορία εἶναι ψευδής, καὶ ὅτι οἱ φιλόσοφοι δὲν διδάσκεν τοιαῦτα Ἰδὲ ἡ ἀπόδειξις. Ἄυτοὶ σὲ λέγουν ὅτι ὁ ἄνθρω-

πος πρέπει νὰ ζῆ ἐλεύθερος ἀπὸ κάθε δεσμόν, ἢ φόδον. "Ὅτι ἀφ' ἧ τελειώση ἡ ζωὴ, ἐτελείωσαν ὄλα. "Ὅτι ἡ θρησκεία, ἢ ἡ εὐσέβεια εἶναι ἐφευρέματα τῶν ἀνθρώπων. "Ὅτι τὸν θεὸν περὶ τῶν τοιῶτων δὲν τὸν μέλει τίποτες. Καὶ ὅτι εἶναι ἰσότημος ὁ ἀδίκως πλετῶν, καθὼς ἢ ὁ δίκαιος πτωχὸς εἰς τὰς ὀφθαλμὰς τῆς. "Ὅταν ἢμπορῶ λοιπὸν νὰ ἀπατήσω τὰς πολιτικὰς νόμους, ἢ νὰ ἰφύγω ἀπὸ τὰς ὄνυχας τῶν κριτῶν, ἢμπορῶ νὰ κλέψω, νὰ φονεύσω, νὰ συγκοιμηθῶ μὲ τὴν μητέρα μου, κ τ., ἢ ξέυρεις διατί; διατί εἶμαι φιλοσοφικὸς ἐλεύθερος. Καὶ διατί ἢ διάθεσις μου μὲ παρακινεῖ εἰς αὐτὰ. Λοιπὸν τὸ ἠθικὸν ἀγαθὸν ἢ τὸ ἠθικὸν κακὸν, ὅπῃ ἢ κατ' αὐτὰς ἔχει τὰ θεμέλια τῆς εἰς τὴν φυσικὴν ἐπίεικειαν, εἶναι λῆροι. Καὶ τῆτο συνάγεται ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τῆς. "Αἱ ἀδελφεῖ. Στείλαιτες εἰς κήρακος αὐτὰς τὰς λήρας ἀληθινὰ. Στείλαιτας κατὰ κρημνῆ αὐτὰς τὰς φιλοσοφικὰς κεφαλὰς, αἱ ὅπῃαι καθὼς ἔχον τεταραγμένον, ἢ ἐμβρόντητον τὸν ἐγκέφαλον,

τοιῶτης

τοιούτης λογῆς ζητῶν νὰ ταραξῆεν τὴν εἰρήνην, καὶ νὰ μολύνῃ τὴν συνείδησιν τῶν ἀνθρώπων. Δὲν βλέπεις ὅτι ὅλα τὲς τὰ γιγάντεια ἔργα εἶναι ἄλλο, παρὰ ἀπορίαι περὶ θρησκείας, ἀμφισβητήσεις, ψεῦδη ἀπροφάσιστα, καὶ μίᾳ φανερᾷ κακοήθειᾳ!

Ὅταν μίᾳ θρησκείᾳ, καθὼς εἶναι ἐκείνη τῆ Χριστοῦ, εἰρηνοποιῇ κάθε κατάστασιν ἀνθρώπων ὅταν τὴν φυλάξῃ κατὰ τὴν ἐρθεῖν ἐννοιάτης, καὶ μίᾳ διδασκαλίᾳ καθὼς ἐκείνη τῶν τοιούτων φιλοσόφων συνθορυβῆι, καὶ συνταράσσει κάθε πρᾶγμα ζητῆι νὰ ἀνατρέψῃ ἀκόμη καὶ αὐτὰ τὰ βασίλεια, νὰ συκώσῃ ἐκλαδῆ κάθε τάξιν, κάθε δεσμόν φιλίας, κάθε φῶσον ἀπὸ τῆς ἀνθρώπου, κάθε αἰχμήν, νὰ τῆς καταστήσῃ θηρία καὶ κτήνη ἀληθῶς, ἐκλαδῆ φιλοσοφικῶς ἐλευθέρους, τὴν τοιαύτην διδασκαλίαν καὶ ὁ πλεόν ὑπομονητικὸς καὶ ἀόργητος ἄνθρωπος ἀναγκάζεται νὰ τὴν καταπτύσῃ πλήρει τῷ σώματι, καὶ νὰ τὴν σοχαθῆι ἐκείνο ὅπῃ εἶναι, βδέλυκτὴν, μισαρὰν, καὶ τῆ ἄλλο σκότειον γένημα.

Τε-

Τελειῶνω μὲ τὸν παράδεισον καὶ λέγω. "Ὅτι ἂν ἐπίσης εἶναι θεία, καθὼς ἴσα αἰτία μᾶς πληροφορῶν, καὶ ὑποχομένη αὐτῇ τὸν παράδεισον, ἔπεται ὅτι οἱ κόποι τῶν Χριστιανῶν ἀποβλέπουν εἰς ἓνα σκοπὸν ἀλάνθαστον. Σκοπὸς, ὁ ὁποῖος περιέχωντας μίαν μακαριότητα ἐντελῆ, καὶ αἰώνιον, ποτέ δὲν πληρῶνεται ἐξαρκάντως μὲ τὰς προσκαίριες κόπας μιᾶς ζωῆς βραχυτάτης. Καὶ ἄμποτε νὰ γνωρίσωμεν τὴν τὴν ὀδωτάτην ἀλήθειαν συγκαταλεγόμενοι μὲ ὅσους θέλουν τὸν ἀπολαύσει, τῆς ὁποίας πλέον λαμπρὰν καὶ ἀδιάσεισον εὐτυχίαν δὲν ἠξέυρω νὰ σὺ εὐχηθῶ, φιλεμ.

Βλέπεις μὲ πόσην προθυμίαν σὺ ὑπήκασα, ζητῶ λοιπὸν καὶ ἐγὼ διὰ βραβεῖον τῆς ὑποταγῆς μου, νὰ ἐπικρίνης τὰ γεγραμμένα μὲ προσοχὴν, καὶ ἐπιθυμῶν νὰ ἀκῆσω τὴν ἀπαλλαγὴν τῶν κακῶν, διαμένω μέχρι θανάτου σὸς φίλος γνήσιος.

N. N.

H

ἄνθρωπος ὁ ἀποστόλος ἀπὸ τῆς ἀγάπης ἡμῶν
ἀγαπᾷ. ἡμεῖς οὖν ἀγαπᾷμεν τὸν ἀποστόλον
καὶ τὸν ἀποστόλου ἀγάπην, ἡμεῖς οὖν ἀγαπᾷμεν
τὸν ἀποστόλου ἀγάπην καὶ τὸν ἀποστόλου ἀγάπην.
καὶ ἡμεῖς οὖν ἀγαπᾷμεν τὸν ἀποστόλου ἀγάπην,
καὶ ἡμεῖς οὖν ἀγαπᾷμεν τὸν ἀποστόλου ἀγάπην,
καὶ ἡμεῖς οὖν ἀγαπᾷμεν τὸν ἀποστόλου ἀγάπην,
καὶ ἡμεῖς οὖν ἀγαπᾷμεν τὸν ἀποστόλου ἀγάπην.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΑΙ ΠΑΛΛΑ
ΔΑΥΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΕΩΝ ΑΡΙΘ. _____

